2018

PEAC
PRIVATE EDUCATION ASSISTANCE COMMITTEE
Trustee of the Fund for Assistance to Private Education

DepED
DEPARTMENT OF EDUCATION

LEARNING MODULE

Araling Panlipunan G9 | Q3

Paikot na Daloy ng Ekonomiya at Pambansang Kita

PEAC
PRIVATE EDUCATION ASSISTANCE COMMITTEE
Trustee of the Fund for Assistance to Private Education

PEAC National Secretariat
Units 2505-2507, 25th Floor Philippine AXA Life Centre
1286 Sen. Gil Puyat Avenue corner Tindalo St., Makati City
Tel No.: (02) 8-570-7322
Fax No.: (02) 8-511-7695

NOTICE TO THE SCHOOLS

This learning module (LM) was developed by the Private Education Assistance Committee under the GASTPE Program of the Department of Education. The learning modules were written by the PEAC Junior High School (JHS) Trainers and were used as exemplars either as a sample for presentation or for workshop purposes in the JHS In-Service Training (INSET) program for teachers in private schools.

The LM is designed for online learning and can also be used for blended learning and remote learning modalities. The year indicated on the cover of this LM refers to the year when the LM was used as an exemplar in the JHS INSET and the year it was written or revised. For instance, 2017 means the LM was written in SY 2016-2017 and was used in the 2017 Summer JHS INSET. The quarter indicated on the cover refers to the quarter of the current curriculum guide at the time the LM was written. The most recently revised LMs were in 2018 and 2019.

The LM is also designed such that it encourages independent and self-regulated learning among the students and develops their 21st century skills. It is written in such a way that the teacher is communicating directly to the learner. Participants in the JHS INSET are trained how to unpack the standards and competencies from the K-12 curriculum guides to identify desired results and design standards-based assessment and instruction. Hence, the teachers are trained how to write their own standards-based learning plan.

The parts or stages of this LM include Explore, Firm Up, Deepen and Transfer. It is possible that some links or online resources in some parts of this LM may no longer be available, thus, teachers are urged to provide alternative learning resources or reading materials they deem fit for their students which are aligned with the standards and competencies. Teachers are encouraged to write their own standards-based learning plan or learning module with respect to attainment of their school's vision and mission.

The learning modules developed by PEAC are aligned with the K to 12 Basic Education Curriculum of the Department of Education. Public school teachers may also download and use the learning modules.

Schools, teachers and students may reproduce the LM so long as such reproduction is limited to (i) non-commercial, non-profit educational purposes; and to (ii) personal use or a limited audience under the doctrine of fair use (Section 185, IP Code). They may also share copies of the LM and customize the learning activities as they see fit so long as these are done for non-commercial, non-profit educational purposes and limited to personal use or to a limited audience and fall within the limits of fair use. This document is password-protected to prevent unauthorized processing such as copying and pasting.

ARALING PANLIPUNAN 9

Modyul 3: Paikot Na Daloy Ng Ekonomiya At Pambansang Kita

☑ Panimula at mga Pokus na Tanong

Paano kaya kung naging ekonomista ka? Magagawa mo kayang paunlarin ang pamumuhay ng iyong kapwa at ng ating bansa? Ang usapin tungkol sa paglago ng ekonomiya ay hindi lang para sa mga ekonomista at negosyante. Maaari ka ring makatulong bilang mag-aaral.

Sa modyul na ito, inaasahang maipamamalas mo ang pag-unawa sa mga pangunahing kaalaman tungkol sa pambansang ekonomiya bilang kabahagi sa pagpapabuti ng pamumuhay ng kapwa mamamayan tungo sa pambansang kaunlaran. Sasagutin mo rin ang tanong na ito: ***Paano nakakamit ang pambansang kaunlaran?***

☑ Saklaw ng Modyul

Ang modyul na ito ay naglalaman ng mga sumusunod na aralin:

Aralin Blg.	Pamagat	Matutuhan mo ang…	Bilang ng Sesyon
	Paikot na Daloy ng Ekonomiya	• Nailalarawan ang paikot na daloy ng ekonomiya • Natataya ang ugnayan ng mga bumubuo sa paikot na daloy ng ekonomiya • Nasusuri ang ugnayan sa isa't isa ng mga bahaging bumubuo sa paikot na daloy ng ekonomiya	
	Pambansang Kita	• Nasusuri ang pambansang produkto (GNP-GDP) bilang panukat ng kakayahan ng isang ekonomiya at produkto • Nakikilala ang mga pamamaraan sa pagsukat ng pambansang produkto • Nasusuri ang kahalagahan ng pagsukat ng pambansang kita sa ekonomiya	

☑ Concept Map ng Modyul

Ito ang simpleng *concept map* ng mga araling tatalakayin sa modyul na ito.

<u>Inaasahang Kasanayan</u>

Upang mahusay na masagutan ang modyul at malinang nang lubos ang iyong pag-unawa, kinakailangang tandaan at gawin mo ang mga sumusunod:

1. Nakapagsasaliksik ng mga datos.
2. Napapahalagahan ang bahaging ginampanan ng mga sektor sa ekonomiya.
3. Nakagagawa ng mga grapikong pantulong sa pag-unawa.
4. Naipapaliwanag ang mga datos.
5. Nakagagawa ng paglalarawan ng ekonomiya.
6. Nagagamit ang mga materyales mula sa teknolohiya.
7. Nasusuri ang mga dokumento.
8. Nakabubuo ng konseptong mapa.
9. Nakikilahok sa pangkatang talakayan.
10. Nakalilikha ng mga alternatibong sitwasyon.

PANIMULANG PAGTATAYA

Alamin natin ngayon kung may kaalaman ka sa araling tatalakayin sa pamamagitan ng pagsagot sa panimulang pagtataya. I-klik lamang ang titik ng wastong sagot at sagutan lahat ang mga tanong. Pagkatapos ay makikita mo ang nakuha mong iskor. Tandaan mo ang mga aytem at mga tanong na hindi mo nasagot. Malalaman mo ang wastong sagot habang pinag-aaralan mo ang modyul na ito.

Kung handa ka na, i-klik ang SIMULA.

Basahing mabuti ang mga sumusunod na tanong, I-klik ang titik ng wastong sagot.

1. Ano ang tawag sa anumang bagay na ginagamit at tinatanggap bilang tagapamagitan sa mga transaksyong pangkabuhayan sa isang ekonomiya?
   a. inflation
   b. salapi
   c. barter system
   d. bonds

2. Ano ang tawag sa pagsukat ng GNP sa pamamagitan ng pagsasama-sama ng mga gastusin ng bawat sektor?
   a. industrial origin
   b. expenditure approach
   c. income approach
   d. normal GNP

3. Ano ang ginagamit upang maipakita ang paikot na daloy ng produkto at serbisyo?
   a. salaping tinatanggap ng pamahalaan
   b. palitan ng produkto sa payak na paraan
   c. ugnayan ng sambahayan at bahay-kalakal
   d. ugnayan ng konsyumer at supplier

4. Ang pamahalaan ay nangungulekta ng buwis upang may panggastos sa mga proyekto at programa. Maibibigay lamang ito kung naaprubahan ng Pangulo. Ano ang tawag dito?
   a. budget
   b. blue print
   c. budget for fiscal year
   d. General Appropriations Act

5. Ano ang ibig sabihin kapag ang *disposable income* ng pamilya ay tumaas mula 40,000 pesos hanggang 42,000 pesos kada buwan at ang kanilang konsumo ay tumaas mula 38,000 pesos hanggang 39,600 pesos buwan, ano ang ibig sabihin nito?
   a. *Average propensity to consume* ay 0.8
   b. *Average propensity to save* ay 0.8
   c. *Marginal propensity* to *consume* ay 0.8
   d. *Marginal propensity to save* ay 0.8

6. Paano pinapanatili ng Bangko Sentral ang halaga ng piso sa pandaigdigang kalakalan?
   a. Kapag mataas ang *demand*, ang BSP ay patataasin ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
   b. Kapag mataas ang *demand*, ang BSP ay pababain ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
   c. Kapag mataas ang suplay , ang BSP ay patataasin ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
   d. Kapag mataas ang suplay, ang BSP ay walang gagawing hakbang sa palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.

7. Panoorin ang *video* na pinamagatang, "The Truth about Savings and Consumption" (http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65). Batay sa *videong* pinanood, alin ang nakatutulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?
   a. *Pag-iimpok gamit ang piggy bank*
   b. *Pagkokonsumo*
   c. *Koordinasyon ng pag-iimpok ng pagkonsumo*
   d. *Pangungutang*

8. Suriing mabuti ang dayagram.

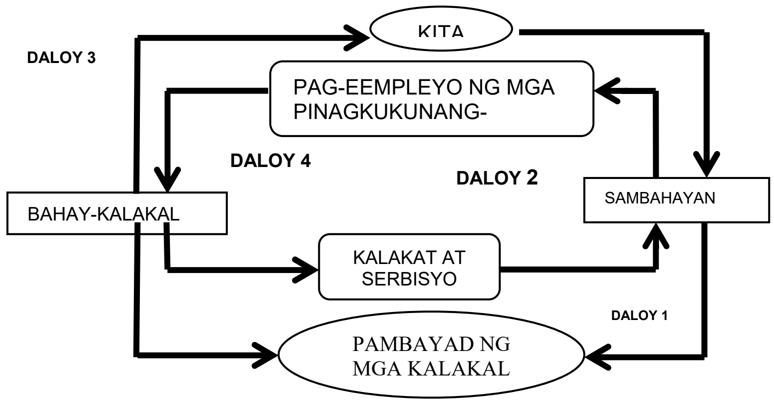

Batay sa dayagram 1, ano ang ipinapakita sa daloy # 3?
   a. Pagproseso ng bahay-kalakal ng produkto
   b. Pagbayad ng bahay-kalakal ng kita sa sambahayan
   c. Pagbenta ng sambahayan ng produkto sa bahay-kalakal
   d. Pagbigay ng sambahayan ng lakas paggawa sa bahay-kalakal

9. Bilang mamimili, ano ang maaari mong gawin upang maiwasan ang paglala ng implasyon?
   a. Humingi ng dagdag na *allowance* mula sa iyong mga magulang.
   b. Gastahin ang naipong pera.
   c. Ilagay ang naipong pera sa bangko.
   d. Bumili ng maraming produkto.

10. Paano nakatutulong sa pambansang kaunlaran ang mga sektor ng ekonomiya?
   a. Ang maayos na ugnayan ng mga sektor ng ekonomiya ay nagreresulta sa maunlad na pamumuhay ng mamamayan tungo sa pambansang kaunlaran.
   b. Ang sigalot ng sektor ng agrikultura at industriya ay nagdudulot ng problemang pananalapi.
   c. Ang pandaigdigang kalakalan ay walang naitutulong sa pag-unlad ng ekonomiya ng isang bansa.
   d. Walang papel na ginagampanan ang gobyerno sa pagkamit ng pambansang kaunlaran.

11. Suriing mabuti ang mga dayagram sa ibaba.

Diagram 2: GROSS NATIONAL INCOME AND GROSS DOMESTIC PRODUCT BY INDUSTRY:

INDUSTRY	2003
a. Agrikultura	245,273
b. Industriya	741,617
c. Serbisyo o Paglilingkod	1,258,907
GROSS DOMESTIC PRODUCT	2,245,797

Diagram 3: Loans Granted by Commercial Banks According to Economic Activities

1. Economic Activity	2. 2003
Agrikultura, Fisheries, Forestry	4. 5.3
Mining, quarrying	6. 0.9
Manufacturing	8. 24.7
Electricity,Gas and Water	10. 4.3
Construction	12. 2.4
Wholesale & Retail Trade,Transportation	14. 14.2
Communication & Storage	16. 5.2
Finance,Real Estate & Business Services	18. 26.7
Community,Social,Personal Services	20. 16.2

Sa dayagram 2 ay ipinapakita ang GDP sa taong 2003 gamit ang pamamarang industriyal. Alin sa mga sumusunod ang tama batay sa datos?

a. Pinakamataas ang kita ng agrikultura kumpara sa iba pang sektor.
b. Pangalawa ang industriya sa mga sektor na may pinakamababang kita.
c. Mababa ang kita ng sektor ng serbisyo o paglilingkod.
d. Mas mataas ang kontribusyon ng industriya kumpara sa serbisyo.

12. Suriin ang dayagram 2 at 3. Alin sa mga sumusunod ang dahilan sa pangyayaring naipakita sa datos sa dayagram 2?

a. Mababa ang kontribusyon ng sektor ng agrikultura dahil sa kakulangan sa kapital.
b. Mataas ang kontribusyon ng sektor ng industriya dahil sa matataas na sahod ng manggagawa.
c. Mababa ang kontribusyon ng sektor dahil nakatuon sa pagnenegosyo ang pautang ng bangko.
d. Mas mataas ang ktia ng agrikultura kumpara sa industriya dahil kakaunti lamang ang lupang sakahan.

Basahin ang mga artikulo at sagutin ang tanong sa ibaba:

Article 1:Household Saving Rates
http://www.gfmag.com/tools/global-database/economic-data/12065-household-saving-rates.html#axzz2pPUTUN00

Article 2: International Saving Rates
http://www.economicshelp.org/blog/3132/economics/international-saving-rates/

Article 3: 10 Countries Where Consumer Spending Could Explode
http://www.businessinsider.com/10-countries-ranked-by-savings-rate-2011-06#

13. Ayon sa mga artikulo, paano makakamit at mapanatili ang isang matatag at malagong pambansang ekonomiya?
    a. Malaking bahagi ng kita ay gagamitin sa pagkokonsumo upang sumigla ang ekonomiya.
    b. Malaking bahagi ng kita ay gagamitin sa pag-iipon sa bangko upang ito ay magamit ng mga negosyante sa paglago ng mga negosyo.
    c. Ubusin ang kita sa pagkokonsumo at walang ipon.
    d. Uutang sa *lending companies* upang matugunan ang mga pangunahing pangangailangan.

14. Ang pamumuhunan ba ay gaya ng pagsusugal na laging talo?

    a. Oo, dahil nakataya ang pera ng isang tao.
    b. Oo, dahil ang namumuhunan tulad sa isang sugal ay pakikipagsapalaran.
    c. Hindi, dahil sa likod ng panganib sa bandang huli ay pabor ito sa namumuhunan.
    d. Hindi, dahil walang koneksyon ang sugal sa pamumuhunan.

15. Basahing mabuti ang artikulo sa ibaba.

> Noong ika-20 ng buwang ito, nadagdagan nang 600 Chinese yuan o RMB bawat tonelada o 44 cents kada litro ang presyo ng diesel at *gasoline* ng Tsina. Ito ang ikalawang beses na nagtaas ang presyo ng petrolyo sa taong 2012. Noong ika-8 ng nagdaang Pebrero, tumaas na nang 300 RMB bawat tonelada ang presyo ng petrolyo sa Tsina.
>
> Kaugnay ng pagtaas ng presyo ng petrolyo, ipinahayag ng Pambansang Komisyon ng Pag-unlad at Reporma ng Tsina na ang kapasiyahang ito ay dulot ng mabilis na paglaki ng presyo ng mga petrolyo sa pamilihang pandaigdig. Dahil sapul nang unang beses na pataasin ang presyo ng mga petrolyo sa Tsina, hanggang sa kasalukuyan, ang bahagdan ng paglaki ng presyo nito ay lumampas sa 10%.
>
> Nitong ilang taong nakalipas, kasunod ng mabilis na pag-unlad ng Tsina, mabilis ding lumalaki ang konsumo ng petrolyo ng Tsina. Noong 2011, ang bolyum ng konsumo ng petrolyo ay umabot sa 243 milyong tonelada, pero noong 2000, ang bolyum ay umabot lamang sa halos 110

milyong tonelada. Ang proporsyon ng mga inaangkat na petrolyo sa bolyum ng konsumo ay umabot sa 56% sa taong 2011 mula sa 30% sa taong 2000. http://filipino.cri.cn/321/2012/03/26/2s109104.htm

Bilang isang ekonomista, ano ang pinakamabisang aksiyon upang makatutulong sa problema ng mabilis na pagkonsumo ng petrolyo?

a. Gumawa ng isang reaksyong papel na tatalakay sa mga industriyang gumagamit ng petrolyo.
b. Gumawa ng isang *action plan* na naglalayong makatipid sa pagkonsumo ng petrolyo.
c. Gumawa ng isang *video* na nagpapakita ng pagkonsumo ng petrolyo.
d. Gumawa ng *blog* ukol sa petrolyo.

16. Ikaw ang Chair ng Committee on Ways and Means ng isang lokal na pamahalaan at naiulat ng iyong kalihim ang sitwasyong naipakita sa dayagram 2 at 3. Kinausap ka ng mayor at nais niyang pag-aralan mo ang sitwasyon at inaasahan niyang magbibigay ka ng iyong mungkahing proyekto para di lumalala ang sitwasyon ng ekonomiya partikular sa inyong lungsod. Ano ang imumungkahi mo?
    a. Pagpapataw ng panibagong buwis sa sektor ng industriya.
    b. Pagkalap ng pondo para sa mas malaking pautang sa serbisyo.
    c. Pagbibigay ng suportang teknikal at pinansiyal sa sektor ng agrikultura.
    d. Pagtatalaga ng panibagong administrador sa ahensiya ng DAR.

17. Ayon sa ulat ng Bangko Sentral ng Pilipinas (ng April 2013), 40% ng mga nag-iipon sa Pilipinas ay hindi inilalagay ang pera nila sa bangko. Ano ang maimumungkahi mong polisiya upang mahikayat ang mga tao na mag-impok ng kanilang kita sa bangko?
    a. Taasan ang *loan interest*
    b. Dagdagan ang buwis para sa mga desposito.
    c. Lakihan ang interest para sa mga deposito.
    d. Gawing madali at abot-kaya ang pagkakaroon ng *bank account*.

18. Makikita sa tsart sa ibaba ang Pambansang Badyet mula sa taong 2012-2013. Ito ay halaw mula sa http://www.gov.ph/images/uploads/Screen-shot-2012-07-24-at-6.08.45-PM-596x193.png

PARTICULARS	Levels (Php Billion)		Percent Share		Growth
	2012	2013	2012	2013	
Social Services	613.4	698.8	33.8	34.8	13.9
Economic Services	439.0	511.1	24.2	25.5	16.4
General Public Services	320.3	346.1	17.6	17.3	8.0
Debt Service	333.1	333.9	18.3	16.6	0.2
Defense	87.2	89.7	4.8	4.5	2.9
Net Lending	23.0	26.5	1.3	1.3	15.2
Total	1,816.0	2,006.1	100.0	100.0	10.5

19. Batay sa datos sa itaas, anong pagbabahagi ng badyet ang imumungkahi mo upang mas maging maayos ang pagpapatakbo ng ekonomiya sa 2014?
    a. Ibaba ang gastusin sa *net lending.*
    b. Patuloy na pagsuporta sa badyet sa *social services.*
    c. Karagdagang badyet sa *defense.*
    d. Pagbabawas sa gastusin sa serbisyong panlipunan.

19. Sa taong 2012 ay nagkaroon ng malaking *injection* sa ekonomiya bunga ng malaking *remittance* ng OFW . Upang magkaroon ng ekilibriyo sa daloy ng kita sa ekonomiya, ano ang mainam gawin dito?
    a. Magsabatas ng bagong buwis
    b. Itaas ang *interest* sa pautang sa bangko
    c. Ipatupad ang *price freeze*
    d. Tumbasan ito ng karagdagang kalakal at serbisyo

20. Sa panahon ng mga kalamidad gaya ng bagyo at lindol, inaasahan na tataas ang presyo ng mga bilihin. Kung ikaw ang *economic adviser* ng mayor ng nasalantang lugar, anong hakbang ang iyong maimumungkahi upang maiwasan ang matinding epekto ng implasyon?
    a. Magkakaroon ng *price monitoring* ang DTI at magbigay ng karampatang parusa sa mga lalabag.
    b. Pagbawalan ang mga negosyante na magbenta ng mga produkto at serbisyo.
    c. Pangasiwaang mabuti ang distribusyon ng mga *relief goods.*
    d. Pautangin ang mga biktima ng kalamidad.

PAGTUKLAS

GAWAIN 1 May-Yaman?

Susuriin mo sa gawaing ito ang mga "Mysterious Nations" mula sa

http://www.commonsenseeconomics.com/Activities/EconFreedomMystery.pdf
Batay sa mga statistics ay gumawa ka ng pagtataya kung alin sa mga ito ang mahirap o mayaman.

Country A • Size: Three-tenths the size of the United States • Population: About 40 million (small for a nation this size) • Natural Resources: Rich resources with fertile land, lead, zinc, tin, copper, iron ore, oil, uranium Is this nation likely to be rich or poor?	**Country B** • Size: About the size of California • Population: Over 127 million • Natural Resources: Fish, no mineral resources Is this nation likely to be rich or poor?
Country C • Size: Twice the size of California • Population: Large population of 128 million • Natural Resources: Vast resources including oil, tin, iron ore, coal, limestone, lead, zinc, natural gas Is this nation likely to be rich or poor?	**Country D** • Size: 1.8 times the size of the United States. • Population: 143 million • Natural Resources: Vast resources with major deposits of oil, natural gas, coal, many strategic minerals, vast timber supplies Is this nation likely to be rich or poor?
Country E • Size: 3.5 times bigger than Washington, D.C. • Population: 4 million • Natural Resources: Fish, deepwater port Is this nation likely to be rich or poor?	

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Alin sa mga ito ang mahirap? Mayaman?

____
____
____
____

2. Paano ka nagdesisyon kung alin sa mga bansang ito ang mahirap o mayaman?

____
____

____
____

3. Alin sa mga *indicator* ang masasabi mong mahalaga sa paggawa ng desisyon?

____
____
____
____

4. Ang pagkakaroon ba ng ganitong *indicator* ay makakatulong sa paglago ng ekonomiya? Ipaliwanag.

____
____
____
____

GAWAIN 2 **Before- After Chart**

Isulat mo ngayon sa BEFORE na kolum ang nabuong paglalahat mula sa unang gawain. Sa susunod na mga gawain ay sasagutin mo muli ang tanong na ito at isusulat mo ang iyong nalaman sa AFTER na kolum.

.	**BEFORE**	**AFTER**
. Paano ba makakamit at mapapanatili ang matatag at malagong pambansang . ekonomiya?	. . . .	.

Ano sa palagay mo ang layunin ng araling ito? Paaano mo ito maisasagawa? Ano ang maaari mong gawin upang matapos ang aralin sa takdang panahon? Isulat mo sa kahon ang iyong sagot.

Katapusang Bahagi ng Pagtuklas

Naibahagi mo kanina ang iyong paunang ideya sa mga isyung may kinalaman sa maunlad at matatag na ekonomiya sa pagsagot mo sa *Before and After Chart*. Aalamin mo ngayon ang sagot ng iba sa mga tanong at ang pagkakaiba nito sa sagot mo. Sa gagawing paghahambing ay malalaman mo kung ang iyong ideya ay naaangkop sa *standard.* Matututuhan mo rin ang iba pang konsepto na tutulong sa iyo sa pagbuo mo ng inaasahang proyekto sa hulihan. Ang proyekto ay may kinalaman sa pagbuo ng isang patakarang pang-ekonomiya.

Simulan natin ito sa susunod na gawain

GAWAIN 3 Ito ang May-Yaman!

Sa ating pagpatuloy ay tingnan mo ngayon kung anong mga bansa ang ipinakita kanina.Suriin mo ulit ang mga katangian ng bansang sinabi mong mayaman at mahirap. I-klik ang *link:*

http://www.commonsenseeconomics.com/Activities/EconFreedomMystery.pdf

Country A: Argentina Population: 39,537,943 Per capita GDP: $13,600 (2005) Life expectancy: 75.91 years Literacy rate (age 15 and over can read and write): 97.1% Infant mortality: 15.18 deaths/1,000 live births	**Country B**: Japan Population: 127,417,244 Per capita GDP: $30,400 (2005) Life expectancy: 81.15 years Literacy rate (age 15 and over can read and write): 99% Infant mortality: 3.26 deaths/1,000 live births
Country C: Nigeria Population: 128,771,988 Per capita GDP: $1,000 (2005) Life expectancy: 46.74 years Literacy rate (age 15 and over can read and write): 68% Infant mortality: 98.8 deaths/1,000 live births	**Country D**: Russia Population: 143,420,309 Per capita GDP: $10,700 (2005) Life expectancy: 67.1 years Literacy rate (age 15 and over can read and write): 99.6% Infant mortality: 15.39 deaths/1,000 live births
Country E: Singapore Population: 4,425,720 Per capita GDP: $29,700 (2005) Life expectancy: 81.62 years Literacy rate (age 15 and over can read and write): 92.5% Infant mortality: 2.29 deaths/1,000 live births	

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Batay sa mga katangiang ipinakita sa itaas, alin kaya sa mga naisagot mo ang wasto?

____
____
____
____

2. Suriin mo ang mga naisagot mong wasto, anong i*ndicator* ang pinagbatayan mo para makilala kung ang isang bansa ay mayaman o hindi?

____
____
____
____

3. Kapag mayroon bang ganitong katangian ang isang bansa ay magiging matatag at malago ang pambansang ekonomiya nito? Ipaliwanag.

____
____
____
____

Isulat mo sa kahon ng AFTER sa BEFORE and AFTER Chart ang karagdagang nalaman mo ngayon. Aalamin pa natin sa susunod na mga gawain ang mga posibleng sagot sa mga tanong.

GAWAIN 4 I Video Clip- Story of Stuff

I-klik mo ngayon ang susunod na *website* at panoorin ang *video*.
http://www.youtube.com/watch?v=9GorqroigqM
Video ng Story of Stuff

Matapos mo itong panoorin ay punan ang *Sequence of Events* 1-4 ng mga naalala mong naganap sa napanood na *video.*

1 2 3 4

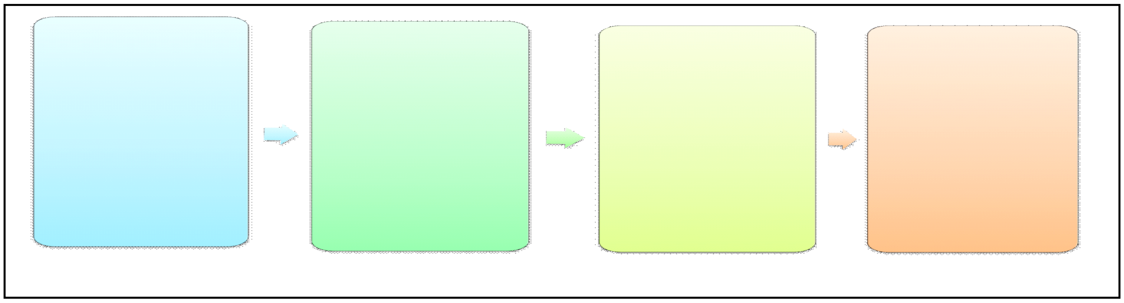

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Anong pangyayari ang ipinapakita?

2.Paano sinisimulan ang pagbuo ng produkto?

3.Ano ang mga salik ng produksyon?

4.Makakaya ba ng isang tao ang pagbuo ng produkto? Ipaliwanag.

5.Kung gayon, paano nagkakaroon ng produksyon?

6.Paano makatutulong sa ekonomiya ang pagbuo ng produkto?

7.Samakatuwid, ano ang kailangan sa produksyon para makatulong sa pagpapalago ng ekonomiya?

Sa salik ng produksyon ay nalaman natin ang pamamaraan upang makamit ng tao ang kanyang pangangailangan at kagustuhan. Ang salik ng produksyon ay may malaking bahaging ginagampanan sa ekonomiya. Upang makita natin ang kalakaran sa ekonomiya ay bumuo ang mga ekonomista ng pamaraan na maipakita ito sa pamamagitan ng isang simpleng daloy ng ekonomiya. Alamin mo sa Gawain 5 kung paano ito nangyayari.

GAWAIN 5 **Simpleng Daloy**

I-klik mo ang mga *website* sa ibaba at alamin kung paano nagkakaroon ng daloy sa ekonomiya.

1. Isang *blog* na nagpapaliliwanag sa mga termino na may kinalaman sa daloy.
http://economics000rainargifel.wordpress.com/paikot-na-daloy-ng-ekonomiya/

2. Artikulo na nagpapaliwanag sa *circular flow*
http://www.amosweb.com/cgi-bin/awb_nav.pl?s=wpd&c=dsp&k=two-sector,+two-market+circular+flow

3. Isang *videoclip* na ipinapakita ang pag-ikot ng kita at produkto sa daloy
http://www.eurmacro.unisg.ch/tutor/circularflow_movie.html

Basahin ang dalawang artikulo tungkol sa daloy ng kita at tandaan mo ang mga mahahalagang salita sa binasa. Punan mo ang *worksheet* sa ibaba.

Daloy Worksheet:

Panuto:

1. Isulat mo sa unang kahon ang kahulugan ng daloy ng kita at ang naalala mong mga imahe tungkol dito.
2. Isulat mo sa apat (4) na maliliit na kahon ang katangian ng *business* o bahay-kalakal, *households* o sambahayan, *product market* at, *resource market.*

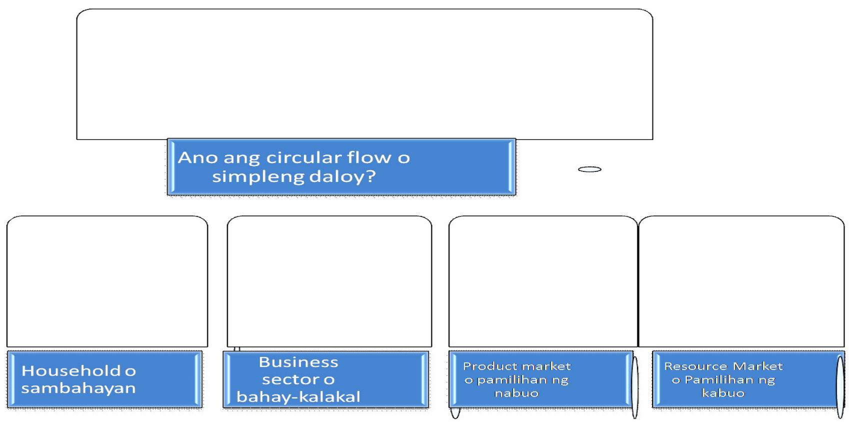

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano ang ipinapakita sa simpleng daloy?

2. Ano-ano ang mga sektor na bahagi ng daloy?

3. Paano nila naipapakita ang ugnayan?

____
____
____
____

4. Bakit mayroong ugnayan ang bawat isa?

____
____
____
____

5. Paano makatutulong ang ganitong ugnayan sa pagkakaroon ng matatag at likas –kayang ekonomiya?

____
____
____
____

Sa bahaging ito ng modyul, marami kang nakuhang impormasyon tungkol sa daloy. Subukan mo ngayong alamin ang natutuhan mo. Subukan mong sagutin ang susunod na gawain.

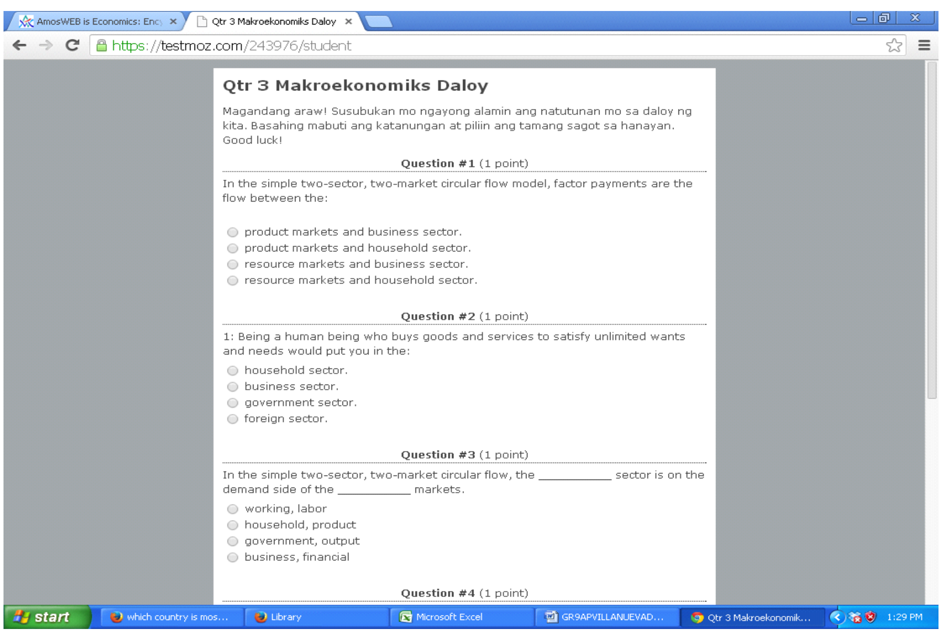
https://testmoz.com/243976/student

Qtr 3 Makroekonomiks Daloy

Magandang araw! Susubukan mo ngayong alamin ang natutunan mo sa daloy ng kita. Basahing mabuti ang katanungan at piliin ang tamang sagot sa hanayan. Good luck!

Question #1 (1 point)

In the simple two-sector, two-market circular flow model, factor payments are the flow between the:

- product markets and business sector.
- product markets and household sector.
- resource markets and business sector.
- resource markets and household sector.

Question #2 (1 point)

1: Being a human being who buys goods and services to satisfy unlimited wants and needs would put you in the:

- household sector.
- business sector.
- government sector.
- foreign sector.

Question #3 (1 point)

In the simple two-sector, two-market circular flow, the _________ sector is on the demand side of the _________ markets.

- working, labor
- household, product
- government, output
- business, financial

Question #4 (1 point)

Ilan ang nakuha mong iskor na tama sa *quiz*? Itala mo ang iyong mga nakuhang puntos sa kuwaderno pati na rin ang makukuha mong puntos sa mga *quiz* na sasagutan mo sa mga susunod pang gawain.

Nalaman mo na may dalawang sektor na bumubuo sa daloy ng kita at produkto. Ganito pa rin ba ang daloy sa kasalukuyan? Sa pagiging kumplikado ng ekonomiya, anong sektor kaya ang naidagdag sa daloy? Sundan mo ang susunod na gawain.

GAWAIN 6 Daluyong

Ang simpleng daloy ay nadagdagan ng sektor ng pamahalaan, institusyong pinansyal at panlabas na sektor o dayuhang mangangalakal. Subukan mong ipakita ang pagbabago sa simpleng daloy na kasali ang mga sektor na ito.

Gamit ang *online diagram maker* sa *website* na ito https://www.draw.io/# at ipakita ang ugnayan ng mga sektor ng sambahayan, bahay-kalakal, sektor ng pamahalaan, institusyong pinansyal at panlabas na sektor o dayuhang mangangalakal.

Panuto sa paggamit ng *online diagram maker* (https://www.draw.io/#):

1. I-klik ang “ create new diagram”
2. I-*type* mo ang napiling *file name* at sa ibaba. Piliin ang *blank diagram* sa kaliwang bahagi ng *screen* ay pumili ka ng mga hugis at i-klik ang ‘drag’ sa gitna.
3. Kapag nabuo mo na ang dayagram, i-*save* at maaaring i-*email* sa guro o di kaya ay i-*embed* sa isang *forum* upang makita ng iyong mga kaklase.

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Nalaman mo na ang sambahayan at bahay-kalakal ay may mga gawain. Ano ang mga gawain ng pamahalaan sa daloy?

____
____
____
____

2.Bakit kaya naisali ang pamahalaan sa daloy?

____
____
____
____

3.Paano naman nakikipag-ugnayan ang pamahalaan sa mga bahay-kalakal?

____
____
____
____

4. Ano naman ang naisulat mong papel ng institusyong pinansiyal at panlabas na sektor o dayuhang mangangalakal sa daloy?

____
____
____
____

Titingnan natin ngayon ang isang buong modelo ng daloy na kung saan makikita ang ugnayan ng limang sektor.

GAWAIN 7 Interaktibong Daloy ng Ekonomiya-Pamahalaan

Ikumpara ang ginawa mong dayagram kanina sa *website* na ito.

1. http://www.reffonomics.com/TRB/Chapter3/circularflow7.swf
2. Naglalaman ng *clips* tungkol sa daloy ng kita
   http://www.youtube.com/watch?v=YNfIlfua6L0
   Ipinapakita dito ang papel ng pamahalaan sa daloy ng kita.

Batay sa iyong napanood at nabasa, ay isulat sa angkop na kahon ang mga gawain o papel ng mga sektor sa daloy sa *storyboard*.

Sektor ng Pinansya	Bahay-kalakal	Panlabas na sektor	Sambahayan	Pamahalaan

Sagutin mo ang mga tanong.

1.Ano ang pagkakaiba ngayon ng iginuhit mo sa dayagram at dito sa mga nakita mo?

____
____
____
____

2.Ano ang napansin mong pagbabago sa pagpasok ng mga panibagong sektor sa daloy?

____
____
____
____

3.Batay sa daloy, paano makakamit at napapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya ?

____
____
____
____

GAWAIN 8 Online Interactive Quiz

Subukan mo ang iyong kaalaman sa isang *online quiz.* I-klik ang *website* na ito: http://highered.mcgraw hill.com/sites/0073511447/student_view0/chapter2/quiz.html. I-klik lamang ang napili mong sagot at pagkatapos mong sagutan lahat ay isumite ito upang makita mo ang iyong nakuhang puntos. I-email ang iyong nakuhang puntos sa iyong guro.

Kumusta ka na sa puntong ito? Isulat mo sa *exit ticket* ang antas ng iyong kaalaman.

Exit slip:

Ito ang nalaman ko:

Ngunit nalilito pa rin ako sa:

Bakit kaya may mga bagay na nalilito ka? Ano sa palagay mo ang mga dahilan? Ipahayag mo sa *forum* ang mga sagot dito o di kaya ay ipadala sa *e-mail* ng guro.

Nakita mo na ang ugnayan ng bawat sektor sa daloy at natutuhan mo na may mga pangyayari pala na posibleng makaapekto sa daloy. Ano kaya ito? Sundan at alamin mo ito sa susunod na gawain.

GAWAIN 9 Video-Analysis Focus: Injection/ leakage

I-klik ang *link* sa ibaba:
http://education-portal.com/academy/lesson/circular-flow-of-economic-activity-the-flow-of-goods-services-resources.html#lesson
Mga *video* na nagpapakita ng paglabas at pagpasok ng pera sa daloy.

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Nabasa mo na ang salitang *leakage* at *injections* sa ilang bahagi ng modyul, ano-ano ang mga ito?

____
____
____
____

2. Paano ito makaaapekto sa ekonomiya?

____
____
____
____

GAWAIN 10 Analysis of Circular Flow Visualizer

Makikita mo sa *link* sa ibaba ang isang ilustrasyon na ipinapakita ang epekto ng ilang pangyayari sa daloy ng kita.
http://econviz.org/macroeconomic-circular-flow-visualizer/

Sense-o-Gram Habang binabasa mo o pinakikinggan ang artikulo ay isulat mo ang mga salita o parirala na nakakapukaw ng iyong mga *senses.*	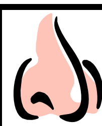
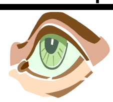	

Bakit kailangang may sukatan ang ekonomiya? Ano ba ang sinusukat sa ekonomiya? Ang mga pag-uusapan nating mga sukatan ng ekonomiya ay masyadong komplikado at nakatali sa numero. Ngunit alam mo, kahit sa araw-araw ay maaari mong malaman ang "performance" ng ekonomiya. Subukan mo ang susunod na gawain.

GAWAIN 11 Biyahe ng Buhay

Ilista ang limang (5) bagay o sitwasyon na napapansin mong nagpapakita ng kalagayan ng ekonomiya habang nasa sasakyan ka at bumibiyahe:

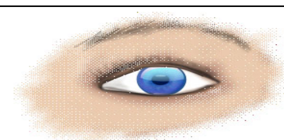

Mga napapansin / nakikita mo habang bumibiyahe na nagpapakita ng estado ng ekonomiya:

Bilang alternatibo sa *worksheet*, maaari mo ring gamitin ang *website* na ito at bumuo ka ng isang *collage* ng mga larawan ng mga nakikita mo: www.befunky.com

Panuto sa paggamit ng befunky.com

1. I-klik ang www.befunky.com
2. I-klik ang *create*, pindutin ang command na *collage maker*
3. Pumili ng mga larawan sa kabilang bahagi o di kaya ay magdagdag ng larawan sa pag-klik ng "Add Photo"
4. I-drag ang napiling larawan sa box sa kanan
5. Matapos maisaayos ang larawan , i-klik ang *save* at ipadala ito sa *e-mail ad* ng grupo o di kaya ay *upload* sa *dashboard*

Dashboard

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano-ano ang napansin mo?

____
____
____
____

2.Kumusta ang pangkabuhayan ng mga tao?

____
____
____
____

3.Anong mga katangian ang nagpapakita ng pag-unlad?

____
____
____
____

Ang ginawa mong obserbasyon sa mga pangyayari sa lipunan ay maaaring uriin sa dalawa: tradisyunal at di-tradisyunal. Subukan mong alamin ang pagkakaiba ng mga ito sa pag-uuri ng mga pangyayari/ kaganapan sa ekonomiya na makikita sa ibaba..

Basahin ang mga salita sa loob ng kahon. I-*drag and drop* lamang ang mga salita sa angkop na uri ng mga kaganapan o pangyayari sa ekonomiya.

-dami ng walang trabaho -implasyon -walang tirahan -GDP/GNP	- *stock market* - maraming namamalimos - maraming bata ang palaboy-laboy - walang maayos na tirahan
TRADISYUNAL	DI-TRADISYUNAL
- - - -	- - - -

Malalaman mo sa puntong ito ang iba't ibang paraan ng pagsukat ng ekonomiya sa pormal o tradisyunal na pamamaraan.

GAWAIN 12 Pagsukat ng GDP

Aalamin natin sa puntong ito ang proseso ng pagtataya ng ekonomiya ng bansa gamit ang *video* sa ibaba. I-klik ang link na ito:

1. http://education-portal.com/academy/lesson/gross-domestic-product-and-the-expenditure-approach.html#lesson
Video na ipinapakita ang mga pag-kompyut ng GDP gamit ang Pamamaraang Gastusin at Kita o *Income and Expenditure Approaches*

2. Ipapakita sa *video* ang kahulugan ng GDP at mga *component* o bumubuo nito.
http://education-portal.com/academy/lesson/gross-domestic-product-definition-and-components.html#lesson

3. Isang artikulo na nagpapakita ng ilustrasyon ng mga bumubuo o *components* ng GDP. http://www.moneychimp.com/articles/econ/gdp_diagram.htm

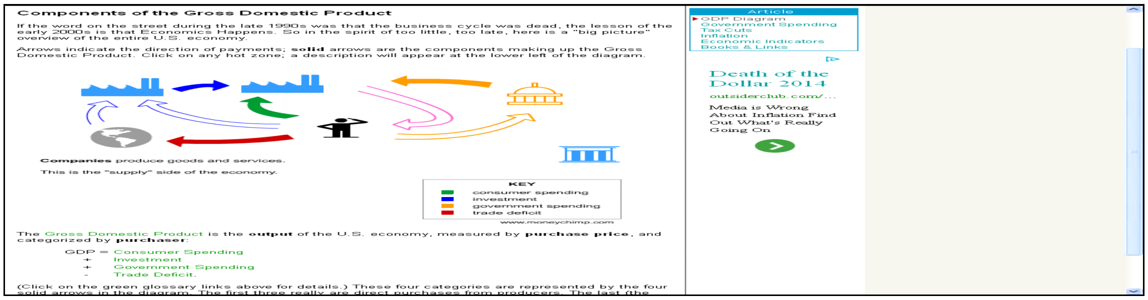

Alam mo na ba kung ano ang GDP? Subukin mong sagutan ang mga tanong sa test na ito. I-klik ang link na ito: testmoz.com/252289

GAWAIN 13 Pamamaraan sa Pagsukat ng GDP

Aalamin mo ngayon kung ano ang mga pamamaraan ng pagsukat ng ekonomiya gamit ang GDP sa mga artikulo at *video* sa ibaba. I-klik ang mga sumusunod:

1. http://wps.prenhall.com/bp_casefair_econf_7e/31/7936/2031704.cw/
   Artikulo na nagpapakita ng halimbawang datos para sa pamamaraang *expenditure* o gastusin sa pagsukat ng ekonomiya.
2. http://wps.prenhall.com/bp_casefair_econf_7e/31/7936/2031705.cw/index.html
   Paglilinaw sa pamamaraan ng pagsukat ng GDP sa pamamaraang kita o Income Approach
3. http://education-portal.com/academy/lesson/gross-domestic-product-and-the-expenditure-approach.html#lesson *video* tungkol sa pamamaraan ng pagsukat ng GDP
4. http://www.policymic.com/articles/14943/gdp-and-the-us-economy-3-ways-to-measure-economic-production

Subukan mong alamin ang iyong natutuhan sa pagsagot sa *quiz* sa *link* na ito: http://wps.prenhall.com/wps/media/objects/988/1012152/chapter18/inline2.html

Matapos mong mabasa ang artikulo at mapanood ang *video*, sagutin mo ang 3-2-1 Chart.

Name: ____________

Three new facts I learned...		
1.	2.	3.

Two ah-ha's that popped into my mind	
1.	2.

One big question that I still have:
1.

Maliban sa GDP ay may isa pang ginagamit na panukat sa ekonomiya ang GNP. Alamin mo ngayon kung paano ito nakukuha.

GAWAIN 14 Ang GNP

I-klik ang mga *link* sa ibaba at basahin ang mga artikulo at ang *slides presentation* sa mga *link* sa ibaba at alamin kung ano ang GNP.

1. http://ucatlas.ucsc.edu/gnp/gnp.html Pagpapaliwanag sa pagbabago sa GNP per capita batay sa mapa
2. http://prezi.com/vepvouukidvi/copy-of-gnp-at-gdp/ *Slides presentation* tungkol sa GNP

Matapos mong masuri ang powerpoint ay sagutin ang *Quiz* para sa GNP at GDP www.quizbean.com/r/qbcNVfxgzXfv

I-klik lamang ang link na http://www.quizbean.com/#/gnp-at-gdp-1/qbYPSwDF
I-klik ang start upang masimulan ang *quiz.*

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano ang mga pagbabagong naganap sa distribusyon ng GNP per capita sa paglipas ng panahon?

2. Makatotohanan ba ang ipinapakita sa mapa? Ipaliwanag.

3. Sapat bang batayan ang GNP para sa pagtatasa sa dami ng mahirap o *poverty measure* sa mundo? Ipaliwanag.

4. Ano-ano ang mga *component* o elemento ng GNP ?

____
____
____
____

5. Ang pagtaas ba ng mga elemento ng GNP ay awtomatikong nagpapakita ng maunlad na kabuhayan o matatag na ekonomiya? Patunayan.

____
____
____
____

6. Paano ba makakamit at mapapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

____
____
____
____

GAWAIN 15 GNP at GDP

Paghambingin mo ang dalawang panukat gamit ang *worksheet* sa ibaba.

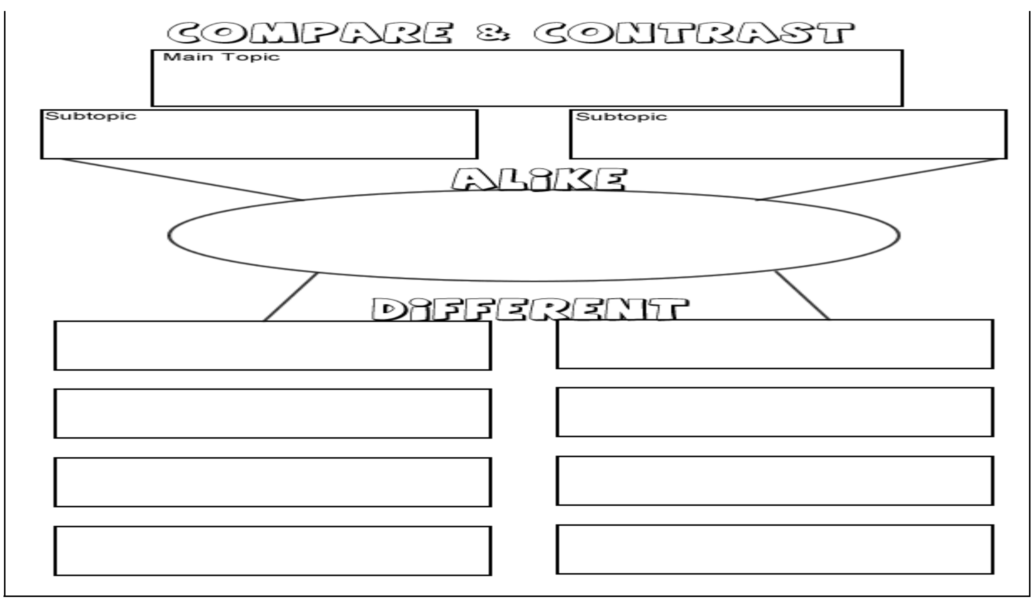

Tama ka kaya? I-klik mo ang link sa ibaba upang malaman kung tama ang ginawa mong paghahambing: http://www.diffen.com/difference/GDP_vs_GNP

Mag-kokompyut tayo ngayon .Sukatin natin ang ekonomiya. Tingnan mo muna ang mga halibawa sa *website* sa ibaba:

http://www.econport.org/content/handbook/NatIncAccount/CalculatingGDP/Examples.html Mga halimbawa ng pagsukat ng GDP

http://staffwww.fullcoll.edu/fchan/macro/2gdp_computation.htm Isa pa ring halimbawa ng mga estratehiya ng pag-kompyut ng pambansang kita.

Quiz: Computation ng GDP/GNP
- I-klik ang *website* na ito : testmoz.com/252309.
- I-*type* mo ang iyong pangalan sa kahon
- Sagutin ang mga tanong sa pag-klik sa mga bilog

Sapat bang batayan ang GNP at GDP sa pagsukat ng ekonomiya? May mga artikulong nagsasabi na may kahinaan ang GDP at GNP bilang panukat ng ekonomiya.

GAWAIN 17 Sinukat Ka, Ngunit Di-Sapat

Alamin mo *sa website* sa ibaba ang limitasyon ng GDP bilang panukat. http://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/Limitations_of_GDP_statistics.html Ito ay artikulo na ipinapaliwanag ang limitasyon ng GDP bilang panukat. Pagkatapos ay sagutan ang mga tanong sa ibaba.

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano-ano ang mga limitasyon ng GDP bilang panukat ?

____
____
____
____

2. Bakit tinawag itong limitasyon ?

____
____

3. Ano ang mgabagay na kasali sa pagsukat ?

4. Paano makakatulong ang kakulangang ito sa pagpapabuti ng ekonomiya at pag-unlad ?

30.

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano-ano ang mga limitasyon ng GDP bilang panukat?

2. Bakit tinawag itong limitasyon?

3. Ano ang mga bagay na kasali sa pagsukat?

4. Paano makatutulong ang kakulangang ito sa pagpapabuti ng ekonomiya at at pag-unlad?

GAWAIN 18 Mga Modelo ng Pag-unlad

Lumabas ang ganitong mga pananaw ukol sa ekonomiya dahil sa mga teorya at modelo ng pag-unlad. Ang mga ito ay mababasa mo sa artikulo sa *website* na ito: http://www.thenagain.info/Classes/Notes/EcoDevel.N.html

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Alin sa mga modelo ang patungkol sa pag-unlad ayon sa ekonomiya?

____
____
____
____

2. Alin naman ang pag-unlad na nakabatay sa kalagayan ng tao ?

____
____
____
____

TANDAAN

Napagtuunan mo ng pansin kanina ang pag-aaral tungkol sa GNP at GDP na umaayon sa *Growth Oriented Development* na pananaw. Ayon sa modelong ito, ang pag-unlad ay sinasabing isang proseso ng paglaki ng ekonomiya sa pamamagitan ng pagtaas o paglaki ng kita ng bansa na binubuo ng *Gross National Product* (GNP) at *Gross Domestic Product* (GDP).

GAWAIN 19 After Chart

Isulat mo ngayon sa AFTER na kolum ang nabuong mong paglalahat mula sa mga gawain.

.	BEFORE	AFTER
.	. .	.

. Paano ba makakamit at mapapanatili ang matatag at malagong pambansang . ekonomiya?	. .	

Alpha-Blocks

Bilang paglalahat ay isulat mo sa *alpha-blocks* ang iyong mga salitang natutuhan sa aralin.

ABCD	**EFGH**	**IHK**	**LMN**
OPQ	**RST**	**UVW**	**XYZ**

GAWAIN 20 Personal na Pagtataya

Bago tayo magsimula ay subukan mo munang gawin ang isang personal na pagtataya ng iyong mga kasanayan matapos ang mga gawain.Magmuni-muni at I tsek ang mga aytem na kung saan maihahanay ang antas ng iyong kasanayan.

KG..Katangi-tangi **M**…Mahusay **KM.**.Katamtaman **KP**..Kailangan pa ng Dagdag na pagsasanay

. **Kasanayan**	. **KG**	. **M**	. **KM**	. **KP**
1. Nakapagsasaliksik ng mga datos.	.	.	.	.
2. Nakapagpapaliwanag ng mga datos.	.	.	.	.
3. Nakagagawa ng paglalarawan ng ekonomiya.	.	.	.	.
4. Nakagagamit ng mga materyales mula sa teknolohiya.	.	.	.	.
5. Nakapagsusuri ng mga dokumento.	.	.	.	.
6. Nakapagbubuo ng angkop na pagbubuod.	.	.	.	.

Katapusang Bahagi ng Paglinang

Natalakay na sa puntong ito ang paksa tungkol sa paikot na daloy ng ekonomiya at ang mga sektor na bumubuo rito. Natukoy mo na rin na mayroon palang di-pormal at pormal o tradisyonal na panukat ng ekonomiya na tinatawag na GNP at GDP. Aalamin mo ngayon ang ilang mga isyu sa mga panukat at mga pangyayari na makakaapekto sa ekonomiya.

PAGPAPALALIM

Matapos mong makalap ang mga pangunahing ideya tungkol sa ng kita ay nalaman mo na ang pera bilang kita ng tao ay naipapasa sa iba't ibang sektor at nakatutulong ito sa takbo ng ekonomiya.

Sa bahaging ito ng modyul, tutukuyin mo ang iba pang anggulo o aspekto ng mga paksa tungkol sa ekonomiya at upang madagdagan ang iyong pag-unawa sa tanong na: **Paano ba makakamit at mapananatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?**

GAWAIN 21 Kasama Ka Ba Sa Paglipad Ko?

Suriin ang karikatura at balita sa ibaba. Ano kaya ang nais ipahiwatig ng karikatura tungkol sa ekonomiya? Isulat mo ang iyong sagot sa *worksheet.*

Alin sa mga sitwasyong ito ang nagpapakita ng likas kayang pag-unlad o kaunlaran? Suportahan mo ang iyong sagot na sapat na ebidensya.

<table>
<tr><th>Pag-unlad sa Ekonomiya</th><th>Ekonomiya at trabaho</th></tr>
<tr><td>
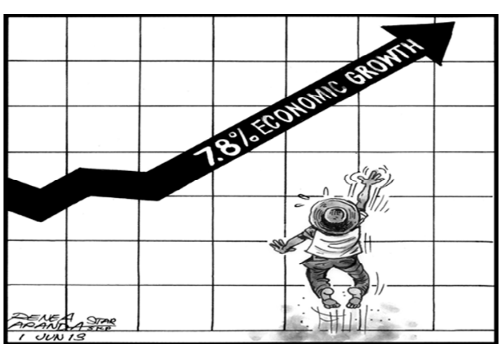

</td><td>
http://64.19.142.10/www.ibon.org/images/Uploads/IBON%202014%200116%20growthjobcreation.png

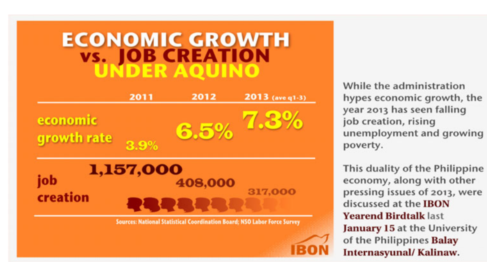

</td></tr>
</table>

PAGSUSURI: ____

____

____

____

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano ang uri ng pag-unlad ang ipinapakita sa karikatura? Ipaliwanag.

____
____
____
____

2. Ito ba ang konsepto mo ng isang matatag na ekonomiya? Bakit?

____
____
____
____

Suriin mo pa ang ilan sa mga artikulong nasa ibaba. Alin dito ang nagpapakita ng konsepto ng *sustainable development*?

Suriin mo kung anong mga bansa na nasa listahan ng sumusunod na *website* ang nagpapakita ng likas -kayang pag-unlad.

http://www.theroadtothehorizon.org/2008/03/news-top-50-most-stable-and-prosperous.html Isa itong balita sa Top 50 most stable and prosperous countries.

The scoring is based on the sort of threats existing in the country, the economic pressures, each nation's political structures, social and economic trends, military and security risks and external relations. (Full)

Here is the **Top 10** (in order): Vatican, Sweden, Luxembourg, Monaco, Gibraltar, San Marino, Liechtenstein, UK, Netherlands, Ireland.

Rank 11-20: New Zealand, Denmark, Austria, Andorra, Germany, Iceland, Switzerland, Portugal, Australia, Norway.

Rank 21-30: Malta, France, Canada, USA, Belgium, Spain, Italy, Japan,

Finland, Czech Rep.

Rank 31-40: Samoa, Falkland Islands, Singapore, Guam, Slovakia, Anguilla, Cyprus, Qatar, Montserrat, Costa Rica.

Rank 41-50: Greece, St Pierre and Miquelon, UAE, Cayman Islands, American Samoa, Virgin Islands (UK), Poland, St Lucia, Oman, Northern Mariana Islands.

At the bottom we find as the most unstable (score between brackets): Iraq (44), Central African Republic (39), Democratic Republic of Congo (38), Chad (38), Zimbabwe (38), Haiti (38), Ivory Coast (36), Afghanistan (36), Sudan (35), Somalia (29) and Palestinian Territories (27).

http://www.expatinvesting.org/the-worlds-most-economically-stable-countries-and-economically-unstable-countries/
List ng mga bansang stable at un-stable

Below is a history of IMF bailouts by country. The list is not necessarily complete, and I welcome readers of this site to contribute their knowledge of bailouts I may have missed. The list includes the country, the year of the bailout, and the amount of the bailout (in dollars). The bailout amount is not inflation adjusted.

2010 — **Ireland** receives a US$113 billion bailout from the IMF and EU and others like the UK.
2010 — **Greece** receives a US$146 billion bailout from the IMF and EU.
2010 — US$15.1 billion bailout for **Ukraine.**
2008 — **Hungary** receives US$25.1 billion bailout.
2008 — **Iceland** receives US$6 billion bailout.
2008 — **Seychelles** receives a US$26 million bailout.
2002 — **Brazil** receives an approximately US$10 billion bailout.
2001 — **Argentina** receives an IMF bailout of US$48 billion.
1998 — **Brazil** receives a US$41 billion bailout.
1997 — US$23 billion bailout to **Indonesia.** (Asian financial crisis)
1997 — US$20.9 billion combined bailout to **Thailand**. (Asian financial crisis)
1997 — US$55 billion bailout to **South Korea.** (Asian financial crisis)
1996 — US$10.6 billion bailout to **Russia.**
1994 — **Mexico** receives bailout of US$50 billion.
1991 — **India** bailed out by IMF for approximately US$6 billion.
1982 — **Mexico** receives an IMF bailout of US$8.25 billion.
1978— **Greece** receives an IMF bailout package of undetermined amount.
1976 — **United Kingdom** receives an IMF bailout of US$1.84 billion.

Mula sa : http://forumblog.org/2012/09/the-global-competitiveness-report/

Artikulong ipinapaliwanag ang mga dahilan ng pagiging *top 10 most competitive economies in the world.*

Ranking: the Top 10 Best Performing Economies In The World

1. Switzerland	6. Germany
2. Singapore	7. United States
3. Finland	8. United Kingdom
4. Sweden	9. Hong Kong
5. The Netherlands	10. Japan

Magsaliksik sa mga estado ng bansang ito at alamin kung anong katangian ng likas-kayang pag-unlad ang ipinapakita nila.

Mga Bansa	Katangian

Mula sa ginawa mong pagsusuri sa pandaigdigang mga datos ay susuriin mo ang halimbawa ng isang patakarang pang-ekonomiya. Tukuyin mo rin kung ang ating mga polisya ba ay may pagsasaalang-alang sa pagkamit ng isang *sustainable development.*

Upang malaman mo kung alin sa mga *misconception* mo tungkol sa likas-kayang pag-unlad ay alamin mo kung ano ang mga katangian nito.

GAWAIN 22 Sustainable Development

Alamin mo kung ano itong tinutukoy na *sustainabe development*. Suriin mo ang larawan sa ibaba. I-klik lang ang *link* na ito : http://olharsociologicoturismo.comunidades.net/index.php?pagina=1171708727

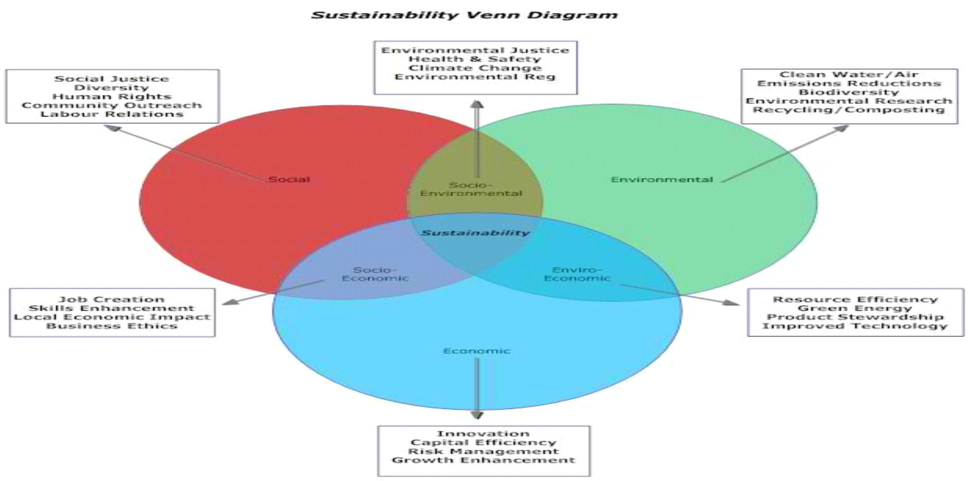

http://www.unfpa.org/pds/poverty.html
Reducing Poverty and Attaining Sutainable Development

http://www.globalchange.umich.edu/globalchange2/current/lectures/sust_dev1/sust_dev1.html#wealth Artikulo tungkol sa *sustainabe development*

Ano ang implikasyon ng ganitong uri ng pag-unlad ?

Hinuha/ Kongklusyon :	
Mga posibleng dahilan	Epekto

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano ang *sustainable development*?

____

2. Paano ba ito nakakamit?

____
____
____
____

3.Ano ang mga *component* upang makamit ang isang likas-kaya o *sustainable development*? Ipaliwanag.

____
____
____
____

GAWAIN 23 Pagsusuri ng isang Polisiyang Pang-Ekonomiya

Nalaman mo mula sa nabasa at narinig mong pahayag na mahalaga ang papel ng mga polisiyang pang-ekonomiya sa kaunlaran. Susuriin mo sa gawaing ito ang ilang halimbawa ng polisiya at aalamin ang mga elemento nito.

I-klik ang *website* na www.gov.ph at suriin ang probisyon ng may kinalaman sa ekonomiya:

1. RA7942 o Mining Act of 1995
2. RA 6657 o CARL 1988

Detalye ng Polisiya:

Pamagat ng Polisiya :

Layunin:

Ahensyang magpapatupad:

Pamamaraan:

Paglabag:

Termino:

Gamitin ang www.evernote.com upang itala ang mga mahahalagang elemento ng polisiya at ang puna mo rito.

1. Mag-sign up sa www.evernote.com.
2. I-klik ang *new note*. I-type ang *title* at isulat ang konseptong nakuha mo sa paksa.
3. I-klik ang *icon* na *share* at piliin ang *link*.
4. Siguruhiing nakopya ang *link* at i-*copy paste* ito sa *dashboard* upang makita ng guro o di kaya ay i-*e-mail* ito.

Dashboard

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Anong probisyon sa mga nabasa mo ang patungkol sa ekonomiya?

____
____
____
____

2. Para kanino ipinapatupad ang polisiya?

____
____
____
____

3. Ano ang layunin ng polisiya?

____
____
____
____

4. Paano ito ipapatupad? Ano-ano ang mga hakbang na ginawa?

____
____
____
____

5. Ano-ano ang mga punto na isinasaalang-alang sa paggawa ng polisiya ?

6. Ano-ano ang mga elemento ng isang polisiya?

7. Paano ito makatutulong sa pagkamit ng balanse at 'sustainable economy'?

GAWAIN 24 Komik Istrip

Gamit ang komik istrip sa ibaba, gamitin ang sitwasyon upang ilapat ang konsepto ng *sustainable development*.

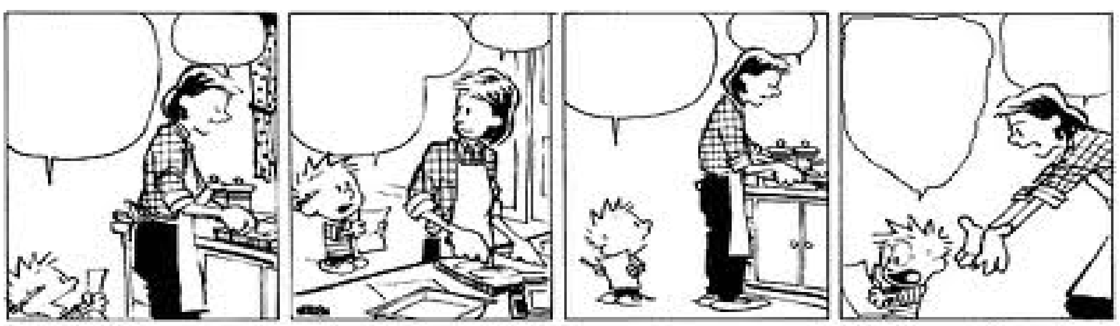

Nalaman mo na ngayon ang mga bahagi ng isang polisiya. Naglalaman ito dapat ng sapat na impormasyon kagaya ng titulo, natutukoy din ang mga tao na tatanggap ng batas at ang magiging proseso ng pagpapatupad nito.

Ngunit hindi mo dapat kalimutan na sa pagsasagawa ng polisiyang pang-ekonomiya ay naisaalang-alang din ang iba pang aspekto.

Subukan mong suriin ang sitwasyon sa ibaba.

A.	B.	C.
Ang gobyerno ng Canada ay nagpatupad ng rekomendasyon sa ILO bilang tugon sa report ng Center for Trade Union and Human rights (CTUHR) tungkol sa pagdami ng unyonista at manggagawang nagiging biktima ng mga gawa-gawang kasong kriminal. Bunga ng rekomendasyong ito ay tumaas ang kumpiyansa ng mga tao sa pamahalaan.	Inaprubahan na ng pangulo ng Pilipinas ang pagsasapribado ng Philippine Orthopedic Center. Ito ay kaugnay sa pagpaigting ng PPP o Public Private Partnership. Ngunit ang hakbang na ito ay matinding tinutulan mga Coalition Against the POC's privatization.	Upang mabawi ang pagkalugi ng ekonomiya dahil sa mga kalamidad ay nagpasa ng mga hakbang ang Kagawaran ng Enerhiya sa pagresolba rito. Isa sa kanilang plano ay ang pagbubukas ng Mindanao sa mga imbestor o kapitalista sa sektor ng enerhiya. Ibig sabihin nito ay magkakaroon ng malayang pagpasok at pagkontrol ng mga dayuhan sa pagtuklas (exploration), pagtatayo ng *power plant*, at maging distribusyon nito sa mga mamimili.

GAWAIN 25 **Sitwasyon**

Punan mo ng sagot ang susunod na *Situation Analysis Sheet* batay sa mga nabasang sitwasyon sa itaas.

Sitwasyon	A	B	C
1. Anong isyu ang pinag-uusapan?			
2. Ano ang hakbang na ginawa ng mga pinuno/pamahalaan?			
3. Ano ang naging reaksyon ng mga tao sa patakaran o pagtugong ginawa?			

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano ang namamayani sa tatlong sitwasyon?

____
____
____
____

2. Ano ang lagi nating nakikita?

____
____
____
____

3. Anong ipinapakita ng mga sitwasyon tungkol sa likas-kayang pag-unlad?

____
____
____
____

4. Isulat ang sagot sa susunod na kahon at suportahan gamit ang mga mahalagang detalye mula sa mga sinuring sitwasyon.

Sa bahaging ito ng aralin ay napalalim na ang iyong pang-unawa sa mga katangian ng likas-kayang pag-unlad. Tingnan mo ngayon sa susunod na gawain ang daloy at kaugnayan ng ilang mga aspekto.

GAWAIN 26 Daloy at Kaunlaran

Panoorin mo ang daloy sa mga ilustrasyon o mga *clip* sa ibaba. Sa panonood, bigyang pansin ang mga larawan at pangyayari.

1. Descending Spiral of Unsustainable Development
http://www.botany.uwc.ac.za/inforeep/tlsf/theme_a/mod01/uncom01t01s03.htm

2.Ascending spiral of development:
http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/img/01_spiral_ascend.swf

<table>
<tr>
<td>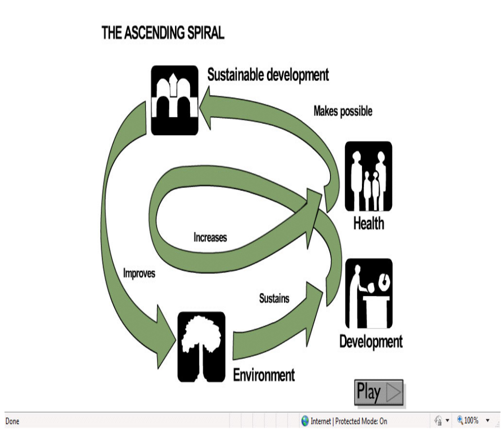
</td>
<td>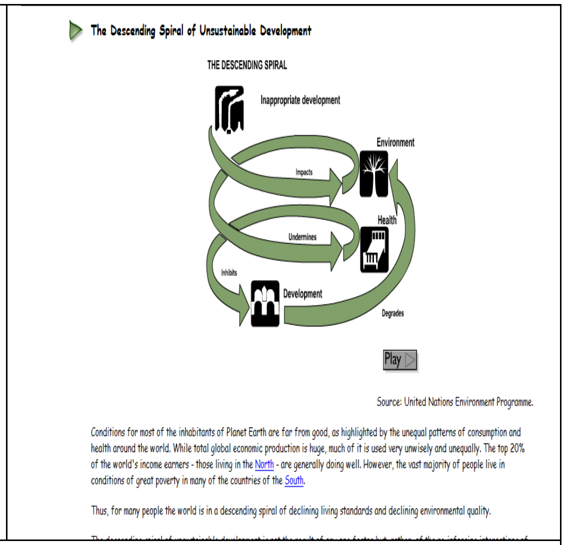
</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Matapos panoorin ang mga clip, punan mo ng angkop na salita ayon sa larawan at pangyayari ang pahayag.</td>
</tr>
<tr>
<td>Ang _______ay _________ at ________ sa _______ . ito naman ay _________ sa ___________ na ___________at ___________ sa ______________.</td>
<td>Ang isang _________ ay _________ sa ______________ at bunga nito ay _________ ang _____________. Dahil rin dito ay ____________ na _________ sa ____________.</td>
</tr>
</table>

GAWAIN 27 **Mga Isyu**

Gamit ang konsepto ng *sustainable development* o likas- kayang pag-unlad ay pag-ugnayin mo ang siyam (9) na mga pangunahing isyung pandaigdig.

- Gumuhit ng linya sa dalawang isyu na sa palagay mo ay may kaugnayan.
- Ipaliwanag kung bakit ito may kaugnayan at magbigay ng halimbawa.
- Mula sa ikalawang isyu na napili mo ay gumuhit na naman ng linya patungo sa isa pang isyu at magbigay muli ng halimbawa.
- Ipagpatuloy mo ito hanggang maiugnay mo lahat ng isyu.

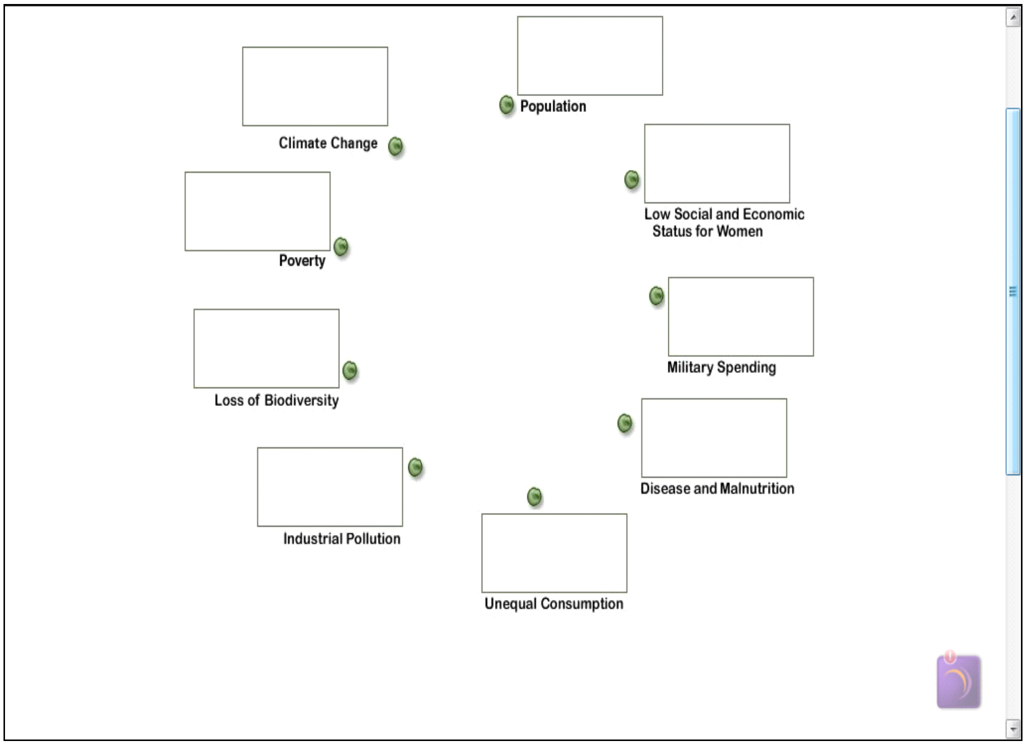

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ilang *links* ang nabuo mo?

____
____
____
____

2. Paano naging mahalaga ang bawat isa?

____
____
____
____

3.Paano makaaapekto ang mga ito sa mga problemang panlipunan, ekonomikal at pangkalikasan?

____
____
____
____

4. Paano makakatulong ang pagkakaroon ng maayos na estado ng panlipunan, ekonomikal at pangkalikasan sa pagkamit ng isang likas-kayang ekonomiya?

GAWAIN 28 Concept Map

Bumuo ka ngayon ng isang pagtatagpi-tagpi o pag-uugnay-ugnay ng mga konseptong natutuhan sa aralin. Gamitin ang *website* na *Concept Integration Map* sa :https://bubbl.us . Maaari ring i-klik ang link sa ibaba: http://www.spicynodes.org/mindmaps.html

Sagutin mo ang mga tanong.

Gamitin ang gabay na mga tanong sa pagbuo ng *concept map*.

1. Paano mo binubuo ang mga iba't ibang ideya?

2. Sa anong konsepto umiikot ang karamihan ng mga ideya?

3. Bakit ito ang pangunahing ideya?

Gamitin ang *website* na Spicynodes.org

Panuto sa Paggamit ng Spicynodes.org

1. Mag-*sign-up* sa www.spicynodes.org
2. Sa kanang bahagi ay i-klik ang *arrow* na may "create New nodemap"
3. I-*type* ang pamagat at magbigay ng maiksing deskripsyon ng iyong *concept map*
4. I-klik ang "Make new nodemap" at "continue"
5. Maaari mong iedit ang *content style* at *details* ng *nodes*

6. Matapos mo itong gawin, i-klik ang *save* at i-*preview* ang iyong ginawa
7. Kung tapos ka na, i-*save* at maaari mo nang kopyahin ang URL nito o html sa pag klik sa *icon* na nasa ibaba ng *node*. I-*embed* sa *dashboard* ang nasabing *link* o i-*embed* ito.

Layunin mo sa bahaging ito ng modyul na mailipat sa totoong sitwasyon ang iyong natutuhan. Magsisimula tayo sa isang pagsubok ng iyong desisyon. Punan ng sagot ang gawain sa ibaba.

GAWAIN 29 Hand Signals

Punan ng mga pahayag ang kolum ayon sa iyong napiling pagpapasya at magbigay ka ng suhestyon kung paano ito tutugunan.

MGA KALAGAYAN SA EKONOMIYA	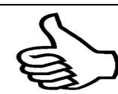 **SANG-AYON**	**Di SANG-AYON**
1. Paghuhulog ng pera sa *piggy bank*.		
2. Paglahok sa kalakalang panlabas.		
3. Palagiang pagtaas ng buwis.		
4. Paghihigpit sa mga bahay-kalakal.		
5. Pagtatayo ng mga bagong pagawaan.		

Katapusang Bahagi ng Pagpapalalim

Sa bahaging ito ay nasubukan mo na kung paano gumawa ng isang gawain na makatutulong sa pag-angat ng buhay ng mga Pilipino tungo sa inaasam na kaunlaran ng bansa.

Nakatulong ba ang gawaing ito upang makita mo ang gamit ng paksang ito sa totoong buhay? Paano?

PAGLILIPAT

Layunin mo sa bahaging ito ng modyul na mailipat sa totoong sitwasyon ang iyong natutuhan. Sundan mo sa susunod na gawain kung paano ipinapalaganap ng ibang bansa ang konsepto ng likas-kayang pag-unlad.

GAWAIN 30 Case Study: Ang Denmark

I-klik at basahin mo ang ilang impormasyon sa Denmark :
http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/denmark/

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Anong mga katangian ng pamumuhay sa Denmark?

____
____
____
____

2.Alin sa mga katangiang ito ang nagpapakita ng likas-kayang pag-unlad?

____
____
____
____

3. Ano sa palagay mo ang nakatulong para makamit nila ito? Bakit?

____
____
____
____

Nailahad na sa iyo ang mga pamamaraan ng pagsukat ng ekonomiya at ang mga naging puna rito. Napagtanto mo rin naang panukat na ito ay may kakulangan dahil hindi nakikita rito ang pag-unlad sa iba pang aspekto ng bansa. Ang pag-unlad ay hindi lamang nasusukat sa mga pang-ekonomiyang *indicators* o batayan kundi isaalang-alang ang mga kalagayang panlipunan, kultural politikal at maging pangkalikasan.

Ipapakita mo ngayon sa isang kongkretong pamamaraan ang mga natutuhan mo sa araling ito.

GAWAIN 31 Pagbuo ng Polisiyang Pang-ekonomiya

Magkakaroon ng buwanang pagpupulong ang mga miyembro ng gabinete ng Pangulo upang pag-usapan ang *Quarterly Economic Status Report* tungkol sa estado ng ekonomiya ng bansa at napag-alamang ang bansa ay mahaharap sa krisis pang-ekonomiya kapag nagpatuloy ang ganitong kalakaran lalo na sa hamon ng ASEAN 2015.

Bilang miyembro ng *economic adviser* ng pangulo, naatasan kang gumawa ng isang komprehensibong polisiya na magtataguyod ng matatag na presyo, nakapagbibigay ng trabaho at nakasasabay sa mga pagbabago at pag-unlad ng mga karatig bansa sa kasalukuyan.

Ang polisiyang ito ay iyong ilalahad sa pangulo at sa mga miyembro ng gabinete upang solusyonan ang krisis pang-ekonomiya. Ito ay tatayain ayon sa sumusunod:

-nilalaman ng polisiya
-presentasyon
-kaangkupan ng polisiya
-paggamit ng datos

RUBRIK SA POLISIYANG PANG-EKONOMIYA

PAMANTAYAN	Katangi-tangi 4	Mahusay 3	Nalilinang 2	Nagsisimula 1	Marka
NILALAMAN NG POLISIYA	Nagtataglay ng kompre-hensibong impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng sapat na impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng mga pagkukulang ng impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng maling impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	
PRESENTASYON	May lohikal na	May lohikal na	May lohikal na	Hindi maayos ang	

	organisasyon, detalyado at madaling maunawaan ang daloy ng mga kaisipan at impor-masyong inilahad upang suportahan ang polisiya.	organisasyon at madaling maunawaan ang daloy ng mga kaisipan at impor-masyong inilahad upang suportahan ang polisiya.	organisasyon ngunit hindi sapat upang suportahan ang polisiya.	organisasyon at hindi maunawaan ang mga impor-masyong inilahad at maraming tumutol.	
KAANGKUPAN NG POLISIYA	Kapaki pakinabang at naaangkop ang mga hakbang at solusyon ayon sa krisis pang-ekonomiya.	Naangkop ang mga hakbang at solusyon ayon sa krisis pang-ekonomiya.	May mga hakbang na hindi naayon sa krisis pang-ekonomiya (hindi gaanong naipaliwanag mula sa hakbang at solusyong inilahad.)	Maraming pagkukulang sa planong hakbang at solusyon na binanggit upang tugunan ang krisis pang-ekonomiya.	
PAGGAMIT NG DATOS AT ESTADISTIKA	Gumamit ng kompre-hensibong datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, *inflation*, GDP at *unemploy-ment* upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng sapat na datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, *inflation*, GDP at *unemploy-ment* upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng mga kulang na datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, *inflation*, at GDP upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng maling datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, *inflation*, GDP at *unemploy-ment* upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	

Matapos mong maisagawa ang iyong nabuong polisiya ayon sa *format,* i-*upload* ito sa http://flipsnackedu.com/

1. Mag-sign up sa http://flipsnackedu.com/
2. I-klik ang New flip
3. I-*type* ang pamagat na iyong gagawing *flipbook*
4. Sumulat ng maiksing deskripsyon nito
5. I-*add* ang ginawa mong polisya o di kaya ay "i-drag and drop ito"
6. Sundin ang tatlong (3) direksyon na makikita sa ibabang bahagi ng *webpage*
7. I-klik ang "Add document " kung may idadagdag ka pang mga datos, i-klik ang *next*
8. Sa pag-klik ng Customize : maaari mong palitan ang kulay at iba pang *settings*, pagkatapos nito i-klik ang Finish
9. I-*publish* mo ito
10. Sa hulihang bahagi ng *webpage* ay makikita mo ang kahon na Share with others, i-tsek ito at kopyahin ang *link* na ginawa mong *flipbook* at ipadala ito sa iyong guro sa *e-mail.*

Sa ginawa mong polisiya, ano kaya ang magiging tugon ng mga tao sa kinabukasan tungkol dito? Matutuwa kaya sila o magagalit? Pakinggan mo ang sagot ng kinabukasan sa susunod na gawain.

GAWAIN 32 Ang Sagot ng Kinabukasan

Basahin o pakinggan mo ang isang liham mula sa *future* o kinabukasan:
http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod01t01s01b.html
Liham at *audio* mula sa *future.*

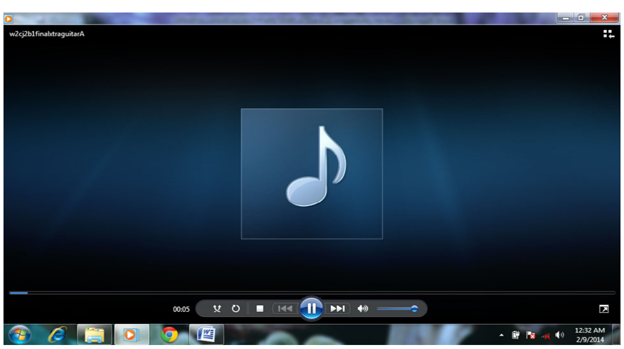

Sagutin mo ang mga tanong.

1. Ano ang tatlong mensahe mula sa liham ang pinakamahalaga? Bakit?

2. Ano ang inaasahan mong nilalaman o mensahe ng sulat?

3. Ano ang nilalaman ng liham na taliwas sa inaasahan mo?

4. Bakit kaya naging ganito ang mensahe ng sulat?

5.Ano ngayon ang nararapat mong gawin?

Katapusang Bahagi ng Paglilipat

Sa pagtatapos ng modyul na ito, balikan mo ang simula ng modyul na sinagot mo ang mga tanong sa ibaba.

Sagutin mo ang mga tanong.

Ano sa palagay mo ang layunin mo sa araling ito? Paano mo ito maisasagawa? Ano ang maaari mong gawin upang matapos ang aralin sa takdang panahon?

Ngayon, isulat kung ano ang nakatulong sa iyo sa pagtatapos ng modyul.

PANGHULING PAGTATAYA

Binabati kita! Narating mo na ang bahagi ng modyul na tatayain ang iyong nalalaman sa araling ito. I-klik ang titik ng iyong napiling sagot. Makikita mo lamang ang kabuuan ng iyong nakuhang iskor pagkatapos mong masagutan ang lahat ng aytem. Kung mataas ang iyong makukuha at makapapasa ka, magpapatuloy ka sa susunod na modyul. Subalit kung ang iyong nakuha ay mababa sa hinahangad na lebel, ikaw ay kinakailangang bumalik at kunin ulit ang modyul na ito.

Kung handa ka na, i-klik ang SIMULA.

Basahing mabuti ang mga sumusunod na tanong, I-klik ang titik ng wastong sagot.

1. Ilang bahagi ng mga deposito ang dapat ipautang ng bangko alinsunod sa patakaran ng Bangko Sentral ng Pilipinas?
   a. kalahati
   b. isang kapat
   c. tatlong kapat
   d. buo

2. Ano ang tawag sa kabuuang produkto at serbisyo na naiprodyus sa bansa ng Pilipinas ?
   a. GNP

b. GDP
c. GNP Per Capita
d. Nominal GNP

3. Saan mapapabilang ang gastusin sa mga sa mga gawain ng pamahalaan tulad ng pagpapatakbo ng lokal na pamahalaan?
    a. Debt
    b. Economic Services
    c. Social Services
    d. General Public Services

4. Alin sa mga sumusunod ang dahilan ng pagkakaroon ng implasyon?
    a. Pagtaas ng *interest rate* sa mga deposito
    b. Pagpapatupad ng *tight money policy*
    c. Pagdami ng pera sa sirkulasyon
    d. Pagtaas ng *rediscounting rate*
5. Suriin ang *flow chart* sa ibaba:

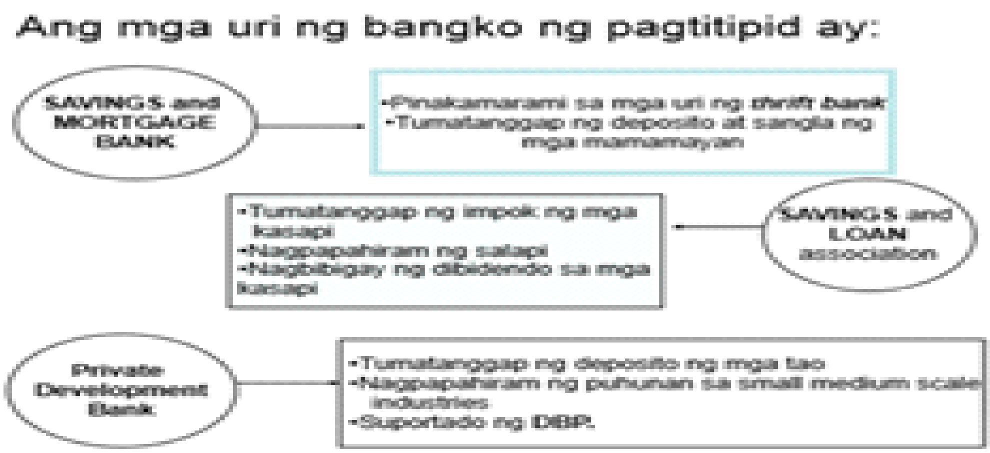

Ano ang nais ipakahulugan ng *flow chart*?
    a. May iba't ibang uri ng bangko ng pagtitipid na may natatanging katangian.
    b. Ang mga uri ng bangko ng pagtitipid ay may malayang gumawa ng sariling patakarang pananalapi.
    c. Ang mga uri ng bangko ng pagtitipid ay may pare-parehong katangian.
    d. Ang mga uri ng bangko ay hindi sumusunod sa patakaran ng Bangko Sentral ng Pilipinas.

6. Suriing mabuti ang dayagram sa ibaba.
    http://i1.ytimg.com/vi/zXSr4pqvIn8/hqdefault.jpg

Batay sa dayagram, ano ang posibleng resulta ng maramihang importasyon sa ekonomiya?

a. Pagtaas ng halaga ng bilihin
b. Tataas ang babayarang buwis at magigipit ang tao
c. Tatamlay ang bentahan ng mga kalakal ng mga lokal na prodyuser
d. Maraming mabibiling bagong *gadgets*

7. Suriing mabuti ang dayagram sa ibaba.

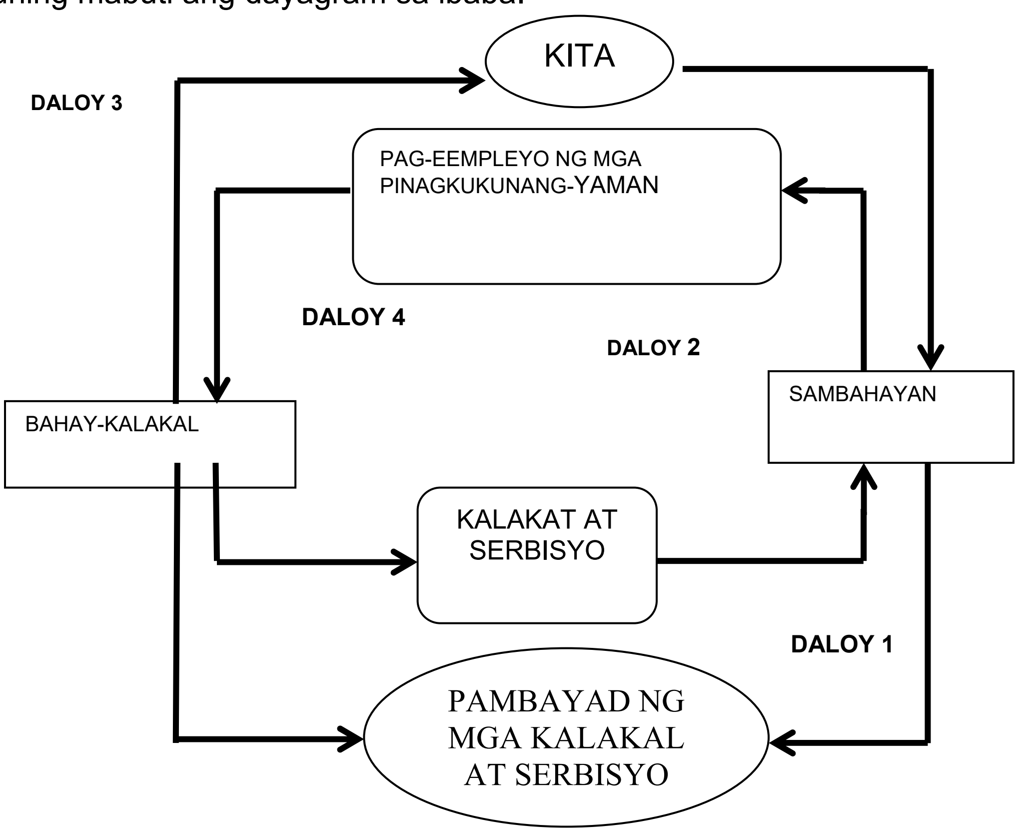

Batay sa dayagram 1, ano ang ipinapakita sa daloy # 1 ?

a. Pagproseso ng bahay-kalakal ng produkto
b. Pagbayad ng bahay-kalakal ng kita sa sambahayan
c. Pagbenta ng sambahayan ng produkto sa bahay-kalakal
d. Pagbigay ng sambahayan ng lakas-paggawa sa bahay-kalakal

8. Panoorin ang video na pinamagatang, “The Truth about Savings and Consumption”(http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65). Batay sa *videong* napanood mo, alin ang nakatutulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?
   a. Pag-iimpok gamit ang *piggy bank*
   b. Pagkokonsumo
   c. Koordinasyon ng pag-iimpok at pagkonsumo
   d. Pangungutang

9. Paano nagiging epektibo ang mga institusyong pananalapi sa paglikom sa ekonomiya ng bansa?
   a. Nagkakaroon ng disekilibriyo sa kakulangan ng naimpok.
   b. Nawawalan ng trabaho ang iba’t ibang sangkap ng produksyon
   c. Nagkakaroon ng implasyon
   d. Nagagamit sa pangangapital ang perang naimpok.

10. Suriin ang datos na ipinapakita sa talahanayan sa ibaba.

    Alin sa mga sumusunod ang tama batay sa datos?
    a. Pinakamataas ang kita ng agrikultura kumpara sa iba pang sektor ng taong 2010
    b. Pangalawa ang industriya sa mga sektor na may pinakamababang kita noong 2011.
    c. Pinakamababa ang kita ng sektor ng serbisyo o paglilingkod.
    d. Lahat ay mali.

11. Paano nakapagdudulot ng implasyon ang pataas ng sahod ng mga manggagawa?
    a. Nagdudulot ito ng pagtaas ng pambansang kita
    b. Dumarami ang namumuhunan
    c. Nalulugi ang mga negosyante
    d. Tumataas ang kakayahan ng mga manggagawa na bumili ng mga produkto.

12. Basahin at unawain ang artikulong *Saving up for the Future*. I-klik ang *link*:http://research.bworldonline.com/popular-conomic/story.php?id=52&title=Saving-up-for-the-future).

    Ayon sa artikulo, paano nakatutulong ang ipon ng mga sambahayan sa paglago ng pambansang ekonomiya?
    a. Ang ipon ng sambahayan ay magagamit bilang pambayad utang ng bansa.

b. Ang ipon mula sa sambahayan ay magagamit bilang kapital sa pagtayo at pag-asenso ng mga negosyo.
c. Ang ipon ng sambahayan ay magdudulot ng karagdagang buwis.
d. Ang perang naipon ay hindi gagamitin sa pagkokonsumo.

Suriing mabuti ang impormasyon sa ibaba.

External debt: $74.87 billion (31 December 2012 est.)
$76.04 billion (31 December 2011 est.)
Definition: This entry gives the total public and private debt owed to nonresidents repayable in foreign currency, goods, or services. These figures are calculated on an exchange rate basis, i.e., not in purchasing power parity (PPP) terms.
http://www.indexmundi.com/philippines/debt_external.html utang Panlabas ng Pilipinas

Para sa bilang 13, tingnan ang datos sa ibaba.

Talahanayan 2
Bahagi ng mga panlipunang serbisyo sa pambansang badyet, 1997-2005
Bahagdan ng pambansang badyet

Item	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004p
Edukasyon	19.3	19.7	19.1	16.9	16.9	17.0	16.06	15.5
Kalusugan	2.9	2.5	2.6	2.1	1.8	1.9	1.6	1.5
Pabahay	0.4	0.5	0.7	1.2	0.2	0.2	0.2	0.3
Debt service (Interest)	15.8	18.6	18.3	20.6	24.7	25.0	28.4	31.4

p - preliminary

Pinaghalawan: Department of Budget and Management

13. Ano ang nais iparating ng datos sa Talahanayan 2 tungkol sa kaugnayan ng badyet at utang?
    a. Nagpapatuloy ang pagyaman ng Pilipinas.
    b. Kakaunti na lang ang mailalaan sa panlipunang serbisyo.
    c. Nagkakaroon ang Pilipinas ng kakayahang makapangutang.
    d. Nagbubunsod ito ng pangingibang bansa ang mga Pilipino.

Mula sa : http://veritas846.ph/hustong-paggamit-ng-utang/

14. Ang pag-iimpok at pamumuhunan ba ay isang sakripisyong pinansiyal?
    a. Oo, dahil nagtitipid para makapag-impok.
    b. Oo, dahil hindi nabibili ang mga luho.
    c. Hindi, dahil ang totoong sakripisyo ay ang pagkakaroon ng utang at wala man lang naimpok.
    d. Hindi, dahil ang pag-iimpok at pamumuhunan ay pansamantala lamang.

Basahing mabuti ang blog sa ibaba.

Malaking babala sa sambayanang Pilipino ang pagtaas ng presyo ng langis, lalo na't kasunod nito ay ang babala rin ng paglobo ng presyo ng mga bilihin at pagtaas ng singil ng pasahe. ngunit ano nga ba ang pangunahing sanhi sa nasabing suliranin nakinakaharap ngayon ng bawat Pilipino sa ating bansa?

Ayon sa isang gabay na pagtalakay na inilabas ng Anak-bayan, Nobyembre 2007 na ang sanhi ng pagtaas ng presyo ng langis sa pandaigdigang pamilihan ay "dahil sa patuloy ang ispekulasyon o pagmanipula ng presyo, kaya tumataas ang presyo ng langis sa buong mundo. at ang sinasabing dahilan ng mga Oil Companies sa pagtaas ng presyo ay dahil sa sobrang kapos ang produksyon sa mundo kaya tumataas ang presyo nito. Pero ang nagsusuplay ng pinakamalaking langis (55%) sa mundo- ang OPEC Organization of Petroleum Exporting Countries) ay nagsasabing hindi totoo sapagkat may sapat na produksyon at suplay kaya hindi maaring magkulang ang langis". Maaaring malaking dagok na naman ang ekonomikong suliranin na ito sa ating bansa.
By: Leziel G. Jardio   Mula sa http://kapit-ossalife.blogspot.com/

15. Bilang isang *jeepney operator*, paano mo tutugunan ang pagtaas ng presyo ng langis?
    a. Bumili ng mas maraming dyip na pampasada upang makatipid.
    b. Magwelga araw-araw sa kalye upang tumutol sa pagtaas ng langis.
    c. Humingi ng diyalogo sa kinauukulan upang pag-usapan ang isyu.
    d. Itigil ang pamamasada ng mga dyip na pagmamay-ari..

Suriin ang dayagram sa ibaba.

16. Bilang DepEd Special Projects Coordinator, naatasan kang makipag-ugnayan sa TESDA CHED at DOLE upang magsagawa ng mga hakbang tungo sa pagpapagaan ng magiging epekto ng sitwasyong inilarawan sa grap. Alin sa mga ito ang programang imumungkahi mo sa mga ahensiya?

.

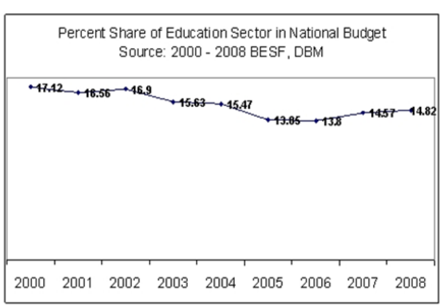

    a. Bantay Trabahong Sigurado
    b. Iskolar-Trabaho Diretso Program
    c. Negosyo One-Step Process

d. Operation Price Watch

17. Nanalo ang iyong kaibigan ng isang milyon mula sa isang *talent show* na sinalihan niya. Humihingi siya ng payo kung papaano niya mapalago ang pera. Ano ang iyong maimumungkahi?
    a. Ideposito ang pera sa isang *savings account*.
    b. Magtayo ng sari-sari *store*
    c. Ilagay ang pera sa kaban at itago ito sa isang ligtas na lugar.
    d. Mamumuhunan sa *stock market, mutual funds* at *life insurance*..

18. Napag-alaman mo na ang *inflation rate* ay tataas ng 10%. Bilang *board member* ng Bangko Sentral ng Pilipinas, ano ang iyong maipapayo?
    a. Dagdagan ang pera sa sirkulasyon
    b. Babaan ang *interest rate* sa mga deposito
    c. Taasan ang *interest rate* ng mga *treasury bonds, bills* at *notes*
    d. Taasan ang interest rate sa mga loans.

Basahing mabuti ang sitwasyon sa ibaba.

The recent credit crunch in China is due to PBOC's (People's Bank Of China) or China's Central Bank refusal to act as the lender of last resort so as to help banks to get out from their financial mess. It also demonstrates that Central bank is willing to allow market forces to play a bigger role in the daily operations of the banks. This also means that banks will have to be on their own since PBOC has indicated that it will not be bailing them out anytime soon. As a result banks will have no choice but to be more conservative in their lending policies.
http://www.marketoracle.co.uk/Article43892.html

19. Kung ikaw ang *manager* ng bangko sa China, ano ang gagawin mong kalutasan sa suliranin?
    a. Hahayaang mabangkarote ang bangko.
    b. Ipatalastas ang suliranin ng bangko sa pahayagan.
    c. Singilin ang mga taong may utang sa bangko at bigyan ng ultimatum.
    d. Magresign sa puwesto upang maiwasan ang suliranin.

20. Sa panahon ng mga kalamidad gaya ng bagyo at lindol, inaasahan na tataas ang presyo ng mga bilihin. Kung ikaw ang *economic adviser* ng mayor ng nasalantang lugar, anong hakbang ang iyong maimumungkahi upang maiwasan ang matinding epekto ng implasyon?
    a. Magkakaroon ng *price monitoring* ang DTI at magbigay ng karampatang parusa sa mga lalabag.
    b. Pagbawalan ang mga negosyante na magbenta ng mga produkto at serbisyo.
    c. Pangasiwaan nang mabuti ang distribusyon ng mga *relief goods*.
    d. Pautangin ang mga biktima ng kalamidad.

GLOSARYO NG MGA TERMINONG GINAMIT SA MODYUL

Circular flow- Simpleng daloy ng kita

GDP- Gross Domestic Product

GNP- Gross National Product

Income Approach- Pamamaraang Kita

Expenditure Approach- Pamamaraang Gastusin

Sustainable Development- Likas-kayang pag-unlad o "sustainable development" ay ang uri ng pag-unlad na natutugunan ang pangangailangan sa kasalukuyan nang hindi naisasantabi at kakayahan ng darating na henerasyon sa pagkamit ng kanilang pangangailangan.

TALASANGGUNIAN AT MGA WEBSITE NA GINAMIT SA MODYUL

Isang paglilinaw sa mga termino na may kinalaman sa daloy.
http://economics000rainargifel.wordpress.com/paikot-na-daloy-ng-ekonomiya/

Artikulo na nagpapaliwanag sa circular flow
http://www.amosweb.com/cgi-bin/awb_nav.pl?s=wpd&c=dsp&k=two-sector,+two-market+circular+flow

Isang movie na ipinapakita ang pag-ikot ng kita at produkto sa daloy
http://www.eurmacro.unisg.ch/tutor/circularflow_movie.html

Descending Spiral of Unsustainable Development
http://www.botany.uwc.ac.za/inforeep/tlsf/theme_a/mod01/uncom01t01s03.htm

Ascending spiral of development:
http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/img/01_spiral_ascend.swf

Video-Analysis Focus: Injection/leakage
http://education-portal.com/academy/lesson/circular-flow-of-economic-activity-the-flow-of-goods-services-resources.html#lesson

http://www.commonsenseeconomics.com/Activities/EconFreedomMystery.pdf
Mystery Nations

http://unsdsn.org/files/2013/09/WorldHappinessReport2013_online.pdf
World Happiness Report 2013

http://www.educationoasis.com/curriculum/GO/GO_pdf/chain_events_illus.pdf
Workheet na chain of events

http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod01t01s01b.html
Liham mula sa future at audio mula sa future

http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod01t02s01.html
UNESCO

http://www.busyok.info/2013/02/philippine-jeepney.html Jeep clips

http://www.clipartsfree.net/clipart/1297-human-eye-clipart.html eyes seeing

impormasyon sa Denmark
http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/denmark/

http://blogthechurch.files.wordpress.com/2012/02/orange_man_thinking_question1.jpg thinking clip art

http://www.philstar.com/opinion/2013/06/01/948678/editorial-waiting-inclusive-growth Karikatura, tungkol sa "Waiting inclusive growth"

http://www.biologycorner.com/worksheets/graphic_compare.html#.Uuwet87pLO8
Worksheet na comparing o paghahambing

http://antipinoy.com/wp-content/uploads/2013/08/2013-GDP-components.png
Larawan ng components ng GDP

http://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/Philippines1.pdf?cda6c1

Aralin 2: Ugnayan ng Kita, Pagkonsumo, Pag-iimpok at Implasyon

☑ INTRODUKSYON AT MGA POKUS NA TANONG

Naitanong mo na ba sa iyong sarili kung bakit hindi maaring mag imprinta ng maraming pera ang pamahalaan upang masugpo ang kahirapan ng bansa?

Sa modyul na ito, malalaman mo ang kahalagahan ng ugnayan ng pagkokonsumo at pag iipon. Matutuklasan mo rin kung bakit kontrolado ng pamahalaan ang pera sa sirkulasyon. Higit sa lahat, malalaman mo ang kasagutan sa tanong na ito: **Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?**

☑ SAKLAW NG ARALIN:

Sa modyul na ito, masusuri mo ang katanungan gamit ang mga aralin na ito:
Aralin 2.1 Ugnayan ng Kita, Pag-iimpok at Pagkonsumo
Aralin 2.2 Implasyon

Sa mga aralin na ito, matutunan mo ang mga sumusunod:

Aralin 2.1	• Naipapahayag ang kaugnayan ng kita sa pagkonsumo at pag-iimpok (SK) • Nasusuri ang katuturan ng consumption at savings sa pag-iimpok (P/SK)
Aralin 2.2	• Nasusuri ang konsepto at palatandaan ng implasyon (K) • Natataya ang mga dahilan sa pagkakaroon ng implasyon (K) • Nasusuri ang iba't-ibang epekto ng implasyon (P/SK) • Napapahalagahan ang mga paraan ng paglutas ng implasyon (P/SK) • Nakikilahok nang aktibo sa paglutas ng mga suliranin kaugnay sa implasyon (P)

☑ MAPA NG MODYUL:

Ito ang simpleng concept map ng mga araling tatalakayin sa modyul na ito.

Aralin 2.1: Ugnayan ng Kita, Ipon at Konsumo

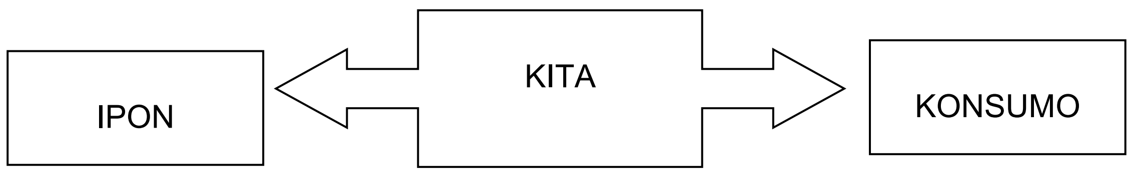

Aralin 2.2: Implasyon

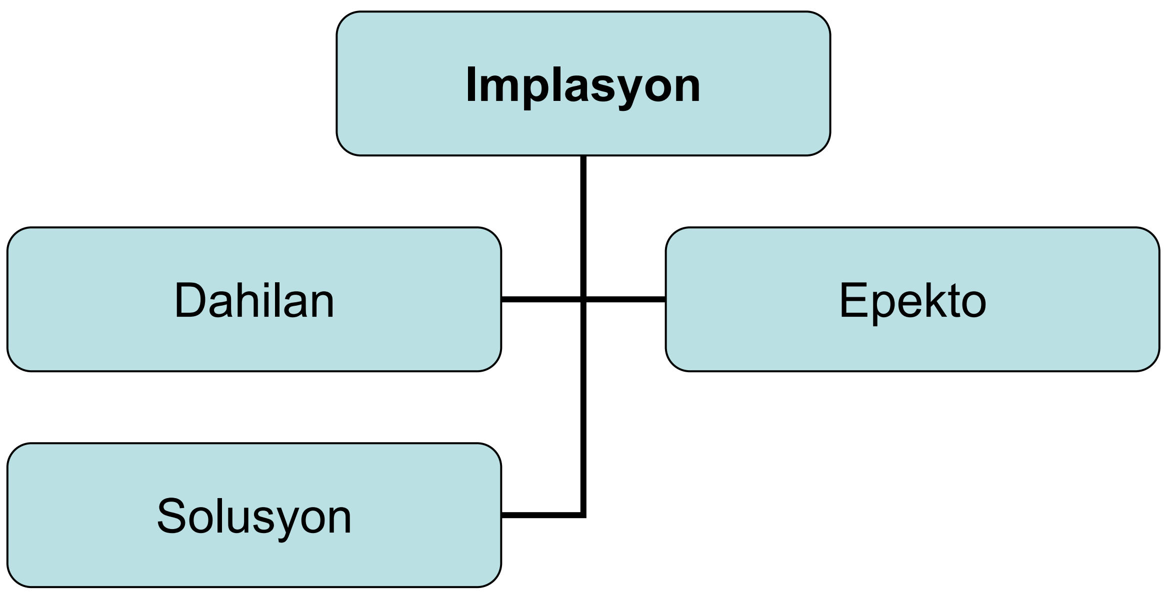

MGA INAASAHANG KAKAYAHAN:
Upang maging bihasa sa modyul na ito, kailangan mong gawin ang mga sumusunod:

1. Nakapagsasaliksik at nakakapagsusuri ng mga artikulo at mga datos.
2. Napapahalagahan ang wastong pangangasiwa ng salapi.
3. Nakagagawa ng mga grapikong pantulong sa pag-unawa.
4. Nakakasukat ng saving function at consumption function, at antas ng implasyon gamit ang mga pormula
4. Nakapagpapaliwanag ng mga datos.
5. Nakagagawa ng paglalarawan ng mga dahilan at epekto ng implasyon.
6. Nakagagamit ng mga materyales mula sa teknolohiya.
7. Nakabubuo ng konseptong mapa.
9. Nakikilahok sa pangkatang talakayan.

Alamin natin ngayon kung may kaalaman ka sa araling tatalakayin sa pamamagitan ng pagsagot sa panimulang pagtataya. I-klik lamang ang titik ng wastong sagot at sagutan lahat ang mga tanong. Pagkatapos ay makikita mo ang nakuha mong iskor. Tandaan mo ang mga aytem at mga tanong na hindi mo nasagot. Malalaman mo ang wastong sagot habang pinag-aaralan mo ang modyul na ito.

Kung handa ka na, i-klik ang SIMULA.

10. Nakalilikha ng mga alternatibong solusyon sa mga suliraning pang ekonomiya gaya ng implasyon.

PANIMULANG PAGTATAYA

Basahin na mabuti ang mga sumusunod na tanong, I-klik ang titik ng wastong sagot.

(A) 1. Ito ang anumang bagay na ginagamit at tinatanggap bilang pamagitan sa mga transaksiyong pangkabuhayan sa isang ekonomiya.
a. Inflation
b. Salapi
c. Barter system
d. bonds

(A) 2. Ang pagsukat ng GNP sa pamamagitan ng pagsasama-sama ng mga gastusin ng bawat sektor.
a. Industrial origin
b. Expenditure approach
c. Income approach
d. Nominal GNP

(A) 3. Ang sambahayan, kompanya, pamahalaan at panlabas na sector ay may mahalagan ginagampanan sa ekonomiya. Ang paikot na daloy ng produkto at serbisyo ay ginagamit upang maipakita ang
a. Salaping tinatanggap ng pamahalaan
b. Ugnayan ng apat na sector sa payak na paraan
c. Gawain ng panlabas na sector
d. Ugnayan ng konsyumer at supplier

(A) 4. Ang pamahalaan ay nangungulekta ng buwis upang may panggastos sa mga proyekto at programa. Maibibigay lamang ito kung naaprubahan ng presidente at Ito'y tatawaging
a. Budget
b. Blue print
c. Budget for fiscal Year
d. General Appropriations Act

(A) 5. Kung ang disposable income ng pamilya ay tumaas mula 40,000 pesos hanggang 42,000 pesos kada buwan pesos, at ang kanilng konsumo ay tumaas mula 38,000 pesos hanggang 39,600 pesos buwan, ano ang ibig sabihin nito?
a. average propensity to consume ay 0.8.
b. average propensity to save ay 0.8.
c. marginal propensity to consume ay 0.8.
d. marginal propensity to save ay 0.8.

(A) 6. Paano pinapanatili ng Bangko Sentral ang halaga ng piso sa pandaigdigang kalakalan?
a. Kapag mataas ang demand, ang BSP ay patataasin ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
b. Kapag mataas ang demand, ang BSP ay pababain ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
c. Kapag mataas ang suplay, ang BSP ay patataasin ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
d. Kapag mataas ang suplay, ang BSP ay walang gagawing hakbang sa palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.

(A) 7. Suriing mabuti ang diagram.

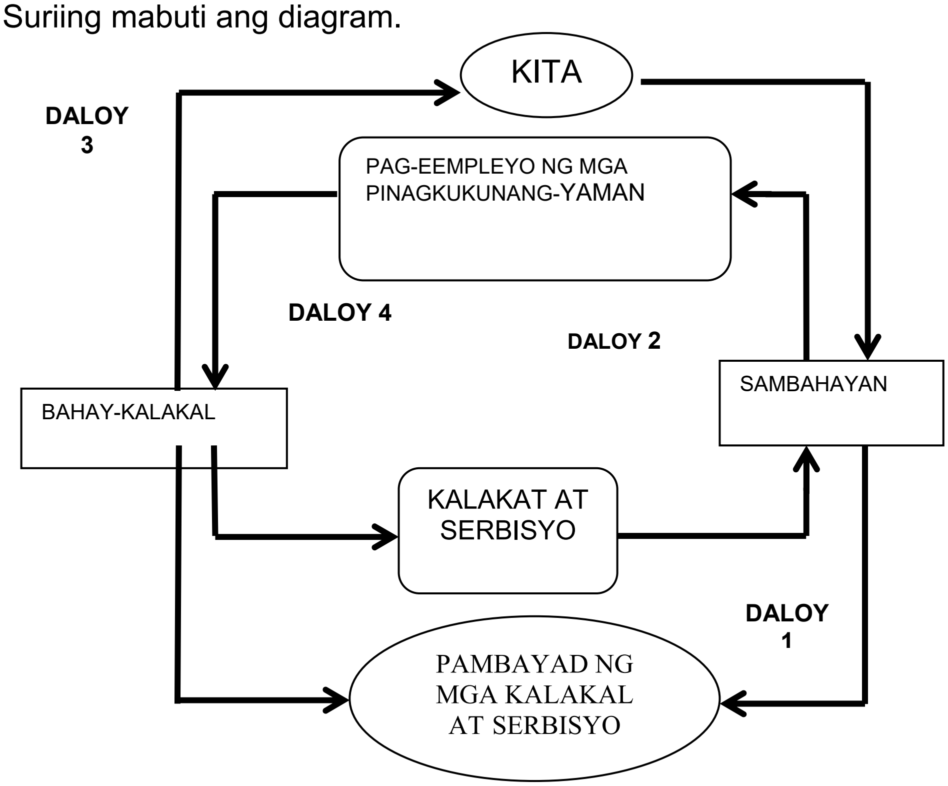

Batay sa diagram 1, ano ang ipinapakita sa daloy # 3?
a. Pagproseso ng bahay –kalakal ng produkto.
b. Pagbayad ng bahay kalakal ng kita sa sambahayan.

c. Pagbenta ng sambahayan ng produkto sa bahay-kalakal
d. Pagbigay ng samabahayan ng lakas paggawa sa bahay-kalakal

(A) 8. Panoorin ang video na pinamagatang, “The Truth about Savings and Consumption” (http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65). Base sa video na pinanood, alin ang nakakatulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?
e. Pag-iimpok gamit ang piggy bank
f. Pagkokonsumo
g. Koordinasyon ng pag-iimpok og pagkonsumo
h. Pangungutang

(M) 9. Paano nakatutulong sa pambansang kaunlaran ang mga sektor ng ekonomiya?
a. Ang maayos na ugnayan ng mga sektor ng ekonomiya ay nagreresulta sa maunlad na pamumuhay ng mamamayan tungo sa pambansang kaunlaran.
b. Ang sigalot ng sektor ng agrikultura at industriya ay nagdudulot ng problemang pananalapi.
c. Ang pandaigdigang kalakalan ay walang naitutulong sap ag-unald ng ekonomiya ng isang bansa.
d. Walang papel na ginagampanan ang gobyerno sa pagkamit ng pambansang kaunlaran.

(M) 10. Suriing mabuti ang mga diagram sa ibaba.
Diagram 2: GROSS NATIONAL INCOME AND GROSS DOMESTIC PRODUCT BY INDUSTRY:

INDUSTRY/INDUSTRY GROUP	2003
a. Agrikultura	245,273
b. Industriya	741,617
c. Serbisyo o Paglilingkod	1,258,907
GROSS DOMESTIC PRODUCT	2,245,797

Diagram 3: Loans Granted by Commercial Banks According to Economic Activities

Economic Activity	2003
Agrikultura, Fisheries, Forestry	5.3
Mining, quarrying	0.9
Manufacturing	24.7
Electricity, Gas and Water	4.3
Construction	2.4
Wholesale & Retail Trade, Transportation	14.2
Communication & Storage	5.2

Finance, Real Estate & Business Services	26.7
Community, Social, Personal Services	16.2

Sa diyagram 2 ay ipinapakita ang GDP sa taong sa 2003 gamit ang pamamarang industriyal. Alin sa mga sumusunod ang tama batay sa datos?
a. Pinakamataas ang kita ng agrikultura kumpara sa iba pang sektor.
b. Pangalawa ang industriya sa mga sector na may pina-kamababang kita *
c. Mababa ang kita ng sector ng serbisyo o paglilingkod .
d. Mas mataas ang kontribuyon ng industriya kumpara sa serbisyo

(M) 11. Suriin ang diyagram 2 at 3. Alin sa mga sumusunod ang dahilan sa pangyayaring naipakita sa datos sa diagram 2?
a. Mababa ang kontribusyon ng sektor ng agrikultura dahil sa kakulangan sa capital.
b. Mataas ang kontribusyon ng sector ng industriya dahil sa matataas na sahod ng manggagawa.
c. Mababa ang kontribusyon ng sector ng sebisyo dahil nakatuon sa pagnenegosyo ang pautang ng bangko.
d. Mas mataas ang kita ng agrikultura kumpara sa industriya dahil kakaunti lamang ang lupang sakahan.

.
(M) 12. Basahin ang mga artikulo at sagutin ang tanong sa ibaba
Article 1:Household Saving Rates
http://www.gfmag.com/tools/global-database/economic-data/12065-household-saving-rates.html#axzz2pPUTUN00
Article 2: International Saving Rates
http://www.economicshelp.org/blog/3132/economics/international-saving-rates/
Article 3: 10 Countries Where Consumer Spending Could Explode
http://www.businessinsider.com/10-countries-ranked-by-savings-rate-2011-06#

Ayon sa mga artikulo, paano makakamit at mapanatili ang isang matatag at malagong pambansang ekonomiya?
a. Malaking bahagi ng kita ay gagamitin sa pagkokonsumo upang sumigla ang ekonomiya
b. Malaking bahagi ng kita ay gagamitn sa pag iipon sa bangko upang ito ay magamit ng mga negosyante sa paglago ng mga negosyo*
c. Ubusin ang kita sa pagkokonsumo, walang ipon
d. Uutang sa mga lending companies para matugunan ang mga pangunahing pangangailangan

(M) 13. Ayon sa ulat ng National Statistics Office, ang inflation rate ng Pilipinas noong December 2013 ay umabot sa 4.2%, ano ang implikasyon nito?

a. Tumaas ng 4.2% ang presyo ng mga pangunahing bilihin at bumaba ang kakayahan ng mga mamimili na bumili ng mga produkto
b. Bumaba ng 4.2% ang presyo ng mga pangunahing bilihin at tumaas ang kakayahan ng mga mamimili na bumili ng mga produktoc. Tumaas ng 4.2% ang kita ng mga manggagawa kaya tumaas ang kanilang kakayahan na bumili ng mga produkto
d. Ang 4.2% inflation rate ay hindi nakaka epekto sa kita at pagkokonsumo ng mga mamimili

(M) 14. Ang pamumuhunan ba ay gaya ng pagsusugal na laging talo?

a. Oo, dahil nakataya ang pera ng isang tao.
b. Oo, dahil ang namumuhunan tulad sa isang sugal ay pakikipagsapalaran.
c. Hindi, dahil sa likod ng panganib sa bandang huli ay pabor ito sa namumuhunan.
d. Hindi, dahil walang koneksiyon ang sugal sa pamumuhunan.

(T) 15. Basahing mabuti ang artikulo sa ibaba:

> *Noong ika-20 ng buwang ito, nadagdagan nang 600 Chinese yuan o RMB bawat tonelada o 44 cents kada litro ang presyo ng diesel at gasoline ng Tsina. Ito ang ikalawang beses na nagtaas ang presyo ng petrolyo sa taong 2012. Noong ika-8 ng nagdaang Pebrero, tumaas na nang 300 RMB bawat tonelada ang presyo ng petrolyo sa Tsina.*
>
> *Kaugnay ng pagtaas ng presyo ng petrolyo, ipinahayag ng Pambansang Komisyon ng Pag-unlad at Reporma ng Tsina na ang kapasiyahang ito ay dulot ng mabilis na paglaki ng presyo ng mga petrolyo sa pamilihang pandaigdig. Dahil sapul nang unang beses na pataasin ang presyo ng mga petrolyo sa Tsina, hanggang sa kasalukuyan, ang bahagdan ng paglaki ng presyo nito ay lumampas sa 10%.*
>
> *Nitong ilang taong nakalipas, kasunod ng mabilis na pag-unlad ng Tsina, mabilis ding lumalaki ang konsumo ng petrolyo ng Tsina. Noong 2011, ang bolyum ng konsumo ng petrolyo ay umabot sa 243 milyong tonelada, pero noong 2000, ang bolyum ay umabot lamang sa halos 110 milyong tonelada. Ang proporsyon ng mga inaangkat na petrolyo sa bolyum ng konsumo ay umabot sa 56% sa taong 2011 mula sa 30% sa taong 2000.*
> *http://filipino.cri.cn/321/2012/03/26/2s109104.htm*

Bilang isang ekonomista, ano ang pinakamabisang aksiyon upang makatutulong sa problema ng mabilis na pagkonsumo ng petrolyo?

a. Gumawa ng isang reaksiyong papel na tatalakay sa mga industriyang gumagamit ng petrolyo.
b. Gumawa ng isang action plan na naglalayong makatipid sa pagkonsumo ng petrolyo.
c. Gumawa ng isang video na nagpapakita ng pagkonsumo ng petrolyo.

d. Gumawa ng blog ukol sa petrolyo.

(T) 16. Ikaw ang Chair ng Committee on Ways and Means ng isang lokal na pamahaalaan at naiulat ng iyong secretary ang sitwasyong naipakita sa Diyagram 2 at 3. Kinausap ka ng Mayor at nais nya na pag-aralan mo ang sitwasyon at inaasahan niya na magbibigay ka ng iyong mungkahing proyekto para di lumalala ang sitwasyon ng ekonomiya particular sa inyong lungsod. Ano ang imumungkahi mo?
a. Pagpapataw ng panibagong buwis sa sector ng industriya.
b. Pagkalap ng pondo para sa mas malaking pautang sa serbisyo
c. Pagbibigay ng suportang teknikal at pinansyal sa sector ng agrikultura
d. Pagtatalaga ng panibagong administrador sa ahensya ng DAR

(T) 17. Ayon sa ulat ng Bangko Sentral ng Pilipinas (as April 2013), 40% ng mga nag iipon sa Pilipinas ay hindi inilalagay ang pera nila sa bangko. Ano ang maimumumglahi mong polisiya upang mahikayat ang mga tao na iimpok ang kanilang kita sa bangko?
a. Taasan ang loan interest
b. Dagdagan ang buwis para sa mga deposito
c. Lakihan ang interest para sa mga deposito
d. Gawing madali at abot-kaya ang pagkakaroon ng bank account

(T) 18. Makikita sa chart sa ibaba ang Pambansang Badyet mula sa taong 2012-2013. Ito ay halaw mula sa http://www.gov.ph/images/uploads/Screen-shot-2012-07-24-at-6.08.45-PM-596x193.png

PARTICULARS	Levels (Php Billion)		Percent Share		Growth
	2012	2013	2012	2013	
Social Services	613.4	698.8	33.8	34.8	13.9
Economic Services	439.0	511.1	24.2	25.5	16.4
General Public Services	320.3	346.1	17.6	17.3	8.0
Debt Service	333.1	333.9	18.3	16.6	0.2
Defense	87.2	89.7	4.8	4.5	2.9
Net Lending	23.0	26.5	1.3	1.3	15.2
Total	1,816.0	2,006.1	100.0	100.0	10.5

Batay sa datos sa itaas, anong pagbabahagi ng badyet ang imumungkahi mo upang mas maging mayos ang pagpapatakbo ng ekonomiya sa 2014?
a. Ibaba ang gastusin sa net lending
b. Patuloy na pagsuporta sa badyet sa social services
c. Itaas ang gastusin sa net lending
d. Ibaba ang gastusin sa debt service

(T) 19. Napag-alaman mo na ang inflation rate ay tataas ng 10%, bilang board member ng Bangko Sentral ng Pilipinas, ano ang iyong maipapayo?

A. Dagdagan ang pera sa sirkulasyon
B. Babaan ang interest rate sa mga deposito
C. Taasan ang interest rate ng mga treasury bonds, bills at notes
D. Taasan ang interest rate sa mga loans

(T) 20. Sa panahon ng mga kalamidad gaya ng bagyo at lindol, inaasahan na tataas ang presyo ng mga bilihin. Kung ikaw ang economic adviser ng mayor ng nasalantang lugar, anong hakbang ang iyong maimumungkahi upang maiwasan ang matinding epekto ng implasyon?

a. magkakaroon ng price monitoring ang DTI at magbigay ng karampatang parusa sa mga lalabag
b. pagbawalan ang mga negosyante na magbenta ng mga produkto at serbisyo
c. mangasiwaan ng mabuti ang distribusyon ng mga relief goods
d. pautangin ang mga biktima ng kalamidad

Aralin 2.1: Ugnayan ng Kita, Ipon at Konsumo

PAGTUKLAS

Bilang mag-aaral kayo ay binibigyan ng pera ng iyong mga magulang para matustusan ang iyong mga pangangailangan. Sapat ba ang allowance na ibinibigay sa inyo? May naipon ka ba mula sa salapi na ibinigay sa iyo ng iyong mga magulang? Marahil marami kang maibabahagi tungkol sa usaping ito, umpisahan natin ang modyul na ito gamit ang isang video.

GAWAIN 1. Ano ang Iyong Money Personality?

Panuto: I-click ang URL link na nasa ibaba na naglalaman ng video tungkol sa Money Personalities:
http://www.youtube.com/watch?v=0kkszpQtQqQ
Habang pinapanood mo ito, gamitin ang padlet pang itala ang mga mahahalagang konsepto mula sa iyong pinapanood. Matapos mapanood ang video punan ang double entry Journal sa ibaba.

Ano ang iyong money personality?	Isulat ang iyong reaksyon, opinyon at damdamin

Pamprosesong Tanong:
1. Ano ang iyong money personality batay sa video na iyong napanood?
2. Saan kadalasan napupunta ang iyong allowance?
3. Ilang porsyento ng iyong allowance ang napupunta sa pag-iipon? Ilang porsento naman ang para sa pagkokonsumo?
4. Sa iyong palagay, tama ba ang iyong pangangasiwa ng iyong pera? Ipaliwanag.

Mula sa video na iyong pinanood,napag alaman mo ang iyong money personality. Natanto mo kung saan kadalasan napupunta ang iyong pera. Gawin ang susunod na aktibity upang mailahad mo ang iyong inisyal na pang unawa patungkol sa ugnayan ng ipon at pagkokonsumo.

GAWAIN 2. Map of Conceptual Change

Panuto: Punan ang Initial na Bahagi ng IRF Sheet sa ibaba. Isulat ang iyong nalalaman tungkol sa kaugnayan ng pag-iipon at pagkokonsumo.

Initial		
Revised		
Final		

Pamprosesong Tanong:
1. Ano sa iyong palagay ang ang kaugnayan ng pag-iipon at pagkokonsumo?
2. Ano ang dapat mas bigyan ng tugon, ang pag-iipon o pagkokonsumo? Bakit?
3. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Naibigay mo na ang iyong inisyal na kaalaman sa pamamagitan ng pagsagot sa IRF worksheet. Ngayon ay ating alamin at pagkumparahin ang iyong kasagutan sa inyong mga kaklase. Habang ikaw ay nahahambing ay napagtanto mo kung ang iyong kaalaman ay may kaugnayan sa pamantayan. Mapag-aaralan mo ang ibang konsepto na makakatulong upang magawa mo ang pangwakas na proyekto ng unit na ito. Ang proyekto ay ang paggawa ng Pang Ekonomiyang Polisiya. Umpisan nating linangin ang iyong kaalaman sa pamamagitan ng mga susunod na gawain

Sa bahaging ito ng aralin ay unti-unti mong aalamin kung paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya. Ang layunin mo sa bahaging ito ng aralin ay maunawaan ang kahalagahan ugnayan ng kita, ipon at konsumo. Mauunawaan mo rin ang kabuuang epekto ng wastong pangangasiwa ng salapi sa pagkamit at pagpanatili ng matatag at malagong pambansang ekonomiya. Upang iyong malaman ang mga paraan, ipagpatuloy mo ang modyul.

Transition:
Sa nakaraang gawain, naipamahagi mo ang iyong inisyal na pagkakaunawa patungkol sa ugnayan ng ipon at konsumo. Upang mapatohanan ito, gawin mo ang susunod na aktibity.

GAWAIN 3. Pagsusuri ng mga Artikulo

Panuto: I-click ang mga sumusunod na URL. Basahin ang mga artikulo at sagutan ang worksheet.

Artikulo 1: Saving up for the future (http://research.bworldonline.com/popular-economics/story.php?id=52&title=Saving-up-for-the-future)
Artikulo 2: How consumer spending helps the economy (http://www.philretailers.com/index.php?option=com_content&view=article&id=33%3Ahow-consumer-spending-helps-the-economy&Itemid=19)

Tanong:	Kasagutan
Paano nakakatulong ang *pag-iipon* sa pambansang ekonomiya?	
Paano nakakatulong ang *pagkokonsumo* sapambansang ekonomiya?	
Ano ang ugnayan ng pag-iipon at pagkokonsumo?	

Pamprosesong Tanong:
1. Anu-ano ang dahilan kung bakit nahihirapan ang karamihan mag-ipon ng pera?
2. Bakit mahalaga ang pagtatabi ng bahagi ng kita upang iimpok?
3. Bakit nakakabuti sa ekonomiya ang pag gasta ng kita?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Napag alaman mo mula sa mga artikulong nabasa ang kahalaghan ng ipon at pagkonsumo. Alamin sa susunod na gawain ang pormula ng saving at consumption function, at ang implikasyon nito.

GAWAIN 4. Pagsusuri ng Video

http://www.youtube.com/watch?v=OlH-0EZeFEI
Propensities to Consume and Save

Panuto: Panoorin ang video patungkol sa Saving Function at Consumption Function. Habang pinapanood mo ito, gamitin ang Evernote upang itala ang mga mahahalagang konsepto mula sa iyong pinapanood. Matapos mong mapanood ng video punan ng impormasyon ang Data Retrieval Chart.

	Deskripsyon	Pormula	Implikasyon
Average Propensity to Save			
Marginal Propensity to Save			
Average Propensity to Consume			
Marginal Propensity to Consume			
Ano ang ugnayan ng kita, ipon at konsumo?			

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang kaibahan ng APC sa MPC? Ano ang kaibahan ng APS sa MPC?
2. Ano ang kahalagahan ng konsepto ng savings function at consumption function?
3. Bakit mahalaga ang mahusay na pangangasiwa ng kita o pera?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Nalaman mo na ang implikasyon ng saving function at consumption function. Ngayon ay susubukan natin mag kompyut gamit ang mga

GAWAIN 5. Komputasyon

Panuto: Pag-aralan ang consumption at saving table ng tatlong magkakaibigan. Bigyan pansin ang ugnayan ng kanilang kita, konsumo at ipon. Kompyutin ang kanilang savings, average propensity to save at average propensity to consume.

	Marie	Kyla	Tina
Kita	30,000	15,000	25,000
Konsumo	28,000	20,000	15,000
Ipon			
APS			
APC			

PamprosesongTanong:

1. Sino sa tatlong magkakaibigan ang may malaking ipon? Sino na man sa kanila ang walang ipon?
2. Ano ang ibig sabihin ng negative saving?
3. Sino sa tatlong magkakaibigan ang dapat payohan tungkol sa tamang pag gamit ng kita? Bakit?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Nasubukan mong sukatin ang saving function at consumption function gamit ang mga sitwasyon sa naunang gawain. Napag alaman mo rin na ang kahalagahan ng ugnayan ng kita, ipon at konsumo. Upang maitaya ang iyong naunawaan sa aralin, gawin mo ang susnod na aktibity.

GAWAIN 6. Present.me

Panuto: Gamit ang Present.me, gumawa ka ng video kung saan maipapakita mo ang mga paraan kung paano mapapangasiwaan ng maayos ang iyong pera.

Pamprosesong Tanong:

1. Ano-anu ang mga paraan na iyong naipakita sa iyong video?
2. Alin sa mga ito ang pinakamabisang paraan sa maayos na pangangasiwa ng pera?
3. Bakit mahalaga ang pag iipon at pag gasta sa isang ekonomiya?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Ngayon, alam mo na ang ugnayan at kahalagahan ng kita, ipon at konsumo sa pagkamit at pagpanatili ng matatag at malagong pambansang ekonomiya. Ang halaga ng salapi ay tatalakayin natin sa susunod na bahagi ng modyul.

Marahil naitanong mo sa iyong sarili kung bakit kakaunti na lamang ang produkto o serbisyo na iyong nakikinabangan sa iyong 100 pesos ngayon kumpara noong nasa grade school ka pa. Aalamin natin ang mga sanhi nito sa susunod na aralin.

Aralin 2.2: Implasyon

GAWAIN 7. Presyo Noon at Ngayon

Panuto: Tanungin sina lolo at lola, at nanay at tatay tungkol sa mga presyo ng mga sumusunod na produkto:

Produkto	Presyo ng Produkto/Serbisyo		
	Panahon nina Lolo at Lola	Panahon nina Tatay at Nanay	Kasalukuyang Panahon
Pamasahe			
1 kl bigas			
1 kl galunggong			
1 kl manok			
1 kl asukal			

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang iyong napansin sa mga presyo ng produkto/serbisyo ayon sa mga panahong ibinigay?
2. Ano ang nangyari sa kakayahan ng pera na bumili ng produkto/serbisyo?
3. Paano ka naapektuhan sa pagbabago ng presyo ng mga bilihin?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Ang pagbabago ng presyo ay isa sa mga isyu na hinaharap ng isang ekonomiya. Nanarapat na ito ay bigyan ng sapat na tugon upang hindi ito lumala at magdulot ng matinding problema sa pambansang ekonomiya. Ikaw ay may mahalagang papel na gagampanan upang maiwasan ang ganitong problema. Umpisahan mo ito sa pamamagitan ng pag unawa ng mga dahilan ng pagbabago ng presyo. Basahin ang tekto sa susunod na gawain upang maintindihan moa ng dahilan ng pagtaas ng presyo.

De
un

GAWAIN 8. Pagbabasa ng Teksto

Panuto: I- click ang URL
http://www.bles.dole.gov.ph/PUBLICATIONS/EasyStat/2_CPI.pdf
Mula sa binasang teksto, gumawa ng buod gamit ang concept definition map.

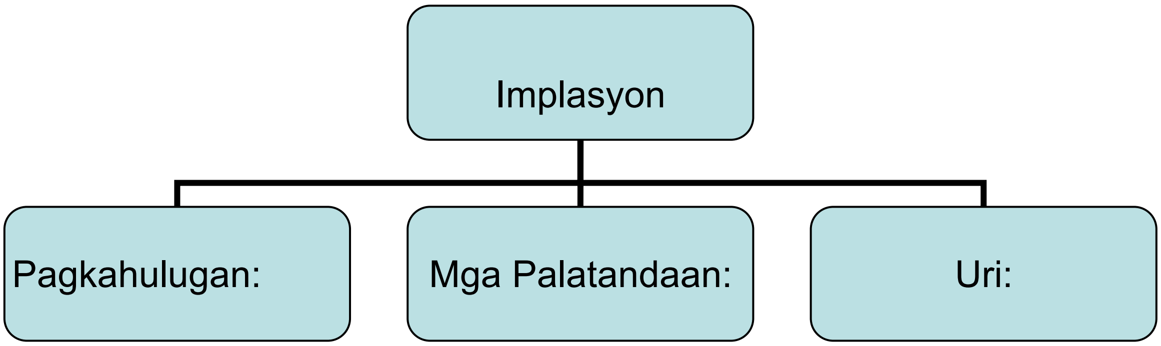

Pamprosesong Tanong:

1. Kailan natin masasabi na mayroon nang implasyon?
2. Anu-ano ang mga produkto ang sinasali sa consumer basket?
3. Bakit pinipili ang mga produkto na isasali sa pag sukat ng CPI?
4. Sa panahon ng implasyon, paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Naging malinaw na sa iyo ang dahilan ng pagbabago ng presyo, lalo na ang pagtaas nito. Napag alaman mo rin ang mga palatandaan at uri ng implasyon. Sa susunod na aktibity, ibubuod mo ang sanhi at dulot ng implasyon.

GAWAIN 9. Causes and Effects Matrix

Panuto: I click ang URL http://www.mysmp.com/bonds/inflation.html. Basahin ang artikulo tungkol sa dahilan at epekto ng implasyon. Bumuo ng buod gamit ang causes and effects matrix.

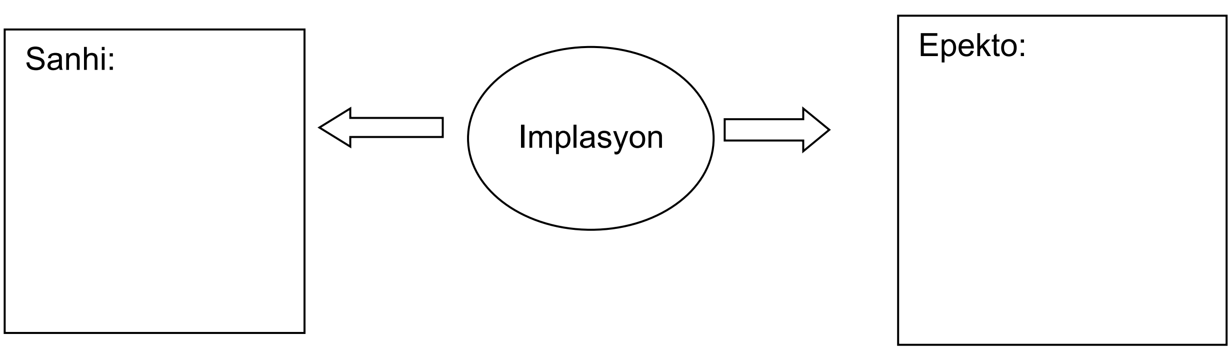

Pamprosesong Tanong:

1. Anu-ano ang mga sanhi ng implasyon?
2. Bakit ito nagdudulot ng pagtaas ng presyo ng mga pangunahing bilihin?
3. Paano nakakaapekto ang implasyon sa iba't-ibang sektor ng ekonomiya?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Upang masukat natin ang inflation rate, balikan ang http://www.bles.dole.gov.ph/PUBLICATIONS/EasyStat/2_CPI.pdf at pag-aralan ang pormula ng CPI at inflation rate.

Ang iyong nabasang teksto ay nagbibigay sa iyo ng kaalaman tungkol sa pagsukat ng antas ng implasyon. Gamitin ang pormula sa susunod na aktibity.

GAWAIN 10. Kompyutasyon

Panuto: Alamin ang Consumer Price Index at antas ng implasyon sa pagitan ng mga taong 2008 hanggang 2012. Gamitin ang taong 2008 bilang batayang taon.

Taon	Total Weighted Price	Consumer Price Index	Antas ng Implasyon
2008	1500		
2009	1600		
2010	1750		
2011	1865		
2012	1890		

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang ibig sabihin ng antas ng implasyon?
2. Bakit kailangang sukatin ang antas ng implasyon sa isang bansa?
3. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Mula sa naunang gawain, nalaman mo kung paano sukatin ang antas ng implasyon at kung ano ang implikasyon nito. Suriin natin ang antas ng implasyon sa Pilipinas gamit ang susunod na gawain.

GAWAIN 11. Pagsusuri ng News Article

Panuto: I click ang URL http://www.philstar.com/business/2014/01/07/1276348/phl-inflation-dec.-hits-2-year-high upang mabasa ang news artikulo na pinamagatang, "Phl inflation in Dec. hits 2-year high". Sumulat ng Reaction Paper pagkatapos basahin ang balita.

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang antas ng implasyon sa Pilipinas?
2. Bakit nagkakaroon ng implasyon ang ating bansa?
3. Paano maiiwasan ang pagtaas ng antas ng implasyon?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Natutunan mo mula sa naunang gawain ang kasalukuyang antas ng implasyon ng ating bansa. Sa kabuhuan, ang pagtaas ng implasyon ay hindi nakakabuti sa isang bansa at nararapat lang na ito ay labanan. Marahil maimumugkahi mo na dagdagan ang perang iiprinta ng pamahalaan upang malabanan ang problema ng ekonomiya gaya ng implasyon. Gawin ang susunod na aktibity upang malaman kung ito ay isang mabisang paraan.

GAWAIN 12. Implasyon at Suplay ng Pera

Suriin ang sumusunod na photo essay, artikulo at video. Alamin ang dahilan ng pag kontrol ng daloy ng pera sa ekonomiya. I-click ang mga URL upang malaman ang mga ito.

The Dangers of Printing Money (Photo Essay)	Why Not Just Print More Money? (Article)	Money Supply and Inflation (Video)
http://content.time.com/time/photogallery/0,29307,1879735_1846043,00.html	http://economics.about.com/cs/money/a/print_money_2.htm	http://www.youtube.com/watch?v=mgS4jkrfQtE
Matapos mong suriin ang photo essay, artikulo at video, punan mo ng angkop na salita ang mga sanaysay sa ibaba: Napagtanto ko ______________________________ ______________________________		

Nabago ang aking pananaw ______________________________ ______________________________ ______________________________

Pamprosesong tanong:

1. Ano ang ibig ipahiwatig ng photo essay, artikulo na iyong binasa at ng video na iyong pinanood?
2. Bakit hindi maaring mag imprinta ng maraming pera ang pamahalaan?
3. Paano ka makakatulong sa pag iwas ng pagkakaroon o paglala ng implasyon?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Marahil nabago ang iyong misconception patungkol sa pag iimprinta ng maraming pera upang malutas ang mga sularaning pang ekonomiya gaya ng implasyon. Naunawaan mo na hindi ito ang mabisang paraan. Tuklasin mo sa susunod na aktibity kung paano malalabanan ang implasyon.

GAWAIN 13. **Labanan ang Implasyon!**

Panuto: I click ang URL http://www.franciscocolayco.com/?p=333, at basahin ang artikulo, "Masaganang Buhay sa Kabila ng Pagtaas ng Presyo"
Sagutan ang Problem-Solution Chart.

Problem:	**Implasyon**
Solution:	

Pamprosesong Tanong:
1. Ayon sa artikulo, paano malalabanan ang implasyon?
2. Sa iyong palagay, ano ang mabisang paraan para maiwasan ang epekto ng implasyon?
3. Kung mayroon kang ipon sa ngayon, ano ang iyong gagawin para hindi lumala ang implasyon? Bakit?
4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

GAWAIN 14. Mga Nabuong Kaalaman

Isulat mo ngayon sa REVISED na kolum ang nabuong mong paglalahat mula sa mga gawain.

Initial	
Revised	
Final	

Mga Pamprosesong Tanong:
1. May nabago sa iyong kasagutan kumpara sa una mong ibinigay? Ipaliwanag.
2. Ano ang nagpabago o nagpanatili ng iyong kasagutan?
3. Paano nakatulong ang mga nakalipas na gawain sa pagsagot mo sa tanong?
4. Paano makakamit at mapapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

GAWAIN 15. **Hand Signals**

PANUTO: Bago ka magpatuloy sa mga susunod na gawain, alamin muna natin kung gaano na kalawak ang iyong nalalaman sa pamamagitan ng Hand Signal Check. I check ang imahe na naglalarawan sa lawak na iyong natutunan mula sa mga aralin:

	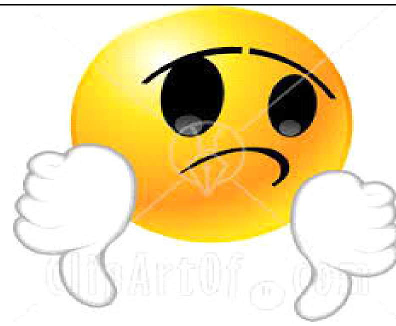	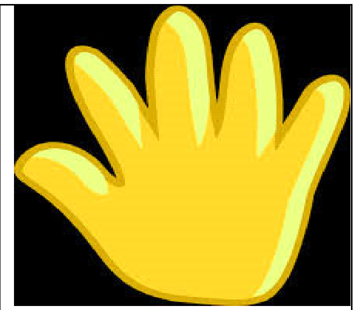
Naunawaan ko ang mga tinalakay na aralin.	Hindi ko masyadong naunawaan ang aralin.	Naunawaan ko ang aralin ngunit mayroon akong mga katanungan.

Kung mga katanungan,ipaalam ang guro patungkol sa mga konseptong hindi pa lubos naunawaan sa pamamagitan ng pagpadala ng email.

Katapusan ng Paglinang

Sa bahaging ito ay nalaman mo na ang kahalagahan ng maayos na pag gamit ng salapi tungo sa isang malago at maunlad na pamumuhay at ekonomiya.

Nabalikan mo na ang unang bahagi ng modyul na ito at napaghambing ang iyon inisyal na kaisipan sa pamamagitan ng ibat-ibang gawain. Gaano naapektuhan ang iyong inisyal na ideya mula sa mga gawaing isinagawa? Alin sa mga ideyang ito ang kakaiba at kailangan mong baguhin? Anu-ano ang mga bagong hangarin at layunin na nais mong makamit.

Ngayon ay alam mo na ang mahahalagang kaisipan at ideya ukol sa paksang ito. Kung gayon ay palalimin na natin ang mga kaalamang ito sa pamamagitan na susunod na bahagi ng modyul na ito.

PAGPAPALALIM

Ang iyong layunin para sa bahaging ito ng ating aralin ay higit na makita at maunawaan ang iba pang aspeto ng aralin ukol sa paksa kung paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya. Ang mga susunod na gawain ay makakatulong sa iyo upang masuri at mapagyaman ang iyong mga nalaman mula sa naunang mga aralin at gawain.

GAWAIN 16. Interview

Panuto: Magsagawa ng isang interbyu batay sa mga epekto ng implasyon.
Alamin sa mga sumusunod ang tunay na epekto sa kanila ng implasyon.
Magsagawa ng Interbyu sa mga sumusunod:
1. Isang Mangangalakal sa inyong lugar
2. Isang Nagpapautang
3. Isang Magsasaka/Mangingisda
4. Isang Depositor sa bangko
5. Isang Retiradong Manggagawa

Mula sa interview, alamin kung sino sa kanila ang nakikinabang at nalulugi sa panahon ng implasyon. Isulat sa loob ng kahon ang iyong paliwanag.

Taong Nakikinabang Kapag May Implasyon	Taong Nalulugi Kapag May Implasyon
Konklusyon:	

Pamprosesong Tanong:
1. Sinu-sino ang apektado sa panahon ng implasyon?
2. Bakit may mga nakikinabang kapag mayroong implasyon?

3. Sa iyong palagay, paano natin maiiwasan ang masamang epekto ng implasyon?

4. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Pagbasa 1

> Natanto mo na ang epekto ng implasyon sa iba't-ibang sektor ng ekonomiya. Mainam lamang na ito ay tugunan ng maayos sa ating pang araw araw na desisyon at gawain. Sagutin ang susunod na aktibity upang higit na maintindihan ang paksa.

GAWAIN 17. Salik ng Implasyon

Panuto: Suriin ang mga artikulo sa ibaba at sagutin ang mga katanungan. Isulat ang iyong kasagutan sa loob ng kahon.

Artikulo 1	Artikulo 2	Artikulo 3
"P-Noy kinalampag sa kartel ng bawang at sibuyas" Ni Danilo Garcia (Pilipino Star Ngayon) | Updated July 9, 2013 - 12:00am http://www.philstar.com/bansa/2013/07/09/963212/p-noy-kinalampag-sa-kartel-ng-bawang-sibuyas MANILA, Philippines - Kinalampag ng pinagsanib na puwersa ng Kilusan ng Pilipinong Mamimili Laban sa Kahirapan (Kampilan) at Volunteers Against Crime and Corruption (VACC) si Pangulong Benigno Aquino III na umaksyon na laban sa lumalalang problema sa kartel sa importasyon ng bawang at sibuyas na nagreresulta sa pagtaas ng presyo sa merkado. Sa pulong-balitaan kahapon sa Pasay City, sinabi ng Kampilan na naghain na sila ng kasong paglabag sa RA	"Legislative wage hike muling iginiit" by Ernie Reyes Apr 19, 2012 2:58pm HKT http://www.remate.ph/2012/04/legislative-wage-hike-muling-iginiit/ MULING iginiit ni Sen. Francis "Chiz" Escudero ang legislative wage hike sa lahat ng manggagawa upang maibsan ang bigat na dinaranas sa patuloy at sunod-sunod na pagtataas ng presyo ng pangunahing bilihin dulot ng paglobo ng presyo ng produktong petrolyo. Ngunit, sinabi ni Escudero na dapat base ang pagtaas ng sahod ng manggagawa sa tunay na pangyayari alinsunod sa implasyon, kapasidad at kakayahan ng mga pribadong kompanya na magbigay ng umento. "I favor legislative wage hike based on real terms such as	"Ang Krisis sa Bigas – 'Mababang Suplay, Mataas na Presyo" http://kpd-cebu.blogspot.com/2008/04/ang-krisis-sa-bigas-mababang-suplay.html Sinabi na natin noon pa – mula nang simulan ang importasyon ng ating mga pangunahing produktong agrikultural gaya ng bigas, mais, atbp at mula nang ipatupad ang mga programa't patakaran sa agrikultura alinsunod sa dikta ng WTO, na magdudulot ito ng lalong kawalan ng kakayahan ng lokal na agrikultura na umagapay sa pangangailangan ng bansa, laluna sa usapin ng pagkain. Pandaigdigan ang saklaw ng krisis sa

3019 o Anti-Graft and Corrupt Practices Act sa Office of the Ombudsman laban kina Bureau of Plant and Industry (BPI) Director Clarito Barron at Agriculture Secretary Proceso Alcala dahil sa pagpabor umano sa iisang importer para mabigyan ng "importation permit" ng bawang at sibuyas. Sa reklamo ng Kampilan, patuloy ang pagtaas sa presyo ng bawang at sibuyas na nasa higit P100 na ang kada kilo dahil sa iisang importer na itinago sa pangalang "Lea Cruz" lamang ang binigyan ng permit nina Barron at Alcala. Dahil dito, nagkakaroon na ng monopolya at kontrolado ng iisang tao ang presyo ng bawang at sibuyas.	inflation, the affordability and capacity of the private sector to absorb such increase and the number of wage earners and on the present cost of living in a particular area," ayon kay Escudero sa ginanap na Kapihan sa Senado. "Across the board, at dapat pag-aralan ng Kongreso ang makatarungan sahod na dapat ibigay sa manggagawa," dagdag pa niya. Kahit inamin ni Escudero na may epekto sa implasyon sa ekonomiya ang pagtataas ng sahod kaya't hinikayat niya ang Kongreso na masusing pag-aralan at ikonsidera ang lahat ng factor upang maiwasan ang panibagong sakit ng ulo ng ating ekonomiya. "Pero, palagi nang sinasabi ng wage board na magkakaroon ng inflationary effect ang pagtaas ng sahod, pero hindi naman. Marami din nagsasabi na may magsasarang kompanya kapag itinaas ang sahod, pero hindi naman napatunayan," paliwanag niya. Kasabay nito, matinding kinastigo ni Escudero ang pagiging inutil ng National Wage Board sa patuloy na kawalan ng solusyon kahilingan ng manggagawa na siyang tungkulin na iniatang ng Kongreso sa naturang lupon. "Kung kinakailangan na manghimasok ang Kongreso kapag hindi nagagawa ng wage boards ang kanilang tungkulin kasi tila sa Mars nakatira ang mga miyembro	bigas/pagkain. Biglang sumirit ang presyo ng bigas sa pandaigdigang palengke – mula $430/ton sa pagtatapos ng 2007 tungong $747/ton (73% na pagtaas). Shortage sa supply ang sinasabing pangunahing dahilan. Tinatayang nasa pinakamababa sa nakaraang tatlumpu't dalawang taon (32 years) ang global stockpile ng bigas. May shortage sa supply ng bigas sa mga bansang pangunahing eksporter nito tulad ng Vietnam, Thailand, Indonesia at Cambodia. Mababawasan ang kakayahan ng Vietnam na magsuplay ng bigas sa pandaigdigang palengke gayong isa ito sa pinakamalaking eksporter ng bigas sa kasalukuyan at kung saan nagmumula ang 85% ng kabuuang importasyon ng Pilipinas sa bigas. Tinatayang 1 milyon metriko tonelada (MT) kada taon ang mababawas sa sinusuplay nito sa pandaigdigang palengke. Ang Thailand, Indonesia at Cambodia ay nagkokonsidera nang huminto na muna sa pag-eeksport upang protektahan ang pansariling seguridad sa pagkain. Samantala, ang iba pang mga bansang

	nito at hindi nalalaman ang reyalidad na kung magkano ang dapat ibigay sa dagdag sahod sa ating manggagawa," ani Escudero. Nanawagan din si Escudero sa pribadong sector na kung may kapasidad at kapabilidad sila, magboluntaryo nang magbigay ng dagdag-pasahod sa kanilang manggagwa at huwag nang hintayin ang desisyon mula sa National Wage Board. "I also asked private employer to open their minds to give what is due to their workers because kasama naman sila sa pag-angat ng kompanya kung aangat ang kapasidad ng manggagawa ng magtrabaho. Magkusa na lamang sila at huwag nnag umasa sa wage board na tila hindi nalalaman ang tunay na kalagayan ng ating manggagawa," giit pa ni Escudero.	dating eksporter tulad ng India at Bangladesh ay nagsabi na di na muna mag-eeksport. Ang Pilipinas, na dating pangunahing eksporter noong 1980's ngunit ngayon ay siya nang pinakamalaking importer ng bigas (12% ng bigas na nasa pandaigdigang palengke), ang isa sa matinding tinamaan sa nagaganap na krisis sa bigas. Ang ganitong kondisyon ay pumatong pa sa kalagayan ng lokal na agrikultura na matagal nang naghihingalo at nasa krisis. Kaya doble ang tama sa atin ng krisis -- habang ang usapin sa produksyon ng pagkain ay nakakabit sa kabuuang pandaigdigang paghupa sa produksyong agrikultural, ang ugat pa rin ng lokal na krisis ay panloob at kung gayon ay mas panloob ang kalutasan.

Sa ibat ibang artikulo, ano ang masasabi natin tungkol sa pagtaas ng implasyon sa bansa? Ito ba ay nakasalalay lamang sa isang salik? Ipaliwanag at patunayan gamit ang mga detalyo sa mga artikulo.
Paano makakamit ang matatag at malagong pambansang ekonomiya sa gitna ng implasyon?

Makibahagi sa Discussion Forum para malaman kung ano ang naging sagot ng iba pang mga mag-aaral. Makatutulong din ito upang mas maging malinaw pa ang iyong pagkakaunawa sa paksa.

GAWAIN 18. 3-2-1

Panuto: Ngayong natapos na ang mga talakayan at gawain sa bahaging ito. Punan mo ng mga impormasyon ang kasunod na tsart na magbubuod ng iyong mga natutuhan at naunawaan sa aralin.

3 mahalagang natutunan ko sa paksa	1. 2. 3.
2 nabago sa aking mga dating pag-unawa tungkol sa paksa ay…..	1. 2.
1 maibabahagi ko tungkol sa natutunan ko sa paksang ito	1.

Sa bahaging ito, balikan natin ang IRF Chart para sagutan ang bahaging "F" o Final.

Initial	
Revised	
Final	

Katapusang Bahagi ng Pagpapalalim

Ngayon na mas marami at mas malalim na ang iyong pagkakaunawa sa paksang ito, ikaw ay handa para magpatuloy sa mga susunod na mga bahagi.

PAGLILIPAT

Ang iyong layunin para sa bahaging ito ay magamit ang mga kaalamang natutunan mo sa totoong karanasan sa buhay. Isang gawain na magpapakita ng iyong pagkakaunawa sa kabuang ideya o konseptong tinalakay natin sa modyul na ito.

Sa naunang modyul, gumawa ka ng pagsusuri patungkol sa mga polisiyang pang ekonomiya. Marahil nakita mo ang kahalagahan nito sa pagkakaroon ng balanse at ugnayan ng mga sektor ng ekonomiya. Sa modyul na ito, napag alaman at naunawaan mo ang galaw ng pera mula sa pag iipon at pagkonsumo ng mga mamimili. Napagtanto mo rin na ang kakayahan ng peso na makabili ng produkto at serbisyo ay bumababa dahil sa implasyon. Sa susunod na gawain, aalamin natin ang mga pamaraan ng pag gawa ng polisiyang pang ekonomika na nakakaapekto sa galaw at halaga ng pera.

GAWAIN 19. Pamamaraan ng Pagbuo ng Polisiya

Mula sa mga nakaraang gawain, nalaman mo ang iyong dapat gawin sa panahon ng implasyon. Mahalaga ang bahagi na iyong ginagampanan sa pagkakaroon ng isang matatag at malagong pambansang ekonomiya. Tingnan natin sa susunod na gawain ang papel ng pamahalaan sa pagkamit at pagpanatili ng isang matatag at malagong ekonomiya sa pamamagitan ng pagbuo ng mga polisiyang pang ekonomiya.

***Scaffold 2*: Pagpapanayam**

1. Kapanayamin ng estudyante ang opisyal ng kanilang lugar tungkol sa mga isyung pang ekonomiya na nakakapekto sa komunidad, magtatanong ang mag-aaral kung paano gumagawa ng mga polisiya na tutugon sa mga nasabing problema at ang mga salik na isasaalang-alang upang makagawa ng epektibong polisiya. Tuklasin kung paano nakakaimpluwensya ang ugnayan at balanse ng mga sector ng ekonomiya sa pagkamit at pagtatag ng matatag at malagong ekonomiya.

2. Itala ang mga impormasyong nalikom gamit ang Interview Graphic Organizer (http://teacherexpress.scholastic.com/interviewing-guide-interviewing-graphic-organizer-for-the-interactive-).

3. Ipakita ang iyong panayam gamit ang Presentme.

Gabay na Tanong:

1. Anu-ano ang mga isyung pang ekonomiya na kinakaharap ng inyong komunidad base sa panayam na iyong ginawa?
2. Paano tinutugunan ng iyong komunidad ang mga isyung ito?
3. Paano gumagawa ng polisiyang pang ekonomika ang mga lider ng komunidad?
4. Paano nakakatulong ang mga polisiya sa pagkakaroon ng balanse at ugnayan ng mga sector ng ekonomiya?
5. Paano makakamit at mapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Ngayon ay ipakita mo sa isang konkretong pamamaraan ang mga natutunan mo sa araling ito.

GAWAIN 20. Performance Task: Paggawa ng Polisiyang Pang-ekonomiya

PANUTO: Basahing mabuti ang sitwasyon sa ibaba. Layunin nitong makatulong para sa matatag at malagong ekonomiya ng Pilipinas. Pagkatapos magawa ang gawain ay sagutan ang Reflective Journal.

Magkakaroon ng buwanang pagpupulong ang mga miyembro ng gabinete ng Pangulo upang pag-usapan ang Quarterly Economic Status Report tungkol sa estado ng ekonomiya ng bansa at napag-alamang ang bansa ay mahaharap sa krisis pang-ekonomiya kung patuloy ang ganitong kalakaran. Bilang miyembro ng Economic Adviser ng Pangulo, ikaw ay naatasan na gumawa ng isang komprehensibong Polisiyang pang-ekonomiya na magtataguyod ng matatag na presyo, nakapagbibigay ng trabaho at pag-unlad ng ekonomiya sa kasalukuyan. Ang polisiyang ito ay iyong ilalahad sa Pangulo at sa mga miyembro ng Gabinete upang solusyunan ang krisis pang-ekonomiya. Ito ay tatayain ayon sa:

- Nilalaman ng Polisiya
- Presentasyon
- Kaangkupang ng Polisiya
- Paggamit ng datos

PERFORMANCE TASK RUBRIC
Mga Pamantayan sa Paggawa ng Polisiyang Pang-ekonomiya

KATEGORYA	Katangi-tangi (4 pts.)	Mahusay (3 pts.)	Nalilinang (2 pts.)	Nagsisimula (1 pt.)	Rating
Nilalaman ng Polisiya	Nagtataglay ng komprehensibong impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng sapat na impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng mga pagkukulang ng impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng maling impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	
Presentasyon	May lohikal at detalyadong organisasyon, at madaling maunawaan ang daloy ng mga kaisipan at impormasyong inilahad upang suportahan ang polisiya.	May lohikal na organisasyon at madaling maunawaan ang impormasyong inilahad upang suportahan ang polisiya.	May lohikal na organisasyon ngunit hindi sapat upang suportahan ang polisiya.	Hindi maayos ang organisasyon at hindi maunawaan ang mga impormasyong inilahad at maraming tumutol.	
Kaangkupan ng Polisiya	Kapakipakinabang at naaangkop ang mga hakbang at solusyon ayon sa krisis pang-ekonomiya.	Naangkop ang mga hakbang at solusyon ayon sa krisis pang-ekonomiya.	May mga hakbang na hindi naayon sa krisis pang-ekonomiya (hindi gaanong naipaliwanag mula sa hakbang at solusyong inilahad.)	Maraming pakukulang sa planong hakbang at solusyon na binanggit upang tugunan ang krisis pang-ekonomiya.	

Paggamit ng datos at estadistika	Gumamit ng koprehensibong datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, GDP at Unemployment upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng sapat datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, GDP at Unemployment upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng mga kulang na datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, at GDP upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng maling datos at estadistika sa ng bahagdan sa GNP, Inflation, GDP at Unemployment upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	

Pagkatapos ng modyul na ito, paano mo nakikita ang iyong sarili? Ipaliwanag.

Mamumuhunan

Depositor

Economic Consultant

PALIWANAG:

____
____
____
____

REFLECTIVE JOURNAL

Ang aking mga unang ideya tungkol sa aralin	Ang mga bagong ideya na natutunan ko mula sa aralin
Ang mga ideya na may pagkakatulad mula sa aking nalalaman at mga bagong nalaman mula sa aralin	
Ang pinakamahalagang bagay na natutunan ko at handa kong ibahagi sa iba ay:	

KATAPUSAN NG PAGLILIPAT

Paano makakatulong ang polisiyang pang ekonomiya sa pagkamit at pagpanatili ng matatag at malagong pambansang ekonomiya?

Sa bahaging ito ng modyul ay nakagawa ka ng panayam tungkol sa mga paraan paano makagawa ng polisiyang pang ekonomika.
Paano mo ilalarawan ang pangwakas na gawain?
Paano nakatulong ang paggawa ng mga polisiya sa kasalukuyang panahon?
Kung may katanungan at paglilinaw sa paksang ito gamitin ang discussion forum ng modyul.
Binabati kita dahil natapos mo na ang araling ito.
Bago ka magpatuloy sa susunod na aralin kailangan mong sagutan ang Post-Test.

PANGHULING PAGTATAYA

Binabati kita! Narating mo na ang bahagi ng modyul na tatayain ang iyong nalalaman sa araling ito. I-klik ang titik ng iyong napiling sagot. Makikita mo lamang ang kabuuan ng iyong nakuhang iskor pagkatapos mong masagutan ang lahat ng aytem. Kung mataas ang iyong makukuhang iskor at makakapasa ka, magpapatuloy ka sa susunod na modyul. Subalit kung ang iyong nakuhang iskor ay mababa sa hinahangad na lebel, ikaw ay kinakailangang bumalik at kunin ulit ang modyul na ito.

Basahing mabuti ang mga sumusunod na tanong. I-klik ang titik ng wastong sagot.

(A) 1. Ilang bahagi ng mga deposito ang dapat ipautang ng bangko alinsunod sa patakaran ng Bangko Sentral ng Pilipinas?
a. Kalahati
b. Isang kapat
c. Tatlong kapat
d. Buo

(A) 2. Ito ang kabuuang produkto at serbisyo na naiprodyus sa bansa ng Pilipinas
a. GNP
b. GDP
c. GNP Per Capita
d. Nominal GNP

(A) 3. Dito ay mapapabilang ang gastusin sa mga sa mga gawain ng pamahalaan tulad ng pagpapatakbo ng local na pamahalaan

a. Debt
b. Economic Services
c. Social Services
d. General Public Services

(A) 4. Alin sa mga sumusunod ang dahilan ng pagkakaroon ng implasyon?
a. Pagtaas ng interest rate sa mga deposito
b. Pagpapatupad ng tight money policy
c. Pagdami ng pera sa sirkulasyon
d. Pagtaas ng rediscounting rate

(A)5. Suriin ang flow chart sa ibaba:

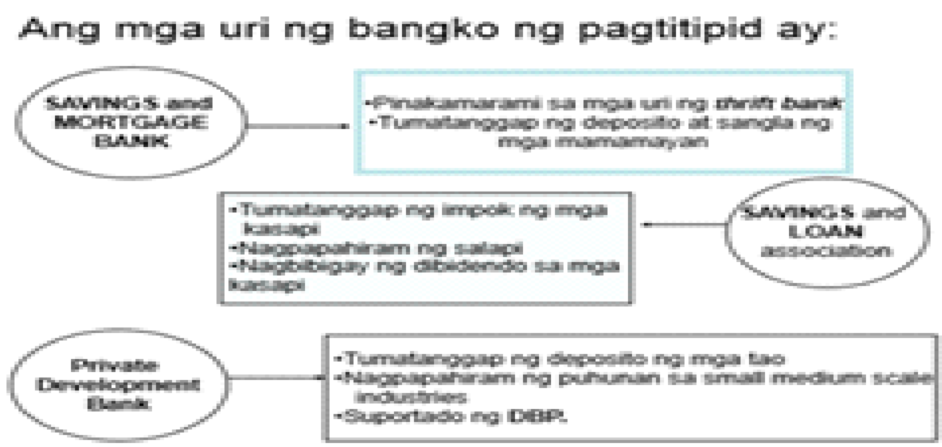

Ano ang nais nitong ipakahulugan
e. May iba't ibang uri ng bangko ng pagtitipid na may natatanging katangian.
f. Ang mga uri ng bangko ng pagtitipid ay malayang gumawa ng sariling patakarang pananalapi.
g. Ang mga uri ng bangko ng pagtitipid ay may pare-parehong katangian.
h. Ang mga uri ng bangko ay hindi sumusunod sa patakaran ng Bangko Sentral ng Pilipinas

(A) 6. Suriing mabuti ang diagram sa ibaba.
http://i1.ytimg.com/vi/zXSr4pqvIn8/hqdefault.jpg

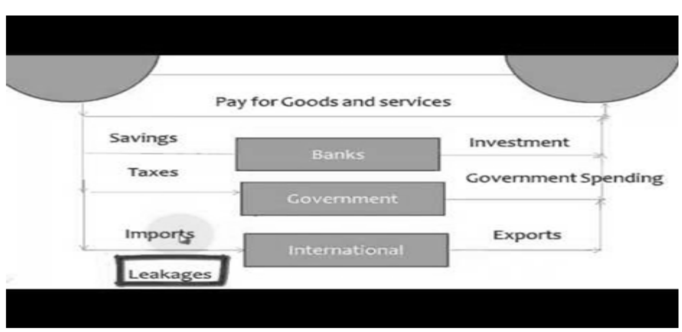

Batay sa diagram, ano ang posibleng resulta ng maramihang importasyon sa ekonomiya?
a. Pagtaas ng halaga ng bilihin.
b. Tataas ang babayarang buwis at magigipit ang tao
c. Tatamlay ang bentahan ng mga kalakal ng mga lokal na prodyuser
d. Maraming mabibiling bagong gadgets.

(A) 7. Suriing mabuti ang diagram.

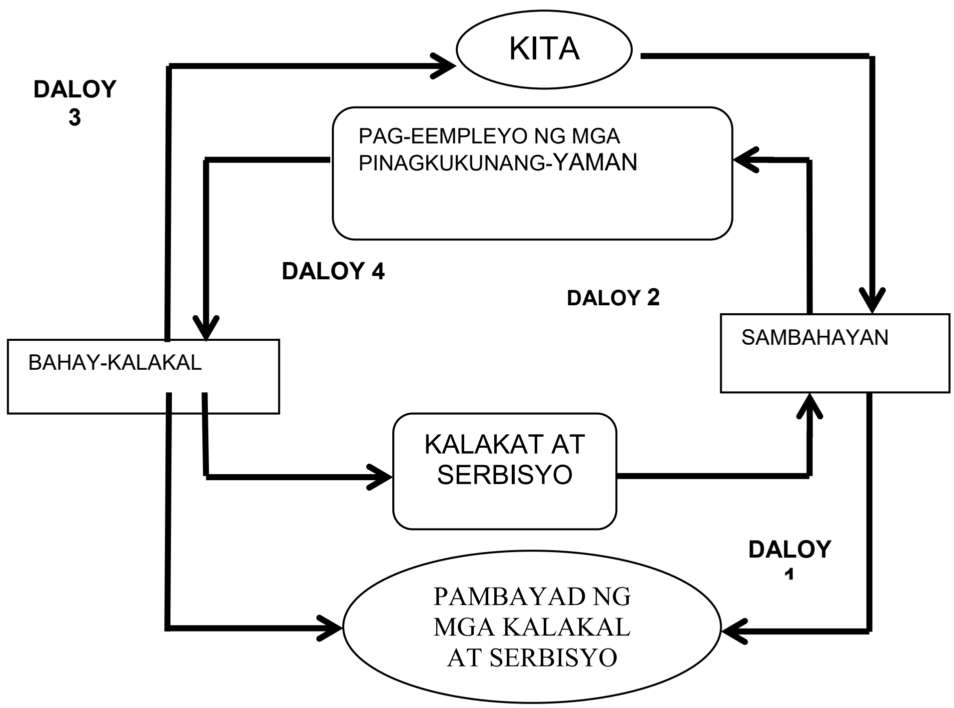

Batay sa diagram, ano ang ipinapakita sa daloy # 3?

a. Pagproseso ng bahay –kalakal ng produkto.
b. Pagbayad ng bahay kalakal ng kita sa sambahayan.
c. Pagbenta ng sambahayan ng produkto sa bahay-kalakal
d. Pagbigay ng samabahayan ng lakas paggawa sa bahay-kalakal

(A) 8. Panoorin ang video na pinamagatang, "The Truth about Savings and Consumption"(http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65). Base sa video na pinanood, alin ang nakakatulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?
a. Pag-iimpok gamit ang piggy bank
b. Pagkokonsumo
c. Koordinasyon ng pag-iimpok og pagkonsumo
d. Pangungutang

(M) 9. Paano nagiging epektibo ang mga institusyong pananalapi sa paglikom sa ekonomiya ng bansa?
a. Nagkakaroon ng disekilibriyo sa kakulangan ng naimpok.
b. Nawawalan ng trabaho ang iba't ibang sangkap ng produksiyon.
c. Nagkakaroon ng implasyon.
d. Nagagamit sa pangangapital ang perang naimpok.

(M) 10. Suriin ang datos na pinapakita sa talahanayan.

INDUSTRY/INDUSTRY GROUP		**Q2 2010**		**Q2 2011**		**Pagtaas (%)**
a. Agrikultura	a.	245,273	a.	288,874	a.	17.8
b. Industriya	b.	741,617	b.	765,217	b.	3.2
c. Serbisyo o Paglilingkod	c.	1,258,907	c.	1,377,527	c.	9.4
GROSS DOMESTIC PRODUCT	d.	2,245,797	d	2,431,618	d.	8.3

Alin sa mga sumusunod ang tama batay sa datos?
a. Pinakamataas ang kita ng agrikultura kumpara sa iba pang sector ng taong 2010.
b. Pangalawa ang industriya sa mga sector na may pina-kamababang kita noong 2011.
c. Pinaka-mababa ang kita ng sector ng serbisyo o paglilingkod.
d. Lahat ay mali.

(M) 11. Paano nakapagdudulot ng implasyon ang pagtaas ng sahod ng mga manggawa?
a. nagdudulot ito ng pagtaas ng pambansang kita
b. dumadami ang namumuhunan
c. nalulugi ang mga negosyante
d. tumataas ang kakayahan ng mga manggawa na bumili ng mga produkto*

(M) 12. Basahin at unawain ang artikulo na pinamagatang Saving up for the Future (http://research.bworldonline.com/popular-economics/story.php?id=52&title=Saving-up-for-the-future)

Ayon sa artikulo, paano nakakatulong ang ipon ng mga sambahayan sa paglago ng pambansang ekonomiya?
a. Ang ipon ng sambahayan ay magagamit bilang pambayad utang ng bansa
b. Ang ipon mula sa sambahayan ay magagamit bilang capital sa pagtayo at pag asenso ng mga negosyo
c. Ang ipon ng sambahayan ay magdudulot ng karagdagang buwis
d. Ang perang naipon ay hindi gagamitin sa pagkokonsumo

(M) 13. Suriing mabuti ang impormasyon sa ibaba.

External debt: $74.87 billion (31 December 2012 est.)
$76.04 billion (31 December 2011 est.)
Definition: This entry gives the total public and private debt owed to nonresidents repayable in foreign currency, goods, or services. These figures are calculated on an exchange rate basis, i.e., not in purchasing power parity (PPP) terms.
http://www.indexmundi.com/philippines/debt_external.html utang Panlabas ng Pilipinas

Bilang mamamayan, ano ang nais iparating ng datos ng utang ng Pilipinas?
a. Ito ang dahilan kung bakit ang Pilipinas ay mayamng bansa.
b. Ito ang dahilan kung bakit ang Pilipinas ay mahirap na bansa.
c. Ito ang dahilan ng pagiging sikat ng Pilipinas.
d. Ito ang dahilan kung bakit nagingibang bansa ang mga Pilipino.

(M) 14. Ang pag-iimpok at pamumuhunan ba ay isang sakripisyong pinansiyal?
a. Oo, dahil nagtitipid para makapag-impok.
b. Oo, dahil hindi nabibili ang mga luho.
c. Hindi, dahil ang totoong sakripisyo ay ang pagkakaraoon ng utang at wala man lang naimpok.
d. Hindi, dahil ang pag-iimpok at pamumuhunan ay pansamantala lamang.

(T)15. Basahing mabuti ang blog sa ibaba

Malaking babala sa sambayanang Pilipino ang pagtaas ng presyo ng langis, lalo na't kasunod kasunod nito ay ang babala rin ng paglobo ng presyo ng mga bilihin at pagtaas ng singil ng pasahe. ngunit ano nga ba ang pangunahing sanhi sa nasabing suliranin nakinakaharap ngayon ng bawat Pilipino sa ating bansa?

Ayon sa isang gabay na pagtalakay na inilabas ng Anakbayan, Nobyembre 2007 na ang sanhi ng pagtaas ng presyo ng langis sa pandaigdigang pamilihan ay "dahil sa patuloy ang ispekulasyon o pagmanipula ng presyo, kaya tumataas ang presyo ng langis sa buong mundo. at ang sinasabing dahilan ng mga Oil Companies sa pagtaas ng presyo ay dahil sa sobrang kapos ang produksyon sa mundo kaya tumataas ang presyo nito. Pero ang nagsusuplay ng pinakamalaking langis(55%) sa mundo- ang OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries) ay nagsasabing hindi totoo sapagkat may sapat na produksyon at suplay kaya hindi maaring magkulang ang langis".

Maaring malaking dagok na naman ang ekonomikong suliranin na ito sa ating bansa.

By: Leziel G. Jardio

http://kapit-ossalife.blogspot.com/

Bilang isang jeepeney operator, paano mo tutugunan ang pagtaas ng presyo ng langis?
a. Bumili ng mas maraming dyip na pampasada upang makatipid.
b. Magwelga araw-araw sa kalye upang tumutol sa pagtaas ng langis.
c. Humingi ng dayalogo sa kinauukulan upang pag-usapan ang isyu.
d. Itigil ang pamamasada ng mga dyip na pagmamay-ari.

(T) 16. Suriin ang diagram sa ibaba.

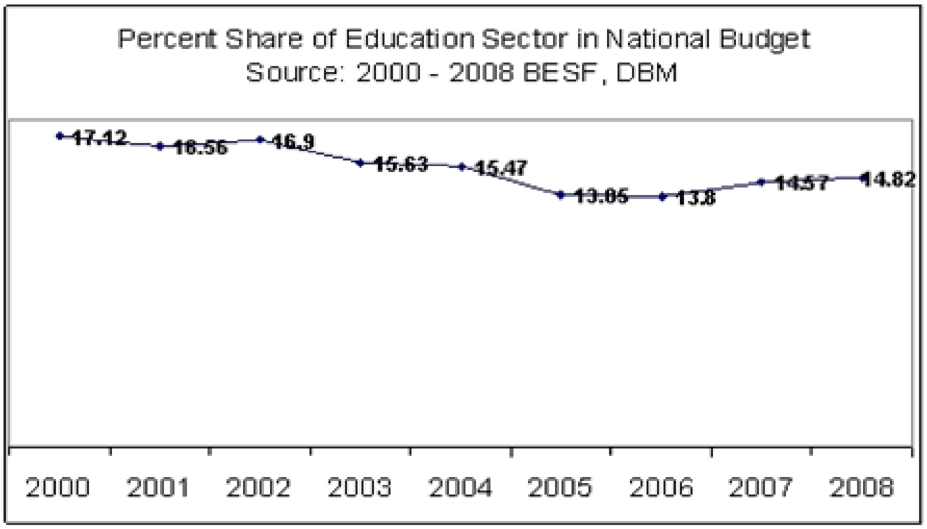

Bilang DepEd ng Special Projects Coordinator, ikaw ay naatasang makipag-ugnayan sa TESDA, CHED at DOLE upang magsagawa ng mga hakbang tungo sa pagpapagaan ng magiging epekto ng sitwasyong inilalarawan sa grap. Alin sa mga ito ang programang imumungkahi mo sa mga ahensya?
a. Bantay Trabahong Sigurado
b. Iskolar-Trabaho Diretso Program
c. Negosyo One-step Process
d. Operation Price Watch

(T) 17. Nanalo ang iyong kaibigan ng isang milyon mula sa isang talent show na sinalihan nito. Humihingi siya ng payo kung papaano niya mapalago ang pera, ano ang iyong maimumungkahi?
a. Ideposito ang pera sa isang savings account
b. Magtayo ng sari-sari store
c. Ilagay ang pera sa kaban at itago ito sa isang ligtas na lugar
d. Mamuhunan sa stock market, mutual funds at life insurance

(T) 18. Napag-alaman mo na ang inflation rate ay tataas ng 10%, bilang board member ng Bangko Sentral ng Pilipinas, ano ang iyong maipapayo?
a. Dagdagan ang pera sa sirkulasyon

b. Babaan ang interest rate sa mga deposito
c. Taasan ang interest rate ng mga treasury bonds, bills at notes
d. Taasan ang interest rate sa mga loans

(T) 19. Basahing mabuti ang sitwasyon sa ibaba:

> The recent credit crunch in China is due to PBOC’s (People's Bank of China) or China's Central Bank refusal to act as the lender of last resort so as to help banks to get out from their financial mess. It also demonstrates that Central bank is willing to allow market forces to play a bigger role in the daily operations of the banks. This also means that banks will have to be on their own since PBOC has indicated that it will not be bailing them out anytime soon. As a result banks will have no choice but to be more conservative in their lending policies
> http://www.marketoracle.co.uk/Article43892.html

Kung ikaw ang manager ng bangko sa China, ano ang gagawain mong kalutasan sa problema:
a. Hahayaang mabankrupt ang bangko.
b. Ipatalastas ang problema ng bangko sa pahayagan.
c. Singilin ang mga taong may utang sa bangko at bigyan ng ultimatum.
d. Magresign sa pwesto upang maiwasan ang problema.

(T) 20. Sa panahon ng mga kalamidad gaya ng bagyo at lindol, inaasahan na tataas ang presyo ng mga bilihin. Kung ikaw ang economic adviser ng mayor ng nasalantang lugar, anong hakbang ang iyong maimumungkahi upang maiwasan ang matinding epekto ng implasyon?
a. magkakaroon ng price monitoring ang DTI at magbigay ng karampatang parusa sa mga lalabag
b. pagbawalan ang mga negosyante na magbenta ng mga produkto at serbisyo
c. mangasiwaan ng mabuti ang distribusyon ng mga relief goods
d. pautangin ang mga biktima ng kalamidad

GLOSARYO NG MGA TERMINO NA GINAMIT SA MODYUL

Average Propensity to Consume. Ito ay tumatalakay sa relasyon ng pagkonsumo ng tao sa bawat porsyento ng kabuuang kita. C/Y ay magiging daan upang malaman ang gagastusin ng sambahayan sa pagkonsumo.

Average Propensity to Save. Ito ay nagpapaliwanag ukol sa relasyon ng pag-iimpok sa porsyento ng kita

Consumer Price Index. Tanda ng pagbabago ng kabuuang presyo ng isang basket ng mga produkto at serbisyo na karaniwang binibili ng isang sambahayan (household) sa isang taon kumpara sa presyo nito sa itinakdang taon (base year)

Implasyon. Tumutukoy sa pagtaas ng pangkalahatang presyo sa pagdaan ng panahon

Marginal Propensity to Consume. Ito ay bahagi ng karagdagang kita na ginagamit sa pagkonsumo kaysa iniinmpok

Marginal Propensity to Save. Ito ay bahagi ng karagdagang kita na ginagamit sa pag iimpok kaysa kinokonsumo

TALASANGGUNIAN AT MGA WEBSITE NA GINAMIT SA MODYUL

"The Truth about Savings and Consumption"
http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65

Money Personalities:
http://www.youtube.com/watch?v=0kkszpQtQqQ
Saving up for the future (http://research.bworldonline.com/popular-economics/story.php?id=52&title=Saving-up-for-the-future)

How consumer spending helps the economy (http://www.philretailers.com/index.php?option=com_content&view=article&id=33%3Ahow-consumer-spending-helps-the-economy&Itemid=19)

Propensities to Consume and Save
http://www.youtube.com/watch?v=OIH-0EZeFEI

Consumer Price Index
http://www.bles.dole.gov.ph/PUBLICATIONS/EasyStat/2_CPI.pdf

Causes and Effects of Inflation
http://www.mysmp.com/bonds/inflation.html

"Phl inflation in Dec. hits 2-year high"
http://www.philstar.com/business/2014/01/07/1276348/phl-inflation-dec

Aralin 3: Patakarang Piskal

☑ Panimula at mga Pokus na Tanong

Paano kaya kung ikaw ay naging ekonomista, magagawa mo kayang paunlarin ang pamumuhay ng iyong kapwa at ng ating bansa? Ang usapin tungkol sa paglago ng ekonomiya ay hindi lang para sa mga ekonomista at negosyante. Ikaw bilang mag-aaral ay maari ring makatulong.

Sa modyul na ito, inaasahang naipamamalas mo ang pag-unawa sa mga pangunahing kaalaman tungkol sa pambansang ekonomiya bilang kabahagi sa pagpapabuti ng pamumuhay ng kapwa mamamayan tungo sa pambansang kaunlaran.Sasagutin mo rin ang katanungang ito: ***Paano makakamit ang isang matatag na ekonomiya?***

☑ SAKLAW NG MODYUL

Ang modyul na ito ay naglalaman ng mga sumusunod na aralin:

Aralin Blg.	Pamagat	Masusuri mo ang mga katanungang ito sa pagkuha sa sumusunod na aralin :
3	Patakarang Piskal	• Naipapaliwanag ang layunin ng patakarang piskal • Napapahalagahan ang papel na ginagampanan ng pamahalaan kaugnay ng mga patakarang piskal na ipinapatupad nito • Nasusuri ang badyet at ang kalakaran ng paggasta ng pamahalaan. (K) • Nakababalikat ng pananagutan bilang mamamayan sa wastong pagbabayad ng buwis. (P/SK) • Nauugnay ang mga epekto ng patakarang piskal sa katatagan ng pambansang ekonomiya. (P/SK)

☑ CONCEPT MAP NG MODYUL

Ito ang simpleng *concept map* ng mga araling tatalakayin sa modyul na ito.

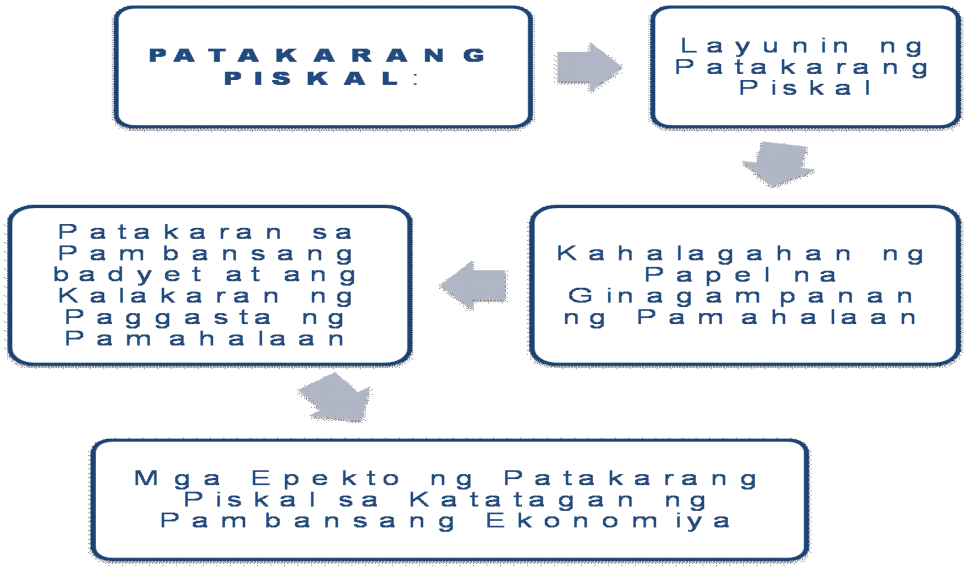

<u>Inaasahang mga Kasanayan</u>

Upang mahusay na masagutan ang modyul at malinang nang lubos ang iyong pag-unawa, kinakailangang tandaan at gawin mo ang mga sumusunod:

11. Nakapagsasaliksik ng mga datos.
12. Napapahalagahan ang bahaging ginampanan ng mga sector sa ekonomiya.
13. Nakagagawa ng mga grapikong pantulong sa pag-unawa
14. Nakapagpapaliwanag ng mga datos
15. Nakagagawa ng paglalarawan ng ekonomiya.
16. Nakagagamit ng mga materyales mula sa teknolohiya.
17. Nakapagsusuri ng mga dokumento.
18. Nakabubuo ng konseptong mapa.
19. Nakikilahok sa pangkatang talakayan.
20. Nakalilikha ng mga alternatibong sitwasyon.

PANIMULANG PAGTATAYA

Alamin natin ngayon kung may kaalaman ka sa araling tatalakayin sa pamamagitan ng pagsagot sa panimulang pagtataya. I-klik lamang ang titik ng wastong sagot at sagutan lahat ang mga tanong. Pagkatapos ay makikita mo ang nakuha mong iskor. Tandaan mo ang mga aytem at mga tanong na hindi mo nasagot. Malalaman mo ang wastong sagot habang pinag-aaralan mo ang modyul na ito.

Kung handa ka na, i-klik ang SIMULA.

Basahing mabuti ang mga sumusunod na tanong, I-klik ang titik ng wastong sagot.

A

1. Ito ang anumang bagay na ginagamit at tinatanggap bilang pamagitan sa mga transaksiyong pangkabuhayan sa isang ekonomiya.
   a. Inflation
   b. Salapi
   c. Barter system
   d. bonds

2. Ang pagsukat ng GNP sa pamamagitan ng pagsasama-sama ng mga gastusin ng bawat sektor.
   a. industrial origin — c. income approach
   b. expenditure approach — d. nominal GNP

3. Ang paikot na daloy ng produkto at serbisyo ay ginagamit upang maipakita ang
   a. salaping tinatanggap ng pamahalaan
   b. palitan ng produkto sa payak na paraan
   c. ugnayan ng sambahayan at bahay-kalakal
   d. ugnayan ng konsyumer at supplier

4. Ang pamahalaan ay nangungulekta ng buwis upang may panggastos sa mga proyekto at programa. Maibibigay lamang ito kung naaprubahan ng presidente at ito'y tatawaging..
   a. Budget
   b. Blue print
   c. Budget for fiscal Year
   d. General Appropriations Act

5. Kung ang disposable income ng pamilya ay tumaas mula 40,000 pesos hanggang 42,000 pesos kada buwan pesos, at ang kanilng konsumo ay

tumaas mula 38,000 pesos hanggang 39,600 pesos buwan, ano ang ibig sabihin nito?

a. average propensity to consume ay 0.8.
b. average propensity to save ay 0.8.
c. marginal propensity to consume ay 0.8.
d. marginal propensity to save ay 0.8.

A 6. Paano pinapanatili ng Bangko Sentral ang halaga ng piso sa pandaigdigang kalakalan?

a. Kapag mataas ang demand, ang BSP ay patataasin ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
b. Kapag mataas ang demand, ang BSP ay pababain ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
c. Kapag mataas ang suplay, ang BSP ay patataasin ang palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.
d. Kapag mataas ang suplay, ang BSP ay walang gagawing hakbang sa palitan ng dayuhang salapi kumpara sa piso.

7. Suriing Mabuti and diagram

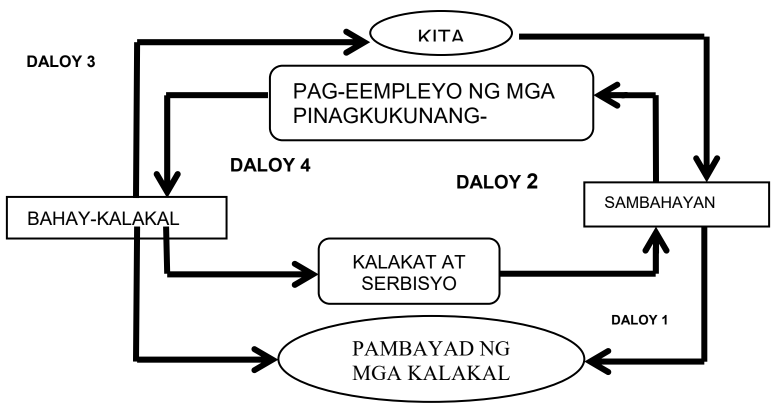

Batay sa diagram 1, ano ang ipinapakita sa daloy # 3?

a. Pagproseso ng bahay –kalakal ng produkto.
b. Pagbayad ng bahay kalakal ng kita sa sambahayan.
c. Pagbenta ng sambahayan ng produkto sa bahay-kalakal
d. Pagbigay ng samabahayan ng lakas paggawa sa bahay-kalakal

8. Panoorin ang video na pinamagatang, "The Truth about Savings and Consumption"(http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65). Base sa video na pinanood, alin ang nakakatulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?
   a. Pag-iimpok gamit ang piggy bank
   b. Pagkokonsumo
   c. Koordinasyon ng pag-iimpok og pagkonsumo
   d. Pangungutang

9. Bilang mamimili, ano ang maaring mong gawin upang maiwasahan ang paglala ng implasyon?
   a. Humingi ng dagdag na allowance mula sa iyong mga magulang
   b. Gastahin ang naipong pera
   c. Ilagay ang naipong pera sa banko
   d. Bumili ng maraming product

M 10. Paano nakatutulong sa pambansang kaunlaran ang mga sektor ng ekonomiya?
   a. Ang maayos na ugnayan ng mga sektor ng ekonomiya ay nagreresulta sa maunlad na pamumuhay ng mamamayan tungo sa pambansang kaunlaran.
   b. Ang sigalot ng sektor ng agrikultura at industriya ay nagdudulot ng problemang pananalapi.
   c. Ang pandaigdigang kalakalan ay walang naitutulong sap ag-unald ng ekonomiya ng isang bansa.
   d. Walang papel na ginagampanan ang gobyerno sa pagkamit ng pambansang kaunlaran.

11. Suriing mabuti ang mga diagram sa ibaba.

Diagram 2: GROSS NATIONAL INCOME AND GROSS DOMESTIC PRODUCT BY INDUSTRY:

INDUSTRY/INDUSTRY GROUP	2003
a. Agrikultura	245,273
b. Industriya	741,617
c. Serbisyo o Paglilingkod	1,258,907
GROSS DOMESTIC PRODUCT	2,245,797

Diagram 3: Loans Granted by Commercial Banks According to Economic Activities

69. Economic Activity	70. 2003
. Agrikultura, Fisheries, Forestry	72. 5.3
. Mining, quarrying	74. 0.9
. Manufacturing	76. 24.7
. Electricity,Gas and Water	78. 4.3
. Construction	80. 2.4
. Wholesale & Retail Trade,Transportation	82. 14.2
. Communication & Storage	84. 5.2
. Finance,Real Estate & Business Services	86. 26.7
. Community,Social,Personal Services	88. 16.2

Sa diyagram 2 ay ipinapakita ang GDP sa taong sa 2003 gamit ang pamamarang industriyal. . Alin sa mga sumusunod ang tama batay sa datos?

a. Pinakamataas ang kita ng agrikultura kumpara sa iba pang sector.
b. Pangalawa ang industriya sa mga sector na may pina-kamababang kita
c. Mababa ang kita ng sector ng serbisyo o paglilingkod.
d. Mas mataas ang kontribuyon ng industriya kumpara sa serbisyo

12. Suriin ang diyagram 2 at 3. Alin sa mga sumusunod ang dahilan sa pangyayaring naipakita sa datos sa diagram 2?
    a. Mababa ang kontribusyon ng sektor ng agrikultura dahil sa kakulangan sa capital.
    b. Mataas ang kontribusyon ng sector ng industriya dahil sa matataas na sahod ng manggagawa.
    c. Mababa ang kontribusyon ng sector ng sebisyo dahil nakatuon sa pagnenegosyo ang pautang ng bangko.
    d. Mas mataas ang kita ng agrikultura kumpara sa industriya dahil kakaunti lamang ang lupang sakahan.

13. Basahin ang mga artikulo at sagutin ang tanong sa ibaba
    Article 1: Household Saving Rates
    http://www.gfmag.com/tools/global-database/economic-data/12065-household-saving-rates.html#axzz2pPUTUN00

Article 2: International Saving Rates
http://www.economicshelp.org/blog/3132/economics/international-saving-rates/
Article 3: 10 Countries Where Consumer Spending Could Explode
http://www.businessinsider.com/10-countries-ranked-by-savings-rate-2011-06#

13. Ayon sa mga artikulo, paano makakamit at mapanatili ang isang matatag at malagong pambansang ekonomiya?
    a. Malaking bahagi ng kita ay gagamitin sa pagkokonsumo upang sumigla ang ekonomiya
    b. Malaking bahagi ng kita ay gagamitn sa pag iipon sa bangko upang ito ay magamit ng mga negosyante sa paglago ng mga negosyo
    c. Ubusin ang kita sa pagkokonsumo, walang ipon
    d. Uutang sa mga lending companies para matugunan ang mga pangunahing pangangailangn

14. Ang pamumuhunan ba ay gaya ng pagsusugal na laging talo?
    a. Oo, dahil nakataya ang pera ng isang tao.
    b. Oo, dahil ang namumuhunan tulad sa isang sugal ay pakikipagsapalaran.
    c. Hindi, dahil sa likod ng panganib sa bandang huli ay pabor ito sa namumuhunan.
    d. Hindi, dahil walang koneksiyon ang sugal sa pamumuhunan.

T 15. Basahing mabuti ang artikulo sa ibaba:

Noong ika-20 ng buwang ito, nadagdagan nang 600 Chinese yuan o RMB bawat tonelada o 44 cents kada litro ang presyo ng diesel at gasoline ng Tsina. Ito ang ikalawang beses na nagtaas ang presyo ng petrolyo sa taong 2012. Noong ika-8 ng nagdaang Pebrero, tumaas na nang 300 RMB bawat tonelada ang presyo ng petrolyo sa Tsina.

Kaugnay ng pagtaas ng presyo ng petrolyo, ipinahayag ng Pambansang Komisyon ng Pag-unlad at Reporma ng Tsina na ang kapasiyahang ito ay dulot ng mabilis na paglaki ng presyo ng mga petrolyo sa pamilihang pandaigdig. Dahil sapul nang unang beses na pataasin ang presyo ng mga petrolyo sa Tsina, hanggang sa kasalukuyan, ang bahagdan ng paglaki ng presyo nito ay lumampas sa 10%.

Nitong ilang taong nakalipas, kasunod ng mabilis na pag-unlad ng Tsina, mabilis ding lumalaki ang konsumo ng petrolyo ng Tsina. Noong 2011, ang bolyum ng konsumo ng petrolyo ay umabot sa 243 milyong tonelada, pero noong 2000, ang bolyum ay umabot lamang sa halos 110 milyong tonelada. Ang proporsyon ng mga inaangkat na petrolyo sa bolyum ng konsumo ay umabot sa 56% sa taong 2011 mula sa 30% sa taong 2000.

http://filipino.cri.cn/321/2012/03/26/2s109104.htm

Bilang isang ekonomista, ano ang pinakamabisang aksiyon upang makatutulong sa problema ng mabilis na pagkonsumo ng petrolyo?
a. Gumawa ng isang reaksiyong papel na tatalakay sa mga industriyang gumagamit ng petrolyo.
b. Gumawa ng isang action plan na naglalayong makatipid sa pagkonsumo ng petrolyo.
c. Gumawa ng isang video na nagpapakita ng pagkonsumo ng petrolyo.
d. Gumawa ng blog ukol sa petrolyo.

16. Ikaw ang Chair ng Committee on Ways and Means ng isang lokal na pamahaalaan at naiulat ng iyong secretary ang sitwasyong naipakita sa Diyagram 2 at 3. Kinausap ka ng Mayor at nais nya na pag-aralan mo ang sitwasyon at inaasahan niya na magbibigay ka ng iyong mungkahing proyekto para di lumalala ang sitwasyon ng ekonomiya particular sa inyong lungsod. Ano ang imumungkahi mo?
a. Pagpapataw ng panibagong buwis sa sector ng industriya.
b. Pagkalap ng pondo para sa mas malaking pautang sa serbisyo
c. Pagbibigay ng suportang teknikal at pinansyal sa sector ng agrikultura
d. Pagtatalaga ng panibagong administrador sa ahensya ng DAR

17. Ayon sa ulat ng Bangko Sentral ng Pilipinas (as April 2013), 40% ng mga nag iipon sa Pilipinas ay hindi inilalagay ang pera nila sa bangko. Ano ang maimumumglahi mong polisiya upang mahikayat ang mga tao na iimpok ang kanilang kita sa bangko?
a. Taasan ang loan interest
b. Dagdagan ang buwis para sa mga deposito
c. Lakihan ang interest para sa mga deposito
d. Gawing madali at abot-kaya ang pagkakaroon ng bank account

18. Makikita sa chart sa ibaba ang Pambansang Badyet mula sa taong 2012-2013. Ito ay halaw mula sa http://www.gov.ph/images/uploads/Screen-shot-2012-07-24-at-6.08.45-PM-596x193.png

PARTICULARS	Levels (Php Billion)		Percent Share		Growth
	2012	2013	2012	2013	
Social Services	613.4	698.8	33.8	34.8	13.9
Economic Services	439.0	511.1	24.2	25.5	16.4
General Public Services	320.3	346.1	17.6	17.3	8.0
Debt Service	333.1	333.9	18.3	16.6	0.2
Defense	87.2	89.7	4.8	4.5	2.9
Net Lending	23.0	26.5	1.3	1.3	15.2
Total	**1,816.0**	**2,006.1**	100.0	100.0	10.5

Batay sa datos sa itaas, anong pagbabahagi ng badyet ang imumungkahi mo upang mas maging mayos ang pagpapatakbo ng ekonomiya sa 2014?

a. Ibaba ang gastusin sa net lending
b. Patuloy na pagsuporta sa badyet sa social services
c. Karagdagang badyet sa defense.
d. Pagbabawas sa gastusin sa serbisyong panlipunan.

19. Sa taong 2012 ay nagkaroon ng malaking injection sa ekonomiya bunga ng malaking remittance ng OFW . Upang magkaroon ng ekilibriyo sa daloy ng kita sa ekonomiya, ano ang mainam gawin dito?
a. Magsabatas ng bagong buwis.
b. Itaas ang interes sa pautang ng sa bangko
c. Ipatupad ang price freeze
d. Tumbasan ito ng karagdagang kalakal at serbisyo

20. Sa panahon ng mga kalamidad gaya ng bagyo at lindol, inaasahan na tataas ang presyo ng mga bilihin. Kung ikaw ang economic adviser ng mayor ng nasalantang lugar, anong hakbang ang iyong maimumungkahi upang maiwasan ang matinding epekto ng implasyon?
a. magkakaroon ng price monitoring ang DTI at magbigay ng karampatang parusa sa mga lalabag
b. pagbawalan ang mga negosyante na magbenta ng mga produkto at serbisyo
c. mangasiwaan ng mabuti ang distribusyon ng mga relief goods
d. pautangin ang mga biktima ng kalamidad

PAGTUKLAS

Ang pangangalap ng pondo para sa gastusin ng bansa ay lubhang mahirap kaya nararapat lamang na dumaan sa masusing paghahanda ang badyet. Sa araling ito ay makikita ang istruktura na dinaanan sa paghahanda ng taonang badyet ng pamahalaan at ang kahalagahan ng mga proyektong ito sa pagkamit ng isang matatag na ekonomiya. Simulan natin ang modyul na ito sa pagsusuri sa isang sitwasyon. Sundan mo ang Gawain1.

GAWAIN 1. Proyektong Panlipunan

Basahin ang naging usapan ng mga tauhan sa komiks

Sa tuwing namamasyal kayo sa ating siyudad, aling bahagi nito ang sa palagay ninyo ay kinakailangan pang ayusin?Ano ang mga nais mong programang ipatupad sa lungsod mo?	Kung kayo ang naging Mayor saan ninyo kukunin ang pondo para sa lahat ng ito? Bakit mo naman gagawin ang mga ito?Paano mo ito magagawa?

BEFORE-AFTER CHART

Isulat mo ngayon sa BEFORE na kolum ang nabuong paglalahat mula sa unang Gawain. Sa susunod na mga gawain ay sasagutin mo muli ang tanong na ito at isusulat mo ang iyong nalaman sa AFTER na kolum.

GAWAIN 2. Before and After Chart

.	90. BEFORE	91. AFTER
. Paano ba makakamit at napapanatili ang matatag at malagong pambansang . ekonomiya?	. . . .	.

Katapusang Bahagi ng Pagtuklas

Naibahagi mo kanina ang iyong inisyal o paunang ideya sa mga isyung may kinalaman sa maunlad at matatag na ekonomiya sa pagsagot mo sa Before and After Chart . Aalamin mo ngayon ang naisagot ng iba sa mga katanungan at ang pagkakaiba nito sa sagot mo. Sa gagawing pagkukumpara ay malalaman mo kungang iyong mga ideya ay naangkop sa standard. Matutunan mo rin ang iba pang konsepto na tutulong sa iyo sa pagbuo mo ng Inaasahang proyekto sa hulihan. Ang proyekto ay may kinalaman sa pagbuo ng isang patakarang pang-ekonomiya. Simulan natin ito sa susunod na Gawain.

Napansin natin na ang mga komunidad ay may pangangailangan at ito ay matutugunan lamang kung may pondo. Paano kaya ang pamamaraan na ginagawa ng pamahalaan upang makalikom ng pondo ?

GAWAIN 3. **Bakit May Buwis?**

Alamin mo sa website na ito ang mga dahilan ng pagbubuwis.
http://www.rappler.com/business/economy-watch/52464-why-do-we-pay-taxes

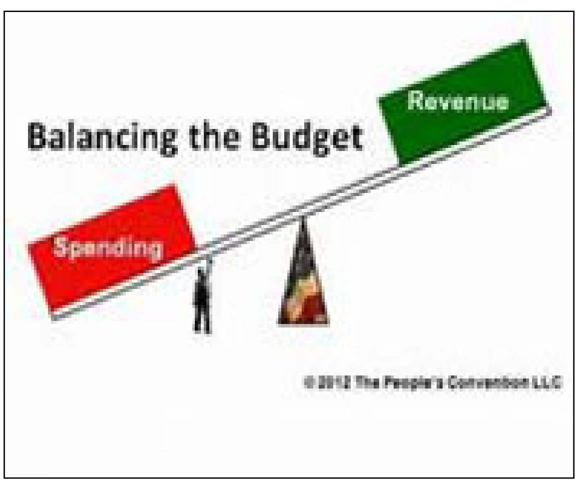

1. Ano ang nakalagay sa timbangan?

2. Ano ang ginagawa ng lalake?

3. Bakit mahalagang maging pantay ang timbangan?

4. Paano makakatulong ang ganitong hakbang upang makamit ang isang matatag na ekonomiya ?

Ang buwis ay itinuturing na kontribusyon ng mga mamayan para sa mga proyekto at programa ng pamahalaan. Upang malaman natin kung anu-ano pa ang mga paraan ng paglikom ng pondo ay sundan ang susunod na gawain.

GAWAIN 4. Tax and Non-tax

Suriin ang website na ito na nagpapakita ng pinagkukunan ng pondo ng pamahalaan:
http://www.bir.gov.ph/taxinfo/taxinfo.htm
Ito ay ang opisyal na website ng BIR at nagbibigay ito ng impormasyon tungkol sa mga buwis.

Subukan mong sagutin ang pagsasanay sa ibaba. Itapat lamang ang salita sa angkop na deskripsyon:

Sagot	Hanay A.	Hanay B.
_________	1.	a.
_________	2.	b.
_________	3.	c.
_________	4.	d.
	5.	e.

1. Anu-ano ang mga buwis na kinukolekta sa Pilipinas?
2. Kanino ito kalimitang ipinapataw?

Matapos mong malaman ang mga uri ng buwis ay alamin mo kung ano ang reaksyon ng mga manggagawa at maging ng iyong mga magulang sa mga buwis na ito.

GAWAIN 5. Hebigat

Suriin ang ipinapakitang larawan at punan ng tamang sagot ang mga bilog.

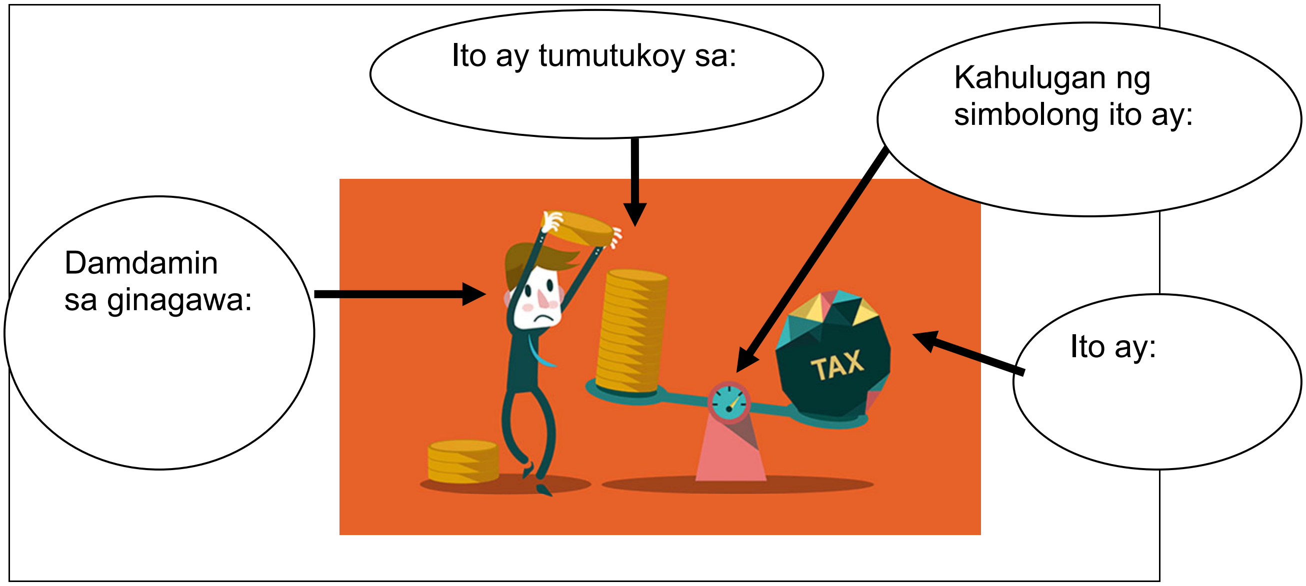

Pamprosesong tanong:

1. Ano ang papel ng tao na nasa dulo?
2. Makakaya ba ng lalake na maging pantay ang timbang? Paano?
3. Kapag naging pantay ang dalawa, paano ito makakatulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?

Ang pagbabayad ng buwis ay itinuturing ng karamihan at posibleng pati na rin ng iyong mga magulang na pabigat, bakit kaya? Alamin mo sa susunod na gawain ang pamamaraan ng pagtatakda ng buwis.

GAWAIN 6. Buwis sa Kita

Suriin ang website na Ito na nagpapakita ng paraan sa pagkompyut ng buwis
http://www.rappler.com/business/52999-what-to-consider-computing-income-tax

Ito ay isang on-line calculator para ma kompyut ang buwis
http://www.rappler.com/business/53216-income-tax-calculator?gclid=COXtteiJqr0CFbFV4godAAMAQA

Pamprosesong tanong:

1. Anu-ano ang mga impormasyon na kinakailangang malaman para makompyut ang buwis?
2. Mahalaga ba ang mga datos o impormasyong ito? Bakit?

3. Paano makakatulong sa iyong mga magulang at iba pang kamag-anak ang pagkakaroon ng ganitong kaalaman tungkol sa pagbubuwis?
4. Paano makakatulong ang hakbang na ito sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?

Nalaman natin na ang pondo ng pamahalaan ay may maraming buwis na kinukolekta at hindi lahat ng mamamayang Pilipino pati ang iyong mga magulang ay natutuwa rito dahil sa malaking kabawasan ito sa kita . Alam mo ba na ikaw bilang estudyante ay nagbabayad rin ng buwis? Ngayon ay ating tingnan mo ang isang pang halimbawa ng sinasabing di-tuwirang buwis.

GAWAIN 7. Ang Value Added Tax

Suriin mo ang mga sumusunod na artikulo tungkol sa VAT at punan ang Frayers-Model.

Mga flyers at babasahin tungkol sa VAT mula sa Department of Labor and Energy:
1. https://www.doe.gov.ph/energy-faqs
2. https://www.doe.gov.ph/doe_files/pdf/Researchers_Downloable_Files/Brochures/Madalas_na_Katanungan_sa_RVAT_ng_Petrolyo.pdf

Mga artikulo sa balita tungkol sa epekto ng VAT:
3. http://www.abante-tonite.com/issue/jan0314/news_story01.htm#.VAPIoqM8XFo
4. http://www.remate.ph/2014/01/vat-sa-kuryente-ipinatatanggal-na/

Punan mo ngayon ang Freyer's Model ng Angkop ng Impormasyon batay sa binasa.

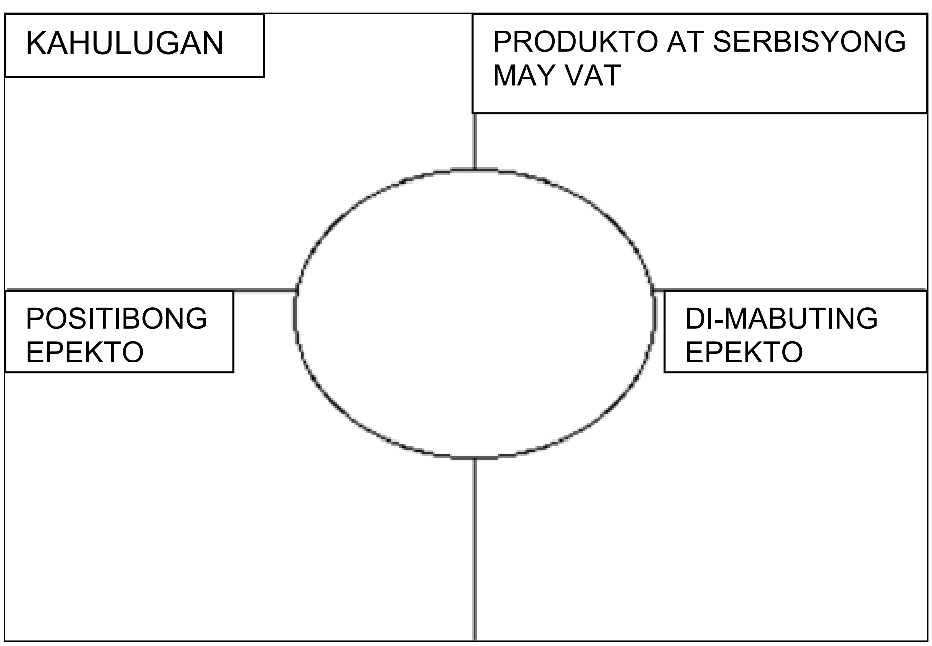

Pamprosesong tanong:

1. Ang bigas ba ay pinapatawan ng VAT? Bakit? Suportahan ang iyong sagot batay sa binasa.
2. Bakit nagkaroon ng ganitong pagbubuwis?
3. Paano makakaapekto ang pagpapataw ng VAT sa inyo bilang mag-aaral? Sa iyong mga magulang?
4. Paano kung ayaw nan g mamamayan na magbayad ng VAT at iba pang buwis, paano ito makakaapekto ?

GAWAIN 8. Review Quiz

Subukan mong gawin ang quiz na ito:
http://www.proprofs.com/quiz-school/story.php?title=globalisasyon-buwis-pambansang-badyet-at-paikot-na-daloy

Matapos mong malaman ang tungkol sa mga buwis, ano ang nabubuo mong paglalahat tungkol sa usapin ng buwis? Gawin mo ngayon ang susunod na aktibiti.

GAWAIN 9. OPINYONISTA

Buksan mo ang http://blurtopia.com/, mag-sign up at ipahayag ang iyong opinyon rito tungkol sa usapin ng pagbubuwis sa Pilipinas.

Panuto sa blurtopia.com 1. Pag-isipang mabuti kung ano ang ipo-post mo. 2. Pumili ng "Blurt Type" This or That, Thumbs Up or Thumbs Down, or Rate 1-5. 3. Tag and Share	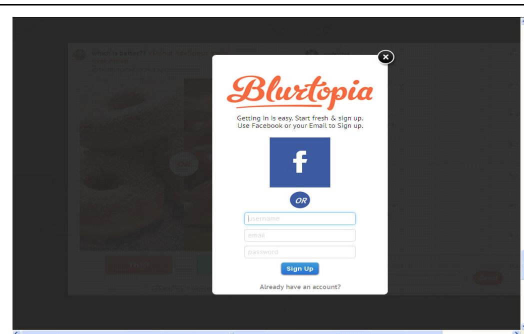

Alam mo ba na kahit sa ibang bansa ay mayroon ring mga reksyon ang mga kabataan tungkol sa pagbubuwis? Suriin mo ang ang pagpapahayag ng kanilang opinyon tungkol rito, sundan ang susunod na Gawain.

GAWAIN 10. Taxed

Paggawa ng reaksyon o pagbubuod sa usapin ng pagbubuwis. Suriin o muna ang ginawang proyekto ng isang mag-aaral tungkol sa buwis sa website na ito: http://fchasen.com/taxday/

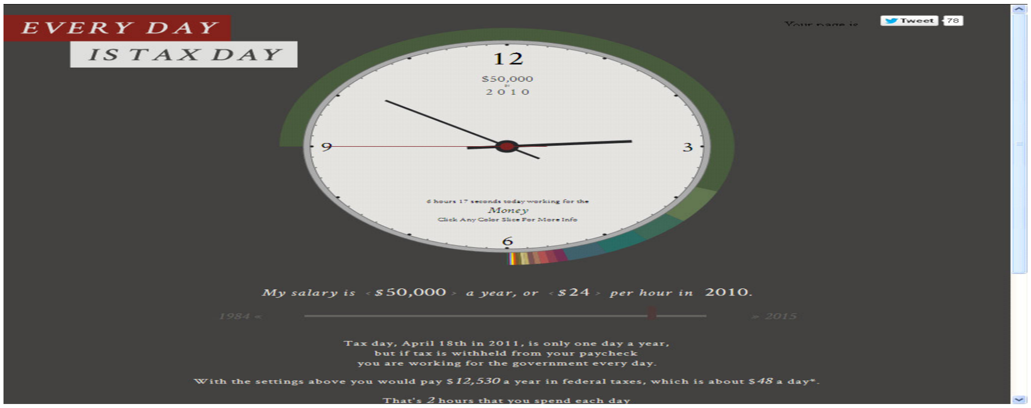

Pamprosesong tanong:

1. Ano ang ipinapakita sa ginawang proyekto?
2. Bakit orasan ang napili ng mga batang hugis at sombolo ng kanilang opinyon?

Worksheet 4. Exit Ticket
Sagutin ang mga tanong at isulat ang inyong sagot sa exit tiket.

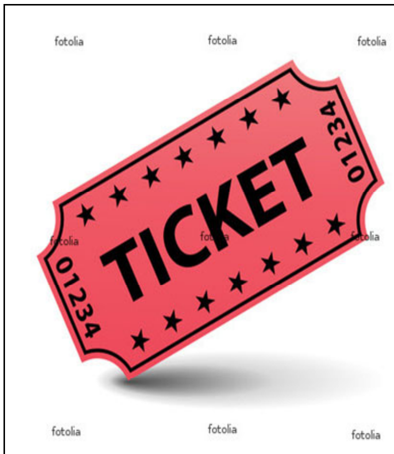

1. Ang mahalagang impormasyon o kaisipan na nalaman ko sa leksyon ngayon ay
____
____
____
____

2. Makakamit ang matatag na ekonomiya kung..
____
____

Dahil sa mga naka-planong gawain ng pamahalaan ay sinisiguro nito ang pangungulekta ng buwis. Alamin mo ngayon sa susunod na gawain ang halaga ng buwis na nakukulekta at ang nagabayad nito.

GAWAIN 11. Koleksyon

Pagsusuri ng Graph ng Collection ng Buwis mula sa

http://www.rappler.com/business/economy-watch/31678-broaden-tax-base-to-improve-collection-purisima Datos tungkol sa 2009-2012 Tax Collection	http://www.rappler.com/business/economy-watch/31678-broaden-tax-base-to-improve-collection-purisima Koleksyon ng buwis sa bawat sektor

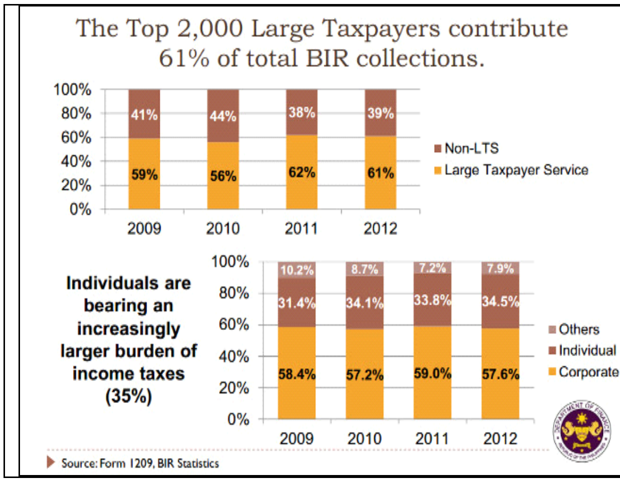

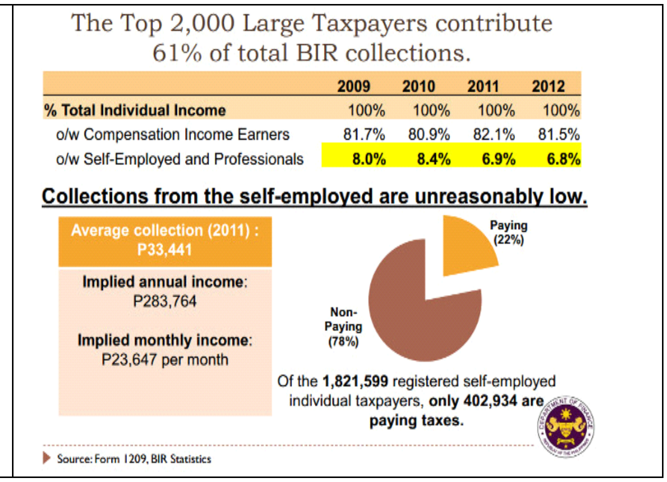

Pamprosesong tanong:
1. Sino ang may nagbibigay ng mas mataas porsyento sa koleksyon ng buwis?
2. Sino naman ang medyo mababa lang ang nakokolektahan ng buwis?
3. Ano ang nabubuo mong paglalahat tungkol sa koleksyon ng buwis ng BIR?
4. Ang ganitong isyu ba ay makakaapekto sa pagkamit ng matatag na ekonomiya? Paano?

Bunga ng nakitang datos tungkol sa koleksyon ng buwis ay naglunsad ng isang kampanya ang pamahalaan sa pangunguna ng Bureu of Internal Revenue, alamin mo ito.

GAWAIN 12. Govt. Shame Campaign - Advertisement Analysis

https://www.youtube.com/watch?v=3o4te-BPIXU
https://www.youtube.com/watch?v=zRi1RhGo4tw
Ang mga it ay video na nagpapakita ng patalastas tungkol sa pagbubuwis sa Pilipinas

Video Analysis Sheet

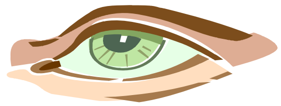	
Simbolong ipinakita:	**Kahulugan ng mga simbolong Ipinakita:**
taong nakaatang sa balikat	
tao na binubuhat ang isa pang tao	
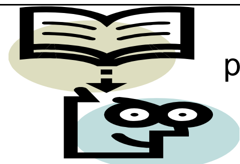	Kung magkakaroon ng mabuting resulta ang hakbang na ito, paano naman ito makakatulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?

Matapos mong malaman ang paraan ng paglikom ng pondo ay alamin mo kung paano napupunta ang mga ito sa mga proyekto.Isang mahalagang bahagi ng paksang Patakarang Piskal ay ang paggasta ng pamahalaan. Tingnan nating ngayon istruktura ng ahensya na nagtatakda ng badyet.

GAWAIN 13. Budget Call

Pagsusuri sa isang clip ng proseso ng paghahanda, alokasyon, pag-apruba at pamamahagi ng badyet. Sa pamamagitan nito ay inaasahang masusuri mo ng mabuti ang badyet at ang kalakaran ng paggasta ng pamahalaan.
http://budgetngbayan.com/budget-101/budget-preparation/

Website na ipinapakita ang proseso ng pagbabadyet.

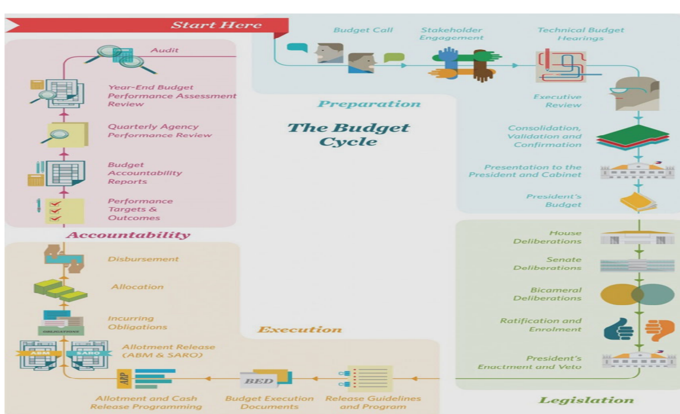

Para sa karagdagang impormasyon ay maari ring panoorin ang video na ito na naglalaman ng paliwanag tungkol sa Pagbabadyet::

1. http://www.youtube.com/watch?v=_RYVdmy5tjo
2. http://www.youtube.com/watch?v=QELAP25LKX4

ANG PAGBABADYET	
Ano ang apat (4) mahahalagang punto ng pagbabadyet?	Anong mga ahensya ang kalahok sa 4 na punto ng pagbabayet?
1.	
2	
3.	
4.	
PAGSUSURI: Ang ganitong proseso ng pagbabadyet ay……	

Pamprosesong Tanong:

1. Bakit kailangang may representative mula sa Dept. of Finance, Central Bank at NEDA ang DBCC?
2. Paano makatulong ang mga ahensiyang ito sa pagtatakda ng badyet?
3. Ano ang mahalagang tungkuling ng mga ahensiyang ito sa ekonomiya?
4. Kung ikaw ang papipiliin ng mga kasapi sa komite, sa anong ahensiya magmumula ang mga taong isasali mo? Bakit mo naman napili ang mga ito?
5. Paano nagkakapareho ang mga istrukturang ito sa patatakda ng badyet sa bahay?
6. Makakatulong ba ang ganitong istruktura sa maayos na paghahanda ng badyet?
7. Paano pa kaya natin ito mas mapapahusay ?
8. Paao makakatulong ang prosesong ito para makamit ang matatag na ekonomiya?

Nalaman natin sa nakaraang aktibiti na ang ating pamahalaan ay may binuong komite at may piniling tao na nakatuon sa pagtatakda ng badyet kagaya ng inyong mga magulang sa bahay. Ngayon naman ay ating alamin ang paraan ng pag-gasta ng pamahalaan. Posible kayang magkapareho lang ito sa mga gastusin sa bahay?

Matapos mong masuri ang mga datos ay gawin ang Venn Diagram.

GAWAIN 14. Venn Diagram: Paghahambing sa badyet ng bansa at sa bahay

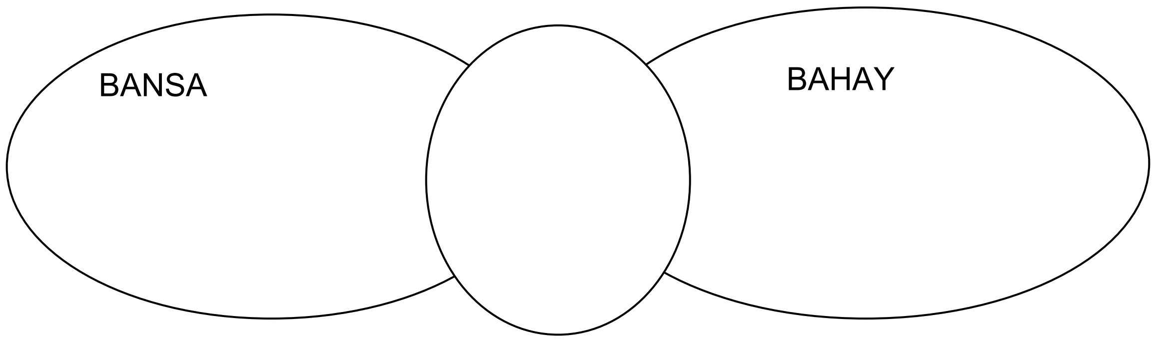

Pamprosesong tanong:

1. Sa ginawang paghahambing, ano ang mahahalagang proseso ng pagbabadyet?
2. Bakit dumadaan sa ganitong proseso ang pagbabadyet?
3. Ano ang napansin mong pagkakapareho ng proseso sa bahay at paaralan?
4. Aling aspeto ang dapat bigyang pansin sa pagbabadyet? Bakit?

Nalaman natin na ang pamahalaan ay may mahalagang papel na ginagampanan sa bayan at lahat tayo ay umaasa sa kanilang desisyon.Kaya importante na malaman natin kung paano nito ginagasta ang badyet.

GAWAIN 15. Hati tayo

Ipasuri sa mga mag-aaral ang proseso ng paghahati ng badyet ng pamahalaan sa link na ito:
http://data.gov.ph/infographics/budget#year
http://data.gov.ph/infographics/budget#sector

Pagsasanay:
Suriin mo ang sumusunod na salita at subukan mo ngang uriin ang mga ito ayon sa limang (5) pagkakahati ng badyet. Isulat sa patlang ang kategorya ng badyet.

	1.Pabahay		6.komunikasyon
	2.Bala at baril		7.Serbisyong sibil
	3.Kalsada		8.Interes sa utang panlabas
	4.Pambayad sa utang		9. Eroplanong pandigma
	5. hospital		10. Sahod ng Brgy Kapitan

Ihanay mo ang mga badyet sa bawat departamento ayon sa kategorya ng National Budget gamit ang Worksheet 4.

Worksheet 4. Kategorya ng Pagbabadyet sa taong 2013-2014

Kategorya	***Sektor***	***Badyet sa 2013***	***Badyet sa 2014***
Social Services	Hal. DepEd		
General Public			
Defense			
Debt Servicing			
Economic Services			

Pamprosesong Tanong:
1. Ano ang mga kategorya ng National Budget?
2. Aling kategorya ng badyet ang may pinakamalaking alokasyon? pinakamababang alokasyon?
3. Ano ang implikasyon ng paglalaan ng mababang badyet para sa ang social services o serbisyong pampubliko?
4. Makatarungan ba ang pagbabadyet na ginawa sa 2014? Bakit?
5. Paano makakatulong ang maayos na pagbabadyet sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?

Nalaman natin na ang mga proyektong tinukoy natin kanina gaya ng daan, tulay at iba pa ay may kaugnay na kategorya at mayroon ring nakalaang pondo sa National Budget.Ang ating pambansang badyet (National Budget)ay nahahati sa limang kategorya, Depensa, Social Services, Economic Services, General Public Service at Debt Services. Gawin natin ang susunod na aktibiti upang malaman ang epekto nito.

GAWAIN 16. BADYET KO

Ipahayag mo ang iyong saloobing tungkol sa pagbabadyet na ginawa ng pamahalaan, gumawa ka ng iyong pagbabahagi ng badyet gamit ang http://www.wufoo.com/

Panuto:

1. I click ang SIGN UP FOR FREE
2. Punan ang mga impormasyon na hinihingi ng window na ito:

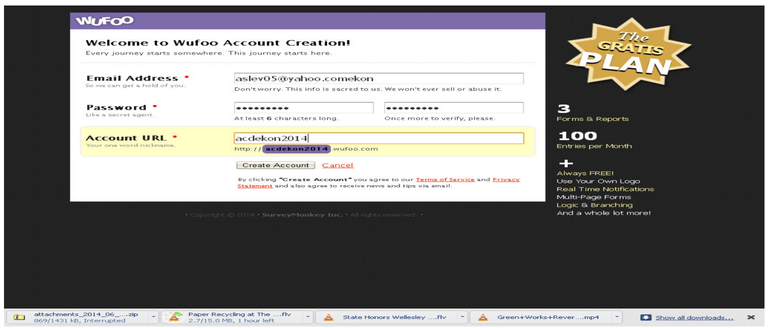

Nais mo bang maranasan kung paano magbadyet ang isang bansa? Kung gayon ay subukan mong laruin ang online game na ito na nakabatay sa pagbabadyet ng Estados Unidos.

GAWAIN 17. Internet Budget Game

Sa larong ito ay aalamin natin kung ang pagbabadyet na ginagawa sa Estados Unidos ay magkakaroon rin ba ng magkaparehong resulta o epekto kung siya ring susundin sa Pilipinas. Buksan mo ang website na ito**:**

http://www.marketplace.org/topics/economy/budget-hero

Ang site na ito ay naglalaman ng isang laro tungkol sa pagbabadyet at makikita rito ang epekto ng pagdadagdag o pagbabawas

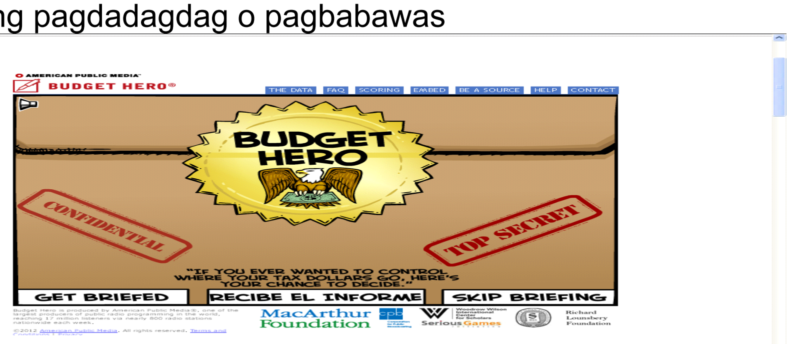

Panuto sa paglaro:

- Click "Get briefed" – at pakinggan ang sasabihin ng narrator.
- Matapos iton pakinggan ay i-click ang "play game"

- May isang window na magbubukas, basahin ito at i-click ang "OK"
- Pumili ng tatlong badges at I-click ang START
- Pumili ng tatlong "yellow Card" – ito yung pwedeng makatulong sa iyo
- Click – "See how your budget stacks up"
- Alamin ang resulta ng iyong pagbabadyet

Process questions:

1. Ano ang nangyayari sa budget game na iyong nilaro?
2. Bakit kaya may ibang hindi nakuha ang "badge" na kanilang napili?
3. Sino ang may direktang komokontrol sa gastusin o badyet ng pamahalaan?
4. Bakit mahalaga ang magkaroon ng (badge) prioridad bago magplano ng badyet?
5. Paano makatulong ang pagpilil ng priyoridad sa pagbabadyet?
6. Ano ang mangyayari kung hindi naging maayos ang pagpaplano sa badyet?
7. Bakit naapektuhan ang ekonomiya kung ang badyet ay nakatuon sa kapakanan ng tao?
8. Bakit hindi rin dapat nakasentro lamang sa pagbabayad ng utang ang isang badyet?
9. Maliban sa epekto nito sa pangangailangang sosyal (pangkalusugan, edukasyon etc.) paano naman ito nakakaapekto sa ekonomiya?
10. Sa mga "badge" dapat nakatuon ang pagbabadyet sa ating bansa? Bakit?
11. Sa laro, ano ang kalimitang ginagawa upang maiwasan ang tuluyang pagbagsak ng ekonomiya bunga ng maling alokasyon?
12. Kung palaging nagtatakda ng panibagong buwis upang makontrol ang badyet, paano naman ito nakakaapekto sa mamamayan?
13. Maliban sa buwis ano pa ang pwedeng gawin upang masolusyunan ang budget deficit?
14. Kung ang pagbabadyet na ito na hango sa US ay susundin sa Pilipinas, magkakaroon ba ng parehong resulta? Bakit?

Napakahalaga ng proseso pagbabadyet sapagkat anumang kakulangan nito ay posibleng magresulta sa pagbasak ng ekonomiya o di kaya'y makapekto sa kapakanan ng mamayan. Maaring rin na gamitin ang paggugol bilang instrumento ng pag-iimpluwensiya ng pagsulong at pag-unlad o di kaya ay pampulitika. Paano kaya nagkakaroon ng mga isyu tungkol sa pulitika dahil sa pagbabadyet? Suriin mo ang mga isyu at sitwasyon sa susunod na Gawain.

GAWAIN 18. Ang PORK BARREL AT PDAF

Pagpapaliwanag kung ano ang pork-barel
http://www.akoaypilipino.eu/sagot-ng-eksperto/ano-ang-pork-barrel

Basahin mo sa artikulong ito ang PDAF
http://pdaf.dbm.gov.ph/index.php

Naglalaman ng datos sa inilaan sa PDAF sa 2009-2013
http://pdaf.dbm.gov.ph/index.php?r=Site/releases_fy/fy/2009

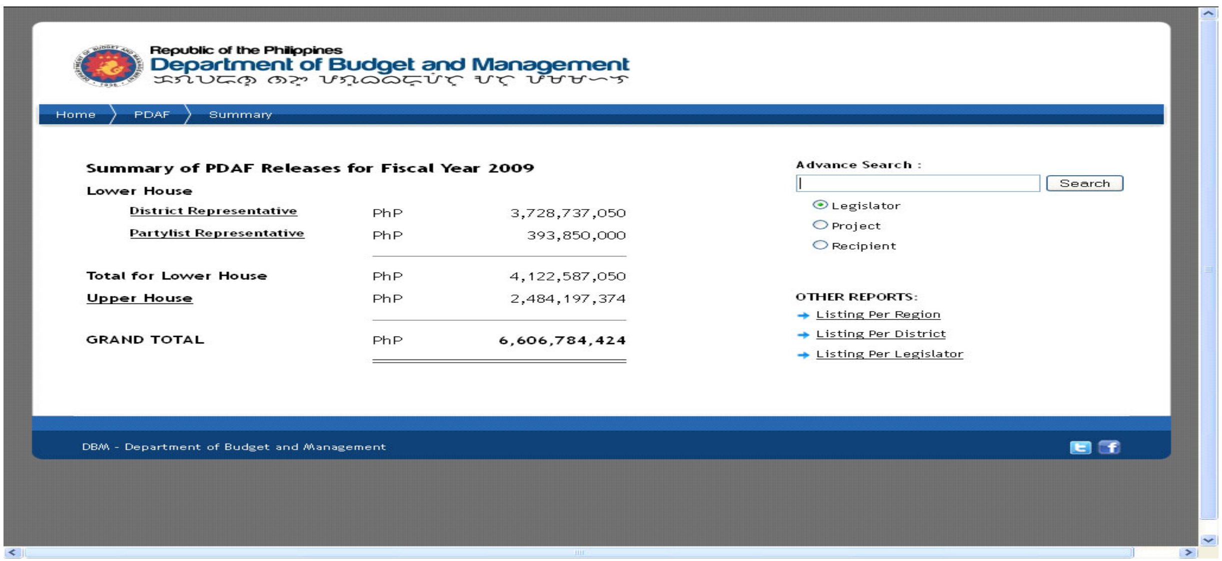

Pamprosesong tanong:

-I click "Projects " at per region tapos "Search", para malaman kung ano sa anong proyekto napupunta ang PDAF.

-I-click ang "Recepient" " per legislator" tapos ang "search" upang malaman kung sino ang nakakatanggap nito

1. Anu-ano ang karaniwang proyekto na pinaggastahan ng PDAF?
2. Makabuluhan ba ang mga programa at proyektong pinaglalaanan ng PDAF? Pangatwiranan ang iyong sagot.
3. Makakatulong ba sa pagpapatatag ng ekonomiya ang pagkakaroon ng PDAF? Paano?

Nakita mo na sa Gawain kanina ang mga pinaglalaanan ng PDAF ngayon ay basahin mo ang mga artikulo at panoorin ang video bilang reaksyon tungkol sa PDAF.

GAWAIN 19. IMBESTIGADOR

Magsagawa ng pagsasaliksik tungkol sa PDAF upang makabuo ka ng makatwirang pagsusuri.

SCAVENGER HUNT WORKSHEET

Mga Webpage	Katanungan: Paano nito inilalarawan ang PDAF ?	Reaksyon ko rito
Webpage 1 : Blog ng pulitiko na reksyon sa isyu ng Priority Development Assistance Fund http://teddycasino.wordpress.com/2013/09/03/a-detailed-look-at-the-presidential-pork/		
Webpage 2: Mga sagot o pahayag ng mamamayan sa mga social network sites tungkol sa isyu. Abolish the *Pork Barrel* | Facebook https://www.facebook.com/AbolishPDAF		
Webpage 3: Ito ay isang video na ipinapakita ang Pangulo na nagpapaliwanag tungkol sa PDAF www.youtube.com/watch?v=MA1z-glOxHk		

Matapos mong mabasa ang artikulo tungkol sa PDAF ay makibahagi sa isang debate at

GAWAIN 20. Pabor o Hindi?

Ipahayag mo ang iyong opinion o reaksyon sa paglahok sa isang debate sa website na ito: http://www.debate.org/debates/Abolishment-of-Pork-barrel/1/ Isang website na nag-dedebate tungkol sa pork barrel

Pamprosesong tanong:
1. Ano ang mga isyung ipinahayag ng mga pabor sa PDAF?
2. Ano naman ang sabi ng mga ayaw sa PDAF?
3. Bakit naging kontrobersyal ang isyung ito?

4. Paano makakaapekto sa pagpapatatag ng ekonomiya ang pagsulpot ng mga isyu tungkol sa PDAF?

Maliban pa sa usapin ng pork barrel ay lumitaw naman ang isa pang isyu na may kinalaman sa Disbursement Acceleration program.

GAWAIN 21. ALIN ANG NAIBA?

ANG PDAF AT DAP

Suriin ang pagkukumparang ito mula sa larawang makikita sa website na: http://i1.ytimg.com/vi/XiqR_Vc6pYE/0.jpg

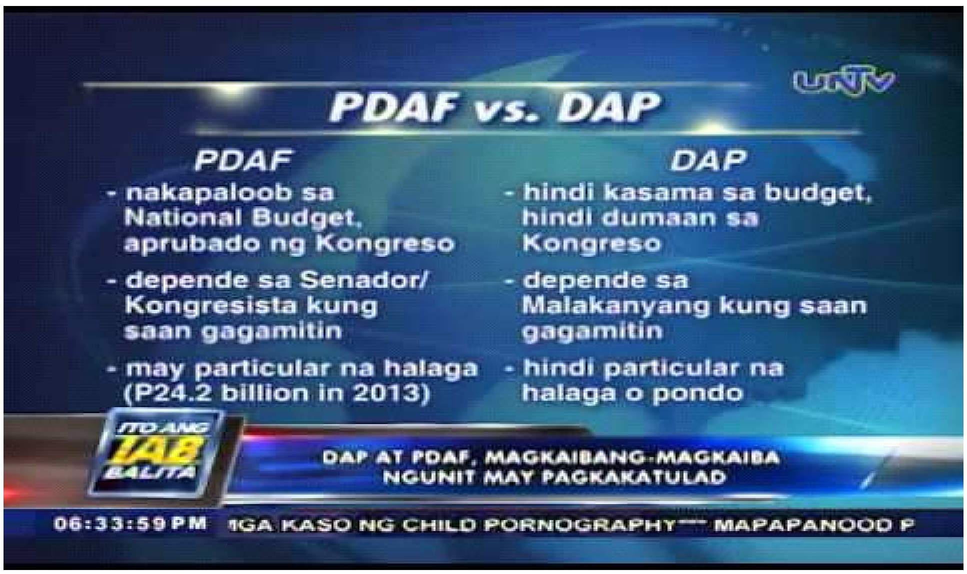

1. Paano nagkakaiba ang DAP at PDAF?
2. Ngunit bakit umaani ito ng parehong reaksyon sa mga tao tao at kritiko ng pamahalaan?

Katapusang Bahagi ng Paglilinang

Ang usapin ng pagbubuwis at pagbabadyet ay isang maselang usapin sa Pilipinas , lalo na't ang kasaluuyang admiistrasyon ay pinaigting ang kampanya laban sa korapsyon. Kapaki-pakinabang sa mga mamamayan ang magkaroon ng kaalaman tungkol rito at makilahok sa mga usapin dahil ito ay tungkol sa kaban ng bayan.

PAGPAPALALIM

Natapos mo nang makalap ang mga pangunahing ideya tungkol sa paga-bubuwis at pagbabadyet .

Sa bahaging ito ng modyul, tutukuyin mo ang iba pang anggulo o aspekto ng mga paksa tungkol sa ekonomiya at upang madagdagan ang iyong pang-unawa sa tanong na : ***Paano ba makakamit at napapanatili ang matatag at malagong pambansang ekonomiya?***

GAWAIN 22. AKO AT ANG EKONOMIYA

Pagsusuri ng mga chart. Ikaw bilang pangulo ng bansa ay nahaharap sa mga sitwasyong ipinapakita sa mga chart? Ano ang pamamaraan na gagawin mo upang makamit ang matatag na ekonomiya? Suportahan mo ang iyong sagot na sapat na ebidensya.

Ang Pagkukulang sa badyet	Pinagkakautangan ng Pamahalaan
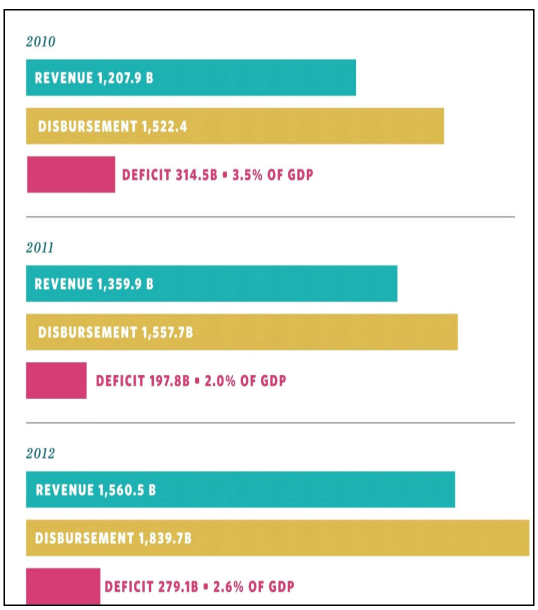	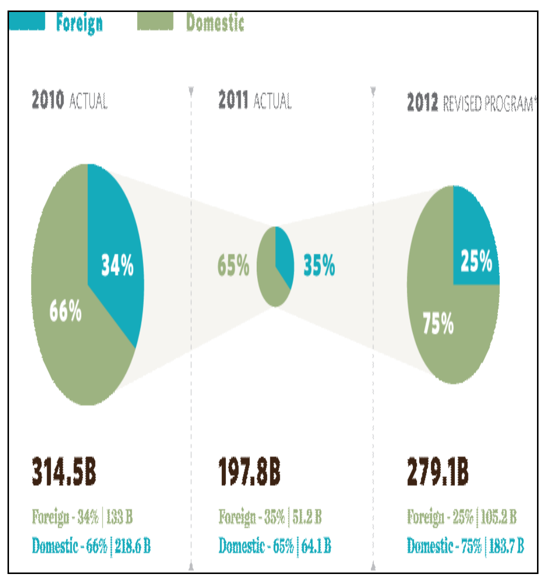

Bahagi ng Utang sa Pambansang kita

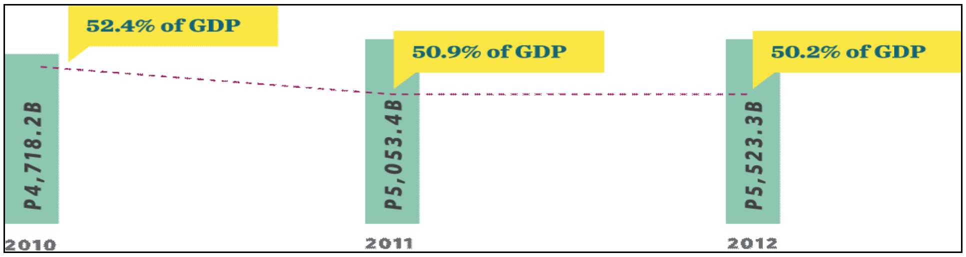

PAGLALAHAT:

____

____

____

____

Pamprosesong tanong:
1. Ano ang kalidad ng ekonomiya sa ipinakitang mga datos? Ipaliwanag.
2. Ito ba ay makakatuong sa pagkamit na isang matatag na ekonomiya? Bakit?

Suriin mo pa ang ilan sa mga artikulo na nasa ibaba. Alin rito ang makakatulong upang makamit ang matatag na ekonomiya?

Matapos nating gawin ang mga aktibiti ay nalaman natin ang mga impormasyon tungkol sa pamamaraan ng pagtatakda ng badyet, paglikom ng pondo para rito , ang pamamaraang ginagawa ng pamahalaan sa pagpopondo at ang mga taong sangkot sa gawaing ito. Ngayon ay subukan nating sagutin ang Concept Map (see Worksheet

5).

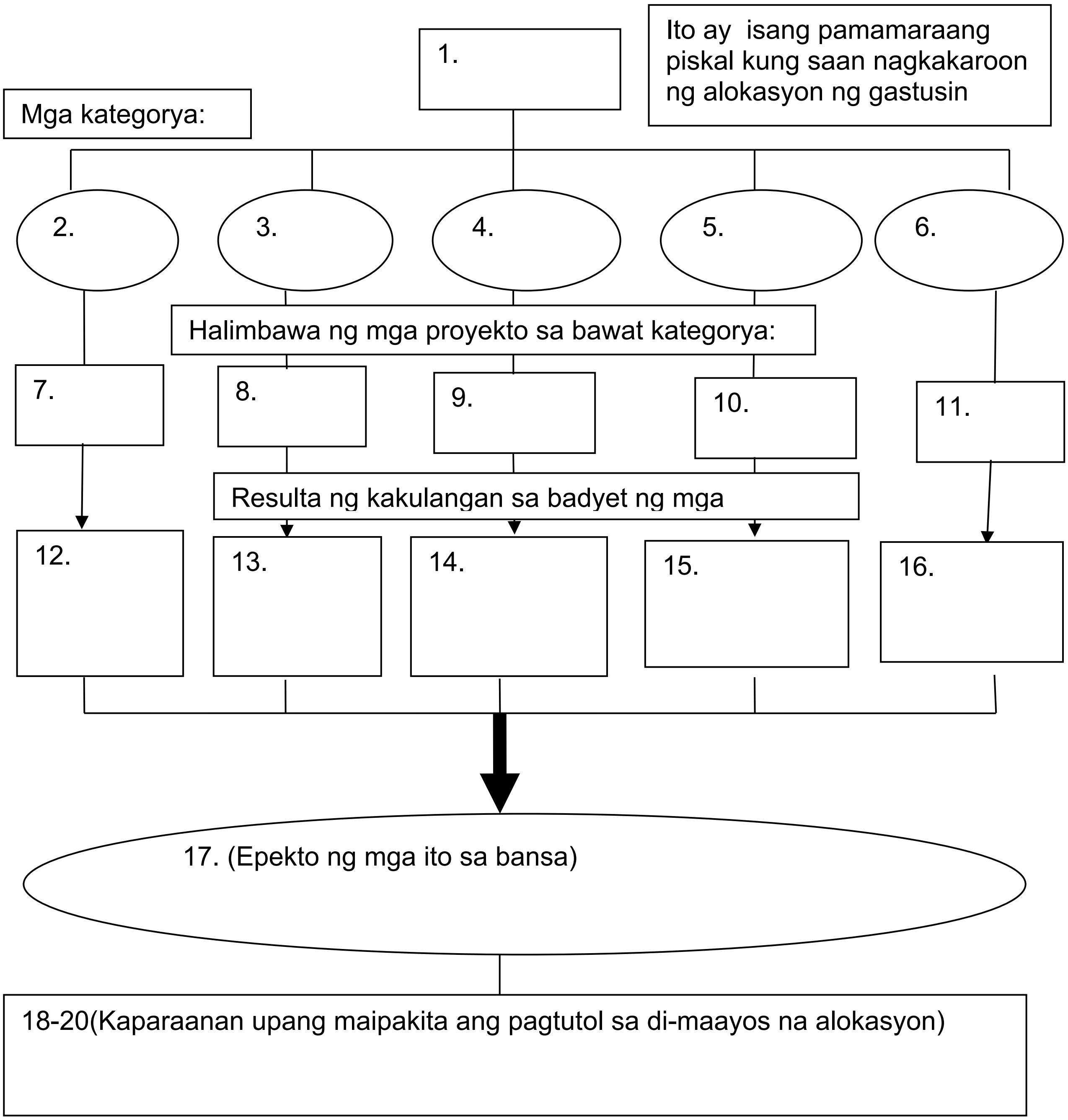

1. Ito ay tumutukoy sa isang patakarang piskal na may pagtatakda ng gastusin?
2-6. Ito ang limang kategorya ng patakarang piskal na tinutukoy sa bilang 1.
7-11. Ito ang mga konkretong halimbawa ng mga kategorya.
12-16. Resulta ito ng mga kakulangan sa alokasyon sa mga kategorya.
17. Ito ang epekto ng mga pinagsamang kakulangan sa alokasyon sa bansa.

18-20. Mga Kaparaanan upang maipakita ang pagtutol sa di-maayos na alokasyon.

Balikan nga natin ang inyong mga pahayag sa unang sesyon, anu-ano yung sinabi ninyo tungkol sa pagkuha ng badyet? May nagbago ba sa inyong pahayag matapos ang mga gawain? Alin sa mga nasabi ninyo ang napatunayan sa ating mga aktibiti? Alin naman sa mga pahayag ninyo kanina ang kailangang baguhin? Paano ninyo napatunayan ang ganitong impormasyon tungkol sa pagbabadyet?

Sa makatuwid, nadiskubre natin na ang pagbabadyet pala ay dumaraan sa isang proseso ng pagpa-plano at ang pagdedesisyon nito ay hindi lamang sa iisang tao ngunit itoy kabuuang desisyon ng komite na binubuo ng iilang kinatawan mula sa mga sangay ng pamahalaan. Sa ganitong proseso ay magiging wasto at maayos ang takbo ng patakarang piskal at paggasta ng pera na magreresulta sa katatagan ng pambansang ekonomiya;

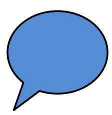

Layunin mo sa bahaging ito ng modyul na mailipat sa totoong sitwasyon ang iyong natutuhan. Magsimula tayo sa isang pagsubok ng iyong desisyon.

GAWAIN 23. GAGAWIN KO ITO

Nakita natin ang proseso ng pagbadyet ng pamahalaan. Kung sakali isang araw kayo ay mga opisyal ng pamahalaan, ano ang aalalahanin ninyo tungkol sa pagbabadyet? Kung hindi natin ito iisipin ng mabuti, ano ang maaaring mangyari? Sino ang maaapekto? Bakit? Kung hindi ka opisyal, paano ka makakatulong sa pagbadyet ng pamahalaan? Ano ang magagawa mo bilang mamamayan? Ipaliwanag.

Ano ang nabuo mong paglalahat tungkol sa mga nakalap na impormasyon?

GAWAIN 24. **Handa na ba ako?**

Panuto: Kumpletuhin ang Checklist ng Kasanayan sa ibaba batay sa iyong kahandaan para sa pagsasagawa ng performance task.

TRACKING MY LEARNING GOALS (Metacognitive SRL)

Self-evaluation of Performing Competencies

Kasanayan	Kaya ko na itong gawin ng mag-isa sa iba't-ibang pamamaraan	Kaya ko na itong gawin ng mag-isa	Kailangan ko pa ng tulong rito
1. Naipapaliwanag ang layunin ng patakarang piskal			
2. Napapahalagahan ang papel na ginagampanan ng pamahalaan kaugnay ng mga patakarang piskal na ipinapatupad nito			
3. Nasusuri ang badyet at ang kalakaran ng paggasta ng pamahalaan.			
4. Nakababalikat ng pananagutan bilang mamamayan sa wastong pagbabayad ng buwis.			
5.Nauugnay ang mga epekto ng patakarang piskal sa katatagan ng pambansang ekonomiya.			

Katapusang Bahagi ng Paglilipat

Sa bahaging ito ay nasubukan mo na kung paano gumawa ng isang pat na makakatulong sa pag-angat ng buhay ng mga Pilipino tungo sa inaasam na kaunlaran ng bansa.

Nakatulong ba ang gawaing ito upang makita mo ang gamit ng paksang ito sa totoong buhay? Paano?

Sa puntong ito ay nailahad na sa iyo ang mga pamamaraan ng pagbubuwis at pagbabadyet ng pamahalaan. at ang mga naging puna rito. Napagtanto mo rin na ang pagsukat ng ekonomiya at pamamaraan ng pagbubuwis at pagbabadyet ay mga mahahalagang salik para makamit ang isang matatag na ekonomiya.
Ngayon ay ipakita mo sa isang konkretong pamamaraan ang mga natutunan mo sa araling ito.

GAWAIN 25. Performance Task

Magkakaroon ng buwanang pagpupulong ang mga miyembro ng gabinete ng Pangulo upang pag-usapan ang Quarterly Economic Status Report tungkol sa estado ng ekonomiya ng bansa at napag-alamang ang bansa ay mahaharap sa krisis pang-ekonomiya kapag nagpatuloy ang ganitong kalakaran lalo na sa hamon ng ASEAN 2015.
Bilang miyembro ng economic adviser ng pangulo, ikaw ay naatasang gumawa ng isang komprehensibong polisiya na magtataguyod ng matatag na presyo, nakapagbibigay ng trabaho at nakasasabay sa mga pagbabago at pag-unlad ng mga karatig bansa sa kasalukuyan.
Ang polisiyang ito ay iyong ilalahad sa pangulo at sa mga miyembro ng gabinete upang solusyonan ang krisis pang-ekonomiya. Ito ay tatayain ayon sa:

- nilalaman ng polisiya
- -presentasyon
- -kaangkupan ng polisiya
- -paggamit ng datos.

PERFORMANCE TASK RUBRIC
POLISIYANG PANG-EKONOMIYA

KATEGORYA	**Katangi-tangi** (4 pts.)	**Mahusay** (3 pts.)	**Nalilinang** (2 pts.)	**Nagsisimula** (1 pt.)	**Rating**
Nilalaman ng Polisiya	Nagtataglay ng kompre-hensibong impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga	Nagtataglay ng sapat na impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng mga pagkuku-lang ng impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	Nagtataglay ng maling impormasyon ukol sa kalagayang pang-ekonomiya ng bansa na naglalahad ng mga problema, krisis pang-ekonomiya at mga posibleng solusyon.	

	posibleng solusyon.				
Presentasyon	May lohikal na organisasyon, detalyado at madaling maunawaan ang daloy ng mga kaisipan at impormas-yong inilahad upang suportahan ang polisiya.	May lohikal na organisasyon at madaling maunawaan ang daloy ng mga kaisipan at impormasyong inilahad upang suportahan ang polisiya.	May lohikal na organisasyon ngunit hindi sapat upang suportahan ang polisiya.	Hindi maayos ang organisasyon at hindi maunawaan ang mga impormas-yong inilahad at maraming tumutol.	
Kaangkupan ng Polisiya	Kapaki-pakinabang at naaangkop ang mga hakbang at solusyon ayon sa krisis pang-ekonomiya.	Naangkop ang mga hakbang at solusyon ayon sa krisis pang-ekonomiya.	May mga hakbang na hindi naayon sa krisis pang-ekonomiya (hindi gaanong naipaliwanag mula sa hakbang at solusyong inilahad.)	Maraming pakukulang sa planong hakbang at solusyon na binanggit upang tugunan ang krisis pang-ekonomiya.	
Paggamit ng datos at estadistika	Gumamit ng koprehensibong datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, GDP at Unemploy-ment upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng sapat datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, GDP at Unemployment upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng mga kulang na datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, at GDP upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	Gumamit ng maling datos at estadistika ng bahagdan sa GNP, Inflation, GDP at Unemploy-ment upang ipaliwanag ang kasalukuyang kondisyon ng ekonomiya.	

PANGHULING PAGTATAYA

Binabati kita! Narating mo na ang bahagi ng modyul na tatayain ang iyong nalalaman sa araling ito. I-klik ang titik ng iyong napiling sagot. Makikita mo lamang ang kabuuan ng iyong nakuhang iskor pagkatapos mong masagutan ang lahat ng aytem. Kung mataas ang iyong makukuha at makapapasa ka, magpapatuloy ka sa susunod na modyul. Subalit kung ang iyong nakuha ay mababa sa hinahangad na lebel, ikaw ay kinakailangang bumalik at kunin ulit ang modyul na ito.

A 1. Ilang bahagi ng mga deposito ang dapat ipautang ng bangko alinsunod sa patakaran ng Bangko Sentral ng Pilipinas?
   a. Kalahati
   b. Isang kapat
   c. Tatlong kapat
   d. Buo

2. Ito ang kabuuang produkto at serbisyo na naiprodyus sa bansa ng Pilipinas
   a. GNP
   b. GDP
   c. GNP Per Capita
   d. Nominal GNP

3. Dito ay mapapabilang ang gastusin sa mga sa mga gawain ng pamahalaan tulad ng pagpapatakbo ng local na pamahalaan
   a. Debt
   b. Economic Services
   c. Social Services
   d. General Public Services

4. Alin sa mga sumusunod ang dahilan ng pagkakaroon ng implasyon?
   a. Pagtaas ng interest rate sa mga deposito
   b. Pagpapatupad ng tight money policy
   c. Pagdami ng pera sa sirkulasyon
   d. Pagtaas ng rediscounting rate

A 5. Suriin ang flow chart sa ibaba:

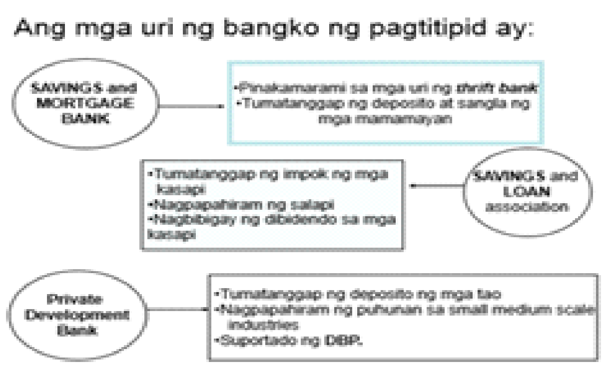

Ano ang nais nitong ipakahulugan?
a. May iba't ibang uri ng bangko ng pagtitipid na may natatanging katangian.
b. Ang mga uri ng bangko ng pagtitipid ay malayang gumawa ng sariling patakarang pananalapi.
c. Ang mga uri ng bangko ng pagtitipid ay may pare-parehong katangian.
d. Ang mga uri ng bangko ay hindi sumusunod sa patakaran ng Bangko Sentral ng Pilipinas

6. Suriing mabuti ang diagram sa ibaba.
http://i1.ytimg.com/vi/zXSr4pqvIn8/hqdefault.jpg

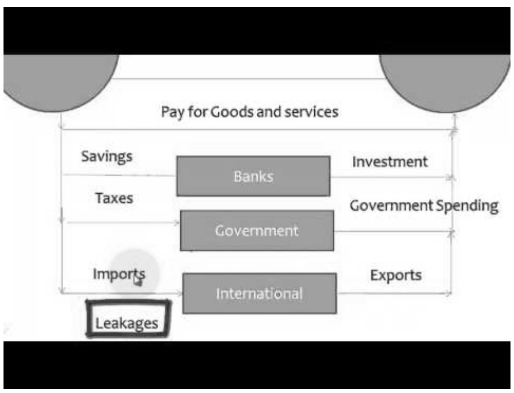

Batay sa diagram, ano ang posibleng resulta ng maramihang importasyon sa ekonomiya?
a. Pagtaas ng halaga ng bilihin.
b. Tataas ang babayarang buwis at magigipit ang tao
c. Tatamlay ang bentahan ng mga kalakal ng mga lokal na prodyuser
d. Maraming mabibiling bagong gadgets.

7. Suriing mabuti ang diagram.

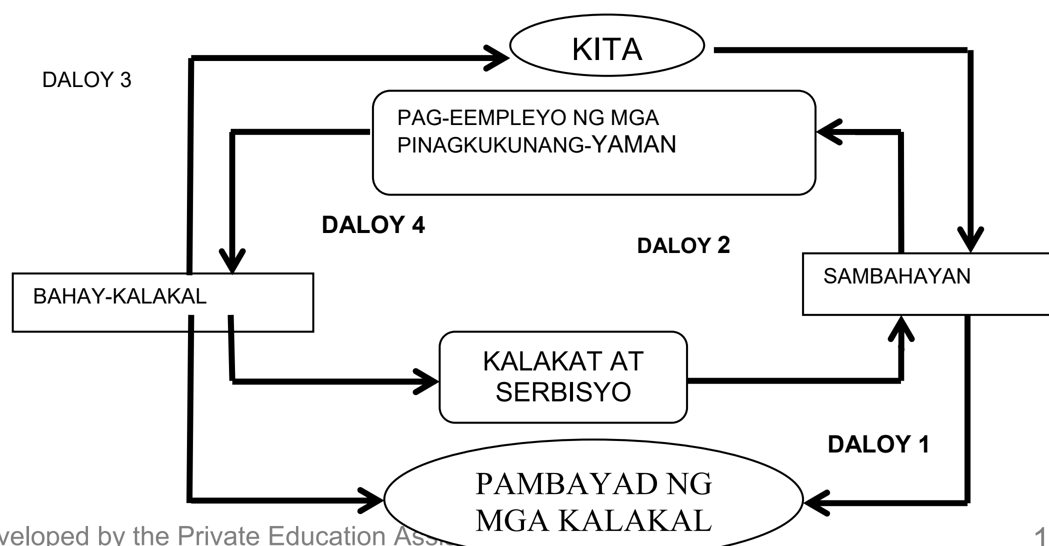

INDUSTRY/INDUSTRY GROUP		Q2 2010		Q2 2011		Pagtaas (%)
a. Agrikultura	a.	245,273	a.	288,874	a	17.8
b. Industriya	b.	741,617	b.	765,217	b	3.2
c. Serbisyo o Paglilingkod	c.	1,258,907	c.	1,377,527	c	9.4
GROSS DOMESTIC PRODUCT	d.	2,245,797	d	2,431,618	d	8.3

Batay sa diagram 1, ano ang ipinapakita sa daloy # 1?
a. Pagproseso ng bahay –kalakal ng produkto.
b. Pagbayad ng bahay kalakal ng kita sa sambahayan.
c. Pagbenta ng sambahayan ng produkto sa bahay-kalakal
d. Pagbigay ng samabahayan ng lakas paggawa sa bahay-kalakal

8. Panoorin ang video na pinamagatang, "The Truth about Savings and Consumption" (http://www.youtube.com/watch?v=vj7XExwChwI#t=65). Base sa video na pinanood, alin ang nakakatulong sa pagkamit ng matatag na ekonomiya?
   a. Pag-iimpok gamit ang piggy bank
   b. Pagkokonsumo
   c. Koordinasyon ng pag-iimpok og pagkonsumo
   d. Pangungutang

M 9. Paano nagiging epektibo ang mga institusyong pananalapi sa paglikom sa ekonomiya ng bansa?
   a. Nagkakaroon ng disekilibriyo sa kakulangan ng naimpok.
   b. Nawawalan ng trabaho ang iba't ibang sangkap ng produksiyon.
   c. Nagkakaroon ng implasyon.
   d. Nagagamit sa pangangapital ang perang naimpok.

10. Suriin ang datos na pinapakita sa talahanayan.

   Alin sa mga sumusunod ang tama batay sa datos?
   a. Pinakamataas ang kita ng agrikultura kumpara sa iba pang sector ng taong 2010.
   b. Pangalawa ang industriya sa mga sector na may pina-kamababang kita noong 2011.
   c. Pinaka-mababa ang kita ng sector ng serbisyo o paglilingkod.
   d. Lahat ay mali.

11. Paano nakapagdudulot ng implasyon ang pagtaas ng sahod ng mga manggawa?
    a. nagdudulot ito ng pagtaas ng pambansang kita
    b. dumadami ang namumuhunan
    c. nalulugi ang mga negosyante
    d. tumataas ang kakayahan ng mga manggawa na bumili ng mga produkto

12. Basahin at unawain ang artikulo na pinamagatang Saving up for the Future (http://research.bworldonline.com/popular-economics/story.php?id=52&title=Saving-up-for-the-future)

    Ayon sa artikulo, paano nakakatulong ang ipon ng mga sambahayan sa paglago ng pambansang ekonomiya?
    a. Ang ipon ng sambahayan ay magagamit bilang pambayad utang ng bansa
    b. Ang ipon mula sa sambahayan ay magagamit bilang capital sa pagtayo at pag asenso ng mga negosyo
    c. Ang ipon ng sambahayan ay magdudulot ng karagdagang buwis
    d. Ang perang naipon ay hindi gagamitin sa pagkokonsumo

12. Suriing mabuti ang impormasyon sa ibaba.

External debt: $74.87 billion (31 December 2012 est.) $76.04 billion (31 December 2011 est.) **Definition:** This entry gives the total public and private debt owed to nonresidents repayable in foreign currency, goods, or services. These figures are calculated on an exchange rate basis, i.e., not in purchasing power parity (PPP) terms. **http://www.indexmundi.com/philippines/debt_external.html** utang Panlabas ng Pilipinas

Bilang mamamayan, ano ang nais iparating ng datos ng utang ng Pilipinas?
    a. Ito ang dahilan kung bakit ang Pilipinas ay mayamng bansa.
    b. Ito ang dahilan kung bakit ang Pilipinas ay mahirap na bansa.
    c. Ito ang dahilan ng pagiging sikat ng Pilipinas.
    d. Ito ang dahilan kung bakit nagingibang bansa ang mga Pilipino.

14. Ang pag-iimpok at pamumuhunan ba ay isang sakripisyong pinansiyal?
    a. Oo, dahil nagtitipid para makapag-impok.
    b. Oo, dahil hindi nabibili ang mga luho.
    c. Hindi, dahil ang totoong sakripisyo ay ang pagkakaraoon ng utang at wala man lang naimpok.
    d. Hindi, dahil ang pag-iimpok at pamumuhunan ay pansamantala lamang.

T 15. Basahing mabuti ang blog sa ibaba

> Malaking babala sa sambayanang Pilipino ang pagtaas ng presyo ng langis, lalo na't kasunod kasunod nito ay ang babala rin ng paglobo ng presyo ng mga bilihin at pagtaas ng singil ng pasahe. ngunit ano nga ba ang pangunahing sanhi sa nasabing suliranin nakinakaharap ngayon ng bawat Pilipino sa ating bansa?
> Ayon sa isang gabay na pagtalakay na inilabas ng Anakbayan, Nobyembre 2007 na ang sanhi ng pagtaas ng presyo ng langis sa pandaigdigang pamilihan ay "dahil sa patuloy ang ispekulasyon o pagmanipula ng presyo, kaya tumataas ang presyo ng langis sa buong mundo. at ang sinasabing dahilan ng mga Oil Companies sa pagtaas ng presyo ay dahil sa sobrang kapos ang produksyon sa mundo kaya tumataas ang presyo nito. Pero ang nagsusuplay ng pinakamalaking langis(55%) sa mundo- ang OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries) ay nagsasabing hindi totoo sapagkat may sapat na produksyon at suplay kaya hindi maaring magkulang ang langis".
> Maaring malaking dagok na naman ang ekonomikong suliranin na ito sa ating bansa.
> By: Leziel G. Jardio
> http://kapit-ossalife.blogspot.com/

Bilang isang jeepeney operator, paano mo tutugunan ang pagtaas ng presyo ng langis?

a. Bumili ng mas maraming dyip na pampasada upang makatipid.
b. Magwelga araw-araw sa kalye upang tumutol sa pagtaas ng langis.
c. Humingi ng dayalogo sa kinauukulan upang pag-usapan ang isyu.
d. Itigil ang pamamasada ng mga dyip na pagmamay-ari.

16. Suriin ang diagram sa ibaba.

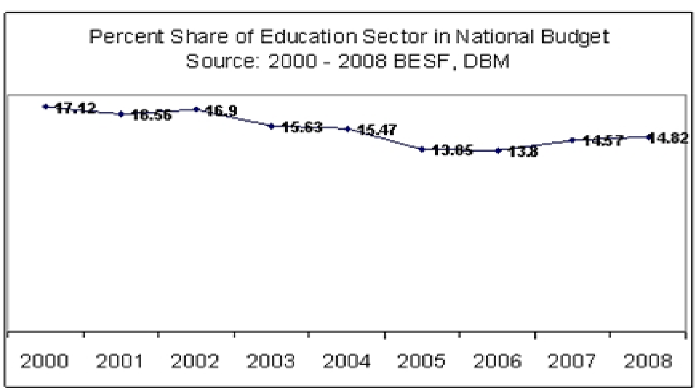

Bilang DepEd ng Special Projects Coordinator, ikaw ay naatasang makipag-ugnayan sa TESDA,CHED at DOLE upang magsagawa ng mga

hakbang tungo sa pagpapagaan ng magiging epekto ng sitwasyong inilalarawan sa grap. Alin sa mga ito ang programang imumungkahi mo sa mga ahensya?
A. Bantay Trabahong Sigurado
B. Iskolar-Trabaho Diretso Program
C. Negosyo One-step Process
D. Operation Price Watch

17. Nanalo ang iyong kaibigan ng isang milyon mula sa isang talent show na sinalihan nito. Humihingi siya ng payo kung papaano niya mapalago ang pera, ano ang iyong maimumungkahi?
a. Ideposito ang pera sa isang savings account
b. Magtayo ng sari-sari store
c. Ilagay ang pera sa kaban at itago ito sa isang ligtas na lugar
d. Mamuhunan sa stock market, mutual funds at life insurance

18. Napag-alaman mo na ang inflation rate ay tataas ng 10%, bilang board member ng Bangko Sentral ng Pilipinas, ano ang iyong maipapayo?
a. Dagdagan ang pera sa sirkulasyon
b. Babaan ang interest rate sa mga deposito
c. Taasan ang interest rate ng mga treasury bonds, bills at notes
d. Taasan ang interest rate sa mga loans

19. Basahing mabuti ang sitwasyon sa ibaba:

The recent credit crunch in China is due to PBOC's (People's Bank Of China) or China's Central Bank refusal to act as the lender of last resort so as to help banks to get out from their financial mess. It also demonstrates that Central bank is willing to allow market forces to play a bigger role in the daily operations of the banks. This also means that banks will have to be on their own since PBOC has indicated that it will not be bailing them out anytime soon. As a result banks will have no choice but to be more conservative in their lending policies **http://www.marketoracle.co.uk/Article43892.html**

Kung ikaw ang manager ng bangko sa China, ano ang gagawain mong kalutasan sa problema:
a. Hahayaang mabankrupt ang bangko.
b. Ipatalastas ang problema ng bangko sa pahayagan.
c. Singilin ang mga taong may utang sa bangko at bigyan ng ultimatum.
d. Magresign sa pwesto upang maiwasan ang problema.

20. Sa panahon ng mga kalamidad gaya ng bagyo at lindol, inaasahan na tataas ang presyo ng mga bilihin. Kung ikaw ang economic adviser ng mayor ng nasalantang lugar, anong hakbang ang iyong maimumungkahi upang maiwasan ang matinding epekto ng implasyon?

a. magkakaroon ng price monitoring ang DTI at magbigay ng karampatang parusa sa mga lalabag
b. pagbawalan ang mga negosyante na magbenta ng mga produkto at serbisyo
c. mangasiwaan ng mabuti ang distribusyon ng mga relief goods
d. pautangin ang mga biktima ng kalamidad

GLOSSARY OF TERMS USED IN THIS LESSON

Budget deficit – Refers to national budgets; occurs when government spending is greater than government income in a given year. A yearly deficit adds to the public debt.

Budget surplus – Refers to national budgets; occurs when government income is greater than government spending in a given year.

Revenue - The income of a government from all sources appropriated for the payment of the public expenses

Tax - A contribution for the support of a government required of persons, groups, or businesses within the domain of that government

National debt – The total amount owed by the national government to those from whom it has borrowed to finance the accumulated difference between annual budget deficits and annual budget surpluses; also called public debt.

Fiscal Policy - changes in federal-government spending or taxes designed to promote full employment, price stability and reasonable rates of economic growth

Expansionary Fiscal Policy - an increase in government spending and/or a decrease in taxes designed to increase aggregate demand in the economy. The intent is to increase gross domestic product and reduce unemployment.

Contractionary Fiscal Policy - a decrease in government spending and/or an increase in taxes designed to decrease aggregate demand in the economy. The intent is to control inflation.

Multiplier Effects - in economics, the idea that increased spending by consumers, businesses or government becomes income for someone else. When this person spends the income, it becomes income for someone else and so on, leading to increased production in an economy. Multiplier effects can also work in reverse when spending decreases.

Supply-Side Fiscal Policy - the idea that fiscal policy may directly affect aggregate supply and not just aggregate demand. For example, a tax cut may

give businesses incentives to expand or invest in capital goods, since they have more after-tax income to spend as they choose.

REFERENCES AND WEBSITE LINKS USED IN THIS LESSON

1. http://www.brighthub.com/education/k-12/articles/50415.aspx
http://businessaccent.com/2009/04/08/how-to-compute-annual-income-tax-for-self-employed-taxpayers-in-the-philippines/
Ito ay naglalaman ng step by step na pamamaraan ng pag kompyut ng income tax

2. http://www.businessaccent.com/download/BIRForm1701July2008.pdf
Ito ay naglalaman ng kopya ng BIR Form 1701

3. http://www.bir.gov.ph/taxinfo/taxinfo.htm
Ito ay ang opisyal na website ng BIR at nagbibigay ito ng impormasyon tungkol sa
mga buwis.

4.http://www.sweldista.com/tables/WTAX200901Generic.aspx?_rpay=15,000.00&_spay=&_taxmode=Monthly&_taxcode=S1
Ito ay mayroong tax calculator upang ma-tsek ang tamang babayarang buwis.

5. http://www.sweldista.com/tables/WTAX200001Generic.aspx

6. http://www.econedlink.org/lessons/index.php?lesson=EM370
Click on Tic TAC Taxes Game , nasa huling bahagi ng pahina

7.
http://www.econedlink.org/lessons/popup.php?lesson_number=370&&flash_name=em370_TicTacTaxes.swf
Naglalaman ito ng larong Tic-tac-to na may kinalaman sa buwis.

http://www.econedlink.org/lessons/popup.php?lesson_number=370&&flash_name=em370_TicTacTaxes.swf

http://www.tutor2u.net/business/quiz/buss4/govtspendingtax/quiz.html
http://www.e.govt.nz/archive/resources/research/vuw-report-200406/vuw-4.gif
Image of govt. Role
2.http://www.dbm.gov.ph/index.php?pid=2&id=73
Naglalaman ito ng istruktura ng Dept. of Budget and Management
http://www.neda.gov.ph/about/functions_and_organization.htm

Sa site na ito makikita ang responsibilidad o function ng Development Budget Coordination Committee (DBCC)
4.http://www.dbm.gov.ph/dbm_publications/primer_on_gov/pgb_links/expenditure.htm
-Naglalaman ng ilang impormasyon tungkol sa kategorya ng badyet
5.http://marketplace.publicradio.org/features/budget_hero/
Isang laro tungkol sa pagbabadyet.
6.http://freedomfromdebt.files.wordpress.com/2008/02/feb01-businessmirror.jpg
Naglalaman ito ng isang balita tungkol sa 2008 na Badyet
http://translate.google.com.ph/translate?hl=tl&sl=en&u=http://www.chanrobles.com/administrativecodeofthephilippines.htm&sa=X&oi=translate&resnum=3&ct=result&prev=/search%3Fq%3DRevised%2BAdministrative%2BCode%2Bof%2B1987%26hl%3Dtl%26lr%3Dlang_tl%26sa%3DG
EXECUTIVE Order NO. 292 INSTITUTING THE "ADMINISTRATIVE CODE OF 1987"
Book 6 -NATIONAL GOVERNMENT BUDGETING

http://static.rappler.com/images/bir-purisima-20130619.jpg
Picture of BIR Commissioner Cesar Purisima

http://budgetngbayan.com/wp-content/uploads/pg19-1.png

http://www.philstar.com/headlines/2013/11/20/1258717/pdaf-unconstitutional